

Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu

Konvencija od 30. lipnja 2005. o sporazumima o izboru suda

Tekst donesen na dvadesetom zasjedanju

Izvješće s obrazloženjem

Trevor Hartley i Masato Dogauchi

Uredio Stalni ured Konferencije
Churchillplein 6b, Haag, Nizozemska

Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu

Konvencija od 30. lipnja 2005. o sporazumima o izboru suda

Tekst donesen na dvadesetom zasjedanju

Izvješće s obrazloženjem

Trevor Hartley i Masato Dogauchi

Uredio Stalni ured Konferencije
Churchillplein 6b, Haag, Nizozemska

Objavila:

Haška konferencija o međunarodnome privatnom pravu

Stalni ured

Churchillplein 6b

2517 JW Haag

Nizozemska

Telefon: +31 70 363 3303

Telefaks: +31 70 360 4867

E-adresa: secretariat@hcch.net

Internetska stranica: www.hcch.net

© Haška konferencija o međunarodnome privatnom pravu, 2013.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove publikacije ne smije se umnožavati, pohraniti u sustav za pronalaženje podataka ili prenijeti na bilo koji način i u bilo kojem obliku, uključujući izradu preslika ili snimanje, bez pisane suglasnosti nositelja autorskih prava.

Izvješće s objašnjenjima o *Haškoj konvenciji od 30. lipnja 2005. o sporazumima o izboru suda*, koje su izradili Trevor Hartley i Masato Dogauchi, prevedeno je zahvaljujući Europskoj Komisiji / Glavnoj upravi za pravosuđe na sve službene jezike Europske unije, osim na engleski, francuski, španjolski i njemački jer su te jezične verzije već postojale. Španjolsko se Ministarstvo vanjskih poslova ljubazno pobrinulo za španjolski prijevod ove publikacije, a austrijska, njemačka i švicarska tijela surađivala su u izradi njemačkog prijevoda. Stalni ured Haške konferencije o međunarodnome privatnom pravu nije pregledao prijevode ove publikacije na ostale jezike (uz iznimku prijevoda na španjolski).

Službene verzije ove publikacije na engleskom i francuskom jeziku dostupne su na internetskoj stranici Haške konferencije o međunarodnome privatnom pravu (www.hcch.net).

ISBN 978-92-79-58133-5

Tiskano u Belgiji

Uvod

1. Sadržaj ove publikacije temelji se na III. tomu zbornika s Dvadesete sjednice. U potonjoj se publikaciji nalaze, uz objavljeno Izvješće s objašnjenjima, najvažniji dokumenti i bilješke s rasprava s Dvadesete sjednice Haške konferencije o međunarodnome privatnom pravu, tema je koje bila Konvencija o sporazumima o izboru suda. Ta cijela publikacija može se naručiti od izdavača Intersentije ili stručnih knjižara. Publikacije Haške konferencije o međunarodnome privatnom pravu dostupne su i na internetskoj stranici Konferencije (odjeljak „Publikacije“ na adresi www.hcch.net).
2. Izvješće s objašnjenjima, koje su izradili Trevor Hartley i Masato Dogauchi, komentar je Konvencije donesene na Dvadesetoj sjednici i utvrđene u završnom aktu 30. lipnja 2005.

Haag, listopad 2013.

Konvencija

Izvadak iz Završnog akta
dvadesetog zasjedanja
potписаног 30. lipnja 2005.

KONVENCIJA O SPORAZUMIMA O IZBORU SUDA

Države stranke ove Konvencije,

u želji da promiču međunarodnu trgovinu i ulaganje kroz jačanje pravosudne suradnje,

vjerujući da se takva suradnja može pojačati ujednačenim pravilima o sudske nadležnosti i priznavanju i izvršenju stranih sudske odluka u građanskim i trgovačkim stvarima,

vjerujući da takva pojačana suradnja zahtjeva posebno međunarodno pravno uređenje koje pruža sigurnost i osigurava učinkovitost sporazumā o izboru isključivo nadležnog suda između stranaka u poslovnim odnosima te uređuje priznavanje i izvršenje sudske odluka koje proizlaze iz postupaka temeljenih na takvim sporazumima,

odlučile su sklopiti ovu Konvenciju i dogovorile su se o sljedećim odredbama:

POGLAVLJE I. – PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Članak 1. Područje primjene

1. Ova Konvencija se primjenjuje u međunarodnim predmetima na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda, sklopljene u građanskim ili trgovačkim stvarima.

2. Za potrebe poglavlja II., predmet je međunarodan, osim ako stranke boravište imaju u istoj državi ugovornici te su odnos stranaka i svi drugi elementi relevantni za spor, bez obzira na mjesto izabranog suda, povezani samo s tom državom.

3. Za potrebe poglavlja III., predmet je međunarodan kada se zahtijeva priznavanje ili izvršenje strane sudske odluke.

Članak 2. Isključenja iz područja primjene

1. Ova se Konvencija ne primjenjuje na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda:

(a) čija je stranka fizička osoba koja djeluje u prvom redu za osobne, obiteljske ili kućanske potrebe (potrošač);

(b) koji su povezani s ugovorima o radu, uključujući kolektivne ugovore.

2. Ova se Konvencija ne primjenjuje u sljedećim predmetima:

(a) status i pravna sposobnost fizičkih osoba;

(b) obveze uzdržavanja;

(c) druga obiteljskopravna pitanja, uključujući uređivanje imovinskih odnosa u braku i druga prava ili obveze koji proizlaze iz bračnog odnosa ili iz sličnih odnosa;

(d) oporuke i nasljeđivanje;

(e) insolventnost, poravnanje i slična pitanja;

(f) prijevoz putnika i robe;

(g) onečićavanje mora, ograničavanje odgovornosti za pomorske tražbine, generalna havarija i tegljenje i spašavanje tereta u izvanrednim slučajevima;

(h) borba protiv monopola (tržišno natjecanje);

(i) odgovornost za nuklearnu štetu;

(j) odštetni zahtjevi za osobnu povredu, koje podnesu fizičke osobe ili su podneseni u njihovo ime;

(k) odštetni zahtjevi za štetu na materijalnoj imovini, koji ne proizlaze iz ugovornog odnosa;

(l) stvarna prava na nekretninama i najamna prava na nekretninama;

(m) valjanost, ništavost ili prestanak pravnih osoba te valjanost odluka njihovih tijela;

(n) valjanost prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog prava i srodnih prava;

(o) kršenje prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog prava i srodnih prava, osim ako je pokrenut postupak za utvrđivanje kršenja zbog povrede ugovora među strankama u vezi s takvim pravima ili bi se takav postupak mogao pokrenuti zbog povrede tog ugovora;

(p) valjanost upisa u javne registre.

3. Neovisno o stavku 2., postupak nije isključen iz područja primjene ove Konvencije kada se pitanje, isključeno na temelju navedenog stava, javlja isključivo kao prethodno pitanje, a ne kao predmet postupka. Posebno, činjenica da se pitanje koje je isključeno na temelju stava 2. javlja u okviru obrane, sama po sebi ne isključuje postupak iz primjene Konvencije ako navedeno pitanje nije predmet postupka.

4. Ova se Konvencija ne primjenjuje na arbitražne i srodne postupke.

5. Postupak nije isključen iz područja primjene ove Konvencije samom činjenicom da je država, uključujući vladu, vladinu agenciju ili bilo koju osobu koja djeluje u ime države, stranka u dotičnom postupku.

6. Ništa u ovoj Konvenciji ne utječe na povlastice i imunitete država ili međunarodnih organizacija u vezi s njima samima i njihovom imovinom.

Članak 3. Sporazumi o izboru isključivo nadležnog suda

Za potrebe ove Konvencije:

(a) „sporazum o izboru isključivo nadležnog suda” znači sporazum koji sklope dvije ili više stranaka i koji ispunjava zahtjeve iz stavka (c) te, za potrebe odlučivanja u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom, određuje sudove jedne države ugovornice ili jedan ili više posebnih sudova jedne države ugovornice, čime je isključena nadležnost svih drugih sudova;

(b) sporazum o izboru suda koji određuje sudove jedne države ugovornice ili jedan ili više posebnih sudova jedne države ugovornice smatra se sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda, osim ako stranke izrijekom odrede drukčije;

(c) sporazum o izboru isključivo nadležnog suda mora se sklopiti ili dokumentirati:

i. u pisanim oblicima;

ii. bilo kojim drugim sredstvom priopćavanja koje omogućava dostupnost informacija, tako da se mogu upotrijebiti i poslije;

(d) sporazum o izboru isključivo nadležnog suda, koji je dio ugovora, uzima se kao sporazum koji je neovisan o drugim uvjetima ugovora. Valjanost sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda nije moguće pobijati samo na temelju tvrdnje da ugovor nije valjan.

Članak 4. Druge definicije

1. U ovoj Konvenciji „sudska odluka” znači svaka odluka suda o meritumu, bez obzira na to kako se zove, uključujući rješenje ili nalog, kao i određivanje troškova ili izdataka od strane suda (uključujući sudske službenike), pod uvjetom da se to određivanje odnosi na odluku o meritumu koja se može priznati ili izvršiti na temelju ove Konvencije. Privremena zaštitna mjera nije sudska odluka.

2. Za potrebe ove Konvencije, smatra se da subjekt ili osoba, osim fizičke osobe, ima boravište u državi:

(a) u kojoj ima svoje statutarno sjedište;

(b) u skladu s čijim pravom je bila osnovana;

- (c) u kojoj ima glavnu upravu; ili
- (d) u kojoj se nalazi njezino glavno mjesto poslovanja.

POGLAVLJE II. – NADLEŽNOST

Članak 5. Nadležnost izabranog suda

1. Sud ili sudovi države ugovornice, određeni u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda, nadležni su za odlučivanje u sporu na koji se primjenjuje sporazum, osim ako je sporazum ništav na temelju prava dotične države.

2. Sud koji je nadležan na temelju stavka 1. ne smije odbiti izvršavanje nadležnosti s obrazloženjem da bi o sporu trebao odlučivati sud druge države.

3. Prethodni stavci ne utječu na pravila:

(a) o nadležnosti koja se odnose na predmet spora ili vrijednost zahtjeva;

(b) o unutarnjoj raspodjeli nadležnosti među sudovima države ugovornice. Međutim, kada izabrani sud ima diskreciju u pogledu prijenosa predmeta, trebalo bi uzeti u obzir izbor stranaka.

Članak 6. Obveze suda koji nije bio izabran

Sud države ugovornice koji nije izabrani sud suspendira ili prekida postupak na koji se primjenjuje sporazum o izboru isključivo nadležnog suda, osim ako:

(a) (a) je sporazum ništav na temelju prava države izabranog suda;

(b) stranka nije imala poslovnu sposobnost za sklapanje sporazuma na temelju prava države suda pred kojim je pokrenut postupak;

(c) bi priznavanje valjanosti tog sporazuma predstavljalo očitu nepravdu ili bi bilo očito u suprotnosti s javnim poretkom države suda pred kojim je pokrenut postupak;

(d) sporazum zbog izvanrednih razloga, na koje stranke ne mogu utjecati, nije moguće razumno izvršavati; ili

(e) je izabrani sud odlučio da o predmetu neće raspravljati.

Članak 7. Privremene zaštitne mjere

Ovom se Konvencijom ne uređuju privremene zaštitne mjere. Jednako tako, ovom se Konvencijom ne zahtjeva niti sprječava da sud države ugovornice odobri, odbije ili ukine privremene zaštitne mjere niti se utječe na to može li stranka zahtijevati takve mjere ili treba li sud odobriti, odbiti ili ukinuti takve mjere.

Članak 8. Priznavanje i izvršenje

1. Sudska odluka koju donese sud države ugovornice, koji je određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda, priznaje se i izvršava u drugim državama ugovornicama u skladu s ovim poglavljem. Priznavanje ili izvršenje može se odbiti samo zbog razloga navedenih u ovoj Konvenciji.

2. Ne dovodeći u pitanje preispitivanje koje je potrebno za primjenu odredbi ovog poglavlja, ne obavlja se preispitivanje merituma sudske odluke koju donese sud podrijetla. Sud kojem je podnesen zahtjev vezan je utvrđenim činjenicama na kojima je sud podrijetla temeljio svoju nadležnost, osim u slučaju sudske odluke zbog ogluge.

3. Sudska odluka se priznaje samo ako ima učinak u državi podrijetla i izvršava se samo ako je izvršiva u državi podrijetla.

4. Priznavanje ili izvršenje može se odgoditi ili odbiti ako je sudska odluka predmet preispitivanja u državi podrijetla ili ako rok za zahtjevanje redovnog preispitivanja sudske odluke nije istekao. Odbijanje ne sprječava naknadni zahtjev za priznavanje ili izvršenje sudske odluke.

5. Ovaj članak se primjenjuje i na sudske odluke koje doneše sud države ugovornice na temelju prijenosa predmeta s izabranog suda u dotičnoj državi ugovornici, kako je to dopušteno u skladu s člankom 5. stavkom 3. Međutim, kada je izabrani sud imao diskreciju u pogledu prijenosa predmeta na drugi sud, priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti u odnosu na stranku koja se pravodobno usprotivila prijenosu u državi podrijetla.

Članak 9. Odbijanje priznavanja ili izvršenja

Priznavanje ili izvršenje može se odbiti ako:

(a) je sporazum bio ništav na temelju prava države izabranog suda, osim ako je izabrani sud utvrdio da je sporazum valjan;

(b) stranka nije imala poslovnu sposobnost za sklapanje sporazuma na temelju prava države kojoj je podnesen zahtjev;

(c) dokument kojim je pokrenut postupak ili jednakovrijedan dokument, uključujući bitne elemente zahtjeva:

i. tuženiku nije bio dostavljen pravodobno i na način koji mu omogućuje pripremanje obrane, osim ako se tužnik pojavio na sudu podrijetla i tamo iznio obranu bez osporavanja dostave, pod uvjetom da pravo države podrijetla dopušta osporavanje dostave; ili

ii. tuženiku u državi kojoj je podnesen zahtjev bio je dostavljen na način koji nije u skladu s temeljnim načelima države kojoj je

(d) presuda proizlazi iz prijevare u vezi s postupovnim pitanjima;

(e) bi priznavanje ili izvršenje bilo očito nespojivo s javnim poretkom države kojoj je podnesen zahtjev, uključujući situacije u kojima su posebni postupci, koji su za posljedicu imali sudske odluke, bili nespojivi s temeljnim načelima o pravičnosti postupka dotične države;

(f) sudska odluka nije u skladu sa sudsakom odlukom donešenom u državi kojoj je podnesen zahtjev u sporu između istih stranaka; ili

(g) sudska odluka nije u skladu s prethodnom sudsakom odlukom donešenom u drugoj državi između istih stranaka u pogledu istog zahtjeva ako prethodna odluka ispunjava uvjete koji su potrebni za njezino priznavanje u državi kojoj je podnesen zahtjev.

Članak 10. Prethodna pitanja

1. Kada se pitanje, koje je isključeno na temelju članka 2. stavka 2. ili na temelju članka 21., pojavilo kao prethodno pitanje, odluka u pogledu tog pitanja ne priznaje se niti izvršava na temelju ove Konvencije.

2. Priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti ako i u mjeri u kojoj je sudska odluka bila utemeljena na odluci o pitanju koje je isključeno na temelju članka 2. stavka 2.

3. Međutim, u slučaju odlučivanja o valjanosti prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog prava i srodnih prava, priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti ili odgoditi u skladu s prethodnih stavkom samo ako:

(a) dotična odluka nije u skladu sa sudsakom odlukom ili odlukom nadležnog tijela o tom pitanju, donešenom u državi čije je pravo bilo temelj za nastanak prava intelektualnog vlasništva; ili

(b) postupak u vezi s valjanošću prava intelektualnog vlasništva još je u tijeku u dotičnoj državi.

4. Priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti ako i u mjeri u kojoj je sudska odluka bila utemeljena na odluci o pitanju koje je isključeno na temelju izjave koju je država kojoj je podnesen zahtjev dala u skladu s člankom 21.

Članak 11. Naknada štete

1. Priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti ako i u mjeri u kojoj se sudsakom odlukom dodjeljuje odšteta, uključujući egzemplarnu odštetu ili odštetu u svrhu kažnjavanja, kojom se stranci ne nadoknađuju stvarni gubitak ili pretrpljena šteta.

2. Sud kojem je podnesen zahtjev vodi računa o tome je li i u kojoj je mjeri odšteta koju je dodijelio sud podrijetla namijenjena pokrivanju troškova i izdataka u vezi s

postupkom.

Članak 12. Sudske nagodbe

Sudske nagodbe, koje je odobrio sud države ugovornice određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda ili koje su sklopljene pred navedenim sudom tijekom postupka te koje su izvršive na jednak način kao i sudska odluka u državi podrijetla, izvršive su na temelju ove Konvencije na jednak način kao i sudska odluka.

Članak 13. Dokumenti koje treba podnijeti

1. Stranka koja traži priznavanje ili izvršenje podnosi sljedeće:

- (a) potpunu i ovjerenu presliku sudske odluke;
- (b) sporazum o izboru isključivo nadležnog suda, ovjerenu presliku tog sporazuma ili drugi dokaz o njegovom postojanju;
- (c) ako je bila donesena sudska odluka zbog ogluhe, izvornik ili ovjerenu presliku dokumenta kojim se dokazuje da je dokument kojim je pokrenut postupak ili jednakovrijedan dokument bio dostavljen stranci koja se nije odazvala sudsakom pozivu;
- (d) sve dokumente potrebne da se utvrdi da je sudska odluka važeća ili, prema potrebi, da je izvršiva u državi podrijetla;
- (e) u slučaju iz članka 12., potvrdu suda države podrijetla da su sudska nagodba ili njezin dio izvršivi na jednak način kao i sudska odluka u državi podrijetla.

2. Ako sadržaj sudske odluke ne dopušta sudu kojem je podnesen zahtjev da provjeri jesu li ispunjeni uvjeti iz ovog poglavlja, taj sud može zahtijevati bilo koji drugi potreban dokument.

3. Zahtjevu za priznavanje ili izvršenje može se priložiti dokument koji je izdao sud (uključujući sudske službenike) države podrijetla, u obliku koji je preporučila i objavila Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu.

4. Ako dokumenti iz ovog članka nisu sastavljeni na službenom jeziku države kojoj je podnesen zahtjev, uz njih se prilaže ovjeren prijevod na službeni jezik, osim ako je pravom države kojoj je podnesen zahtjev drukčije predviđeno.

Članak 14. Postupak

Postupak za priznavanje, proglašavanje izvršivosti ili prijavu izvršenja te za izvršenje sudske odluke uređuje pravo države kojoj je podnesen zahtjev, osim ako je ovom Konvencijom drukčije predviđeno. Sud kojem se uputi zahtjev žurno postupa.

Članak 15. Odvojivost

Priznavanje ili izvršenje odvojivog dijela sudske odluke

odobrava se u slučaju kada se zahtijeva priznavanje ili izvršenje navedenog dijela ili kada se na temelju ove Konvencije može priznati ili izvršiti samo dio sudske odluke.

POGLAVLJE IV. – OPĆE ODREDBE

Članak 16. Prijelazne odredbe

1. Ova se Konvencija primjenjuje na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda sklopljene nakon njezina stupanja na snagu za državu izabranog suda.

2. Ova se Konvencija ne primjenjuje na postupke koji se pokrenu prije nego što ona stupa na snagu za državu suda pred kojim je pokrenut postupak.

Članak 17. Ugovori o osiguranju i reosiguranju

1. Postupak na temelju ugovora o osiguranju ili reosiguranju nije isključen iz područja primjene ove Konvencije zbog činjenice da se ugovor o osiguranju ili reosiguranju odnosi na pitanje na koje se ova Konvencija ne primjenjuje.

2. Priznavanje i izvršenje sudske odluke u pogledu odgovornosti na temelju uvjeta iz ugovora o osiguranju ili reosiguranju ne smije se ograničiti niti odbiti zbog činjenice da odgovornost u skladu s dotičnim ugovorom uključuje odgovornost za nadoknadu štete osiguraniku ili reosiguraniku u pogledu:

- (a) pitanja na koje se ova Konvencija ne primjenjuje; ili
- (b) dodjeljivanja odštete na koju bi se mogao primijeniti članak 11.

Članak 18. Odsutnost službene ovjere

Svi dokumenti koji se prosljeđuju ili dostavljaju u skladu s ovom Konvencijom oslobođeni su potrebe za službenom ovjerom ili za bilo kakvom drugom sličnom formalnošću, uključujući i apostil.

Članak 19. Izjave kojima se ograničava nadležnost

Država može izjaviti da njezini sudovi mogu odbiti odlučivati u sporovima na koje se primjenjuje sporazum o izboru isključivo nadležnog suda ako, izuzevši lokaciju izabranog suda, ne postoji povezanost dotične države i stranaka ili spora.

Članak 20. Izjave kojima se ograničava priznavanje i izvršenje

Država može izjaviti da njezini sudovi mogu odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke koju je donio sud druge države ugovornice ako su stranke boraviše imale u državi kojoj je podnesen zahtjev, a odnos među strankama kao i svi drugi elementi relevantni za spor, izuzevši lokaciju izabranog suda, bili su povezani samo s državom kojoj je podnesen zahtjev.

Članak 21. Izjave u vezi s posebnim pitanjima

1. Kada država ima velik interes da ne primjenjuje ovu Konvenciju na neko posebno pitanje, dotična država može izjaviti da na navedeno pitanje neće primjenjivati Konvenciju. Država koja daje takvu izjavu osigurava da izjava nije šira nego što je to potrebno te da je posebno pitanje, koje je isključeno, jasno i točno definirano.

2. Ova se Konvencija, u vezi s navedenim pitanjem, ne primjenjuje:

(a) u državi ugovornici koja je dala izjavu;

(b) u drugim državama ugovornicama, kada sporazum o izboru isključivo nadležnog suda određuje sud, ili jedan ili više posebnih sudova, države koja je dala izjavu.

Članak 22. Uzajamne izjave o sporazumima o izboru suda koji nije isključivo nadležan

1. Država ugovornica može izjaviti da će njezini sudovi priznavati i izvršavati sudske odluke sudova drugih država ugovornica koji su određeni u sporazumu o izboru suda koji sklope dvije ili više stranaka i koji ispunjava zahtjeve iz članka 3. točke (c) te koji, za potrebe odlučivanja u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s posebnim pravnim odnosom, određuje sud ili sudove jedne ili više država ugovornica (sporazum o izboru suda koji nije isključivo nadležan).

2. Kada se priznavanje ili izvršenje sudske odluke, koja je donesena u državi ugovornici koja je dala takvu izjavu, traži u drugoj državi ugovornici koja je dala takvu izjavu, sudska se odluka priznaje i izvršava na temelju ove Konvencije ako:

(a) je sud podrijetla bio određen u sporazumu o izboru suda koji nije isključivo nadležan;

(b) ne postoji ni sudska odluka koju bi donio bilo koji drugi sud na kojem bi se mogao pokrenuti postupak u skladu sa sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan, ni postupak između istih stranaka koji bi bio u tijeku pred bilo kojim drugim takvim sudom u pogledu istog zahtjeva; i

(c) je sud podrijetla bio sud pred kojim je prvočno pokrenut postupak.

Članak 23. Ujednačeno tumačenje

Pri tumačenju ove Konvencije vodi se računa o njezinom međunarodnom karakteru i potrebi za promicanjem ujednačenosti njezine primjene.

Članak 24. Preispitivanje funkciranja Konvencije

Glavni tajnik Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu u redovitim vremenskim razmacima brine se za:

(a) preispitivanje funkciranja ove Konvencije,

uključujući sve izjave; i

(b) razmatranje, jesu li poželjne bilo kakve izmjene ove Konvencije.

Članak 25. Neujednačeni pravni sustavi

1. U odnosu na državu ugovornicu u kojoj se u različitim teritorijalnim jedinicama primjenjuju dva ili više pravnih sustava u pogledu bilo kojeg pitanja kojim se bavi ova Konvencija:

(a) svako upućivanje na pravo ili postupak države smatra se upućivanjem, prema potrebi, na pravo ili postupak koji su na snazi u odgovarajućoj teritorijalnoj jedinici;

(b) svako upućivanje na boravište u državi smatra se upućivanjem, prema potrebi, na boravište u odgovarajućoj teritorijalnoj jedinici;

(c) svako upućivanje na sud ili sudove države smatra se upućivanjem, prema potrebi, na sud ili sudove u odgovarajućoj teritorijalnoj jedinici;

(d) svako upućivanje na povezanost s državom smatra se upućivanjem, prema potrebi, na povezanost s odgovarajućom teritorijalnom jedinicom.

2. Neovisno o prethodnom stavku, država ugovornica s dvije ili više teritorijalnih jedinica u kojima se primjenjuju različiti pravni sustavi nije obvezana primjenjivati ovu Konvenciju na situacije koje uključuju samo takve različite teritorijalne jedinice.

3. Sud koji se nalazi u teritorijalnoj jedinici države ugovornice s dvije ili više teritorijalnih jedinica u kojima se primjenjuju različiti pravni sustavi nije obvezan priznati ili izvršiti sudska odluka druge države ugovornice samo zbog činjenice što je sudska odluka priznata ili izvršena u drugoj teritorijalnoj jedinici iste države ugovornice u skladu s ovom Konvencijom.

4. Ovaj se članak ne primjenjuje na regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje.

Članak 26. Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

1. Ova se Konvencija, koliko je to moguće, tumači tako da bude spojiva s drugim ugovorima koji su na snazi u državama ugovornicama, bez obzira na to jesu li sklopljeni prije ili nakon ove Konvencije.

2. Ova Konvencija ne utječe na primjenu ugovora od strane države ugovornice, bez obzira na to je li sklopljen prije ili nakon ove Konvencije, u slučajevima kada nijedna od stranaka nema boravište u državi ugovornici koja nije stranka navedenog ugovora.

3. Ova Konvencija ne utječe na primjenu ugovora od strane države ugovornice koji je sklopljen prije stupanja na snagu ove Konvencije za dotičnu državu ugovornicu ako

primjena ove Konvencije ne bi bila u skladu s obvezama dotične ugovorne stranke u odnosu prema bilo kojoj državi koja nije država ugovornica. Ovaj se stavak primjenjuje i na ugovore kojima se revidira ili zamjenjuje ugovor koji je sklopljen prije stupanja na snagu ove Konvencije za dotičnu državu ugovornicu, osim u mjeri u kojoj revizija ili zamjena prouzroče nove neusklađenosti s ovom Konvencijom.

4. Ova Konvencija ne utječe na primjenu ugovora od strane države ugovornice, bez obzira na to je li sklopljen prije ili nakon ove Konvencije, za potrebe priznavanja ili izvršenja sudske odluke koju je donio sud države ugovornice koja je također stranka dotičnog ugovora. Sudska odluka se, međutim, ne priznaje niti izvršava u manjem opsegu nego na temelju ove Konvencije.

5. Ova Konvencija ne utječe na primjenu ugovora od strane države ugovornice koji u vezi s posebnim pitanjem uređuje nadležnost ili priznavanje ili izvršenje sudske odluke, čak ni ako je sklopljen nakon ove Konvencije te čak ni ako su sve dotične države stranke ove Konvencije. Ovaj se stavak primjenjuje samo ako je država ugovornica dala izjavu u pogledu ugovora u skladu s ovim stavkom. U slučaju takve izjave druge države ugovornice nisu obvezane primjenjivati ovu Konvenciju na to posebno pitanje u mjeri u kojoj bi time došlo do bilo kakve neusklađenosti, kada se sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda određuju sudovi, ili jedan ili više posebnih sudova, države ugovornice koja je dala izjavu.

6. Ova Konvencija ne utječe na primjenu pravila regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje, koja je stranka ove Konvencije, bez obzira na to jesu li donesena prije ili nakon ove Konvencije:

- (a) kada nijedna od stranaka nema boravište u državi ugovornici koja nije država članica regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje;
- (b) kada se odnosi na priznavanje ili izvršenje sudske odluke među državama članicama regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje.

POGLAVLJE V. – ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 27. Potpisivanje, ratifikacija, prihvata, odobrenje ili pristupanje

- 1. Ova je Konvencija otvorena za potpisivanje svim državama.
- 2. Ova Konvencija podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju od strane država potpisnica.
- 3. Ova je Konvencija otvorena pristupanju svih država.
- 4. Isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu polažu se pri Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske, koja je depozitar Konvencije.

Članak 28. Izjave u vezi s neujednačenim pravnim sustavima

1. Ako država ima dvije ili više teritorijalnih jedinica u kojima se u odnosu na pitanja kojima se bavi ova Konvencija primjenjuju različiti pravni sustavi, ona može u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupanja izjaviti da se Konvencija primjenjuje u odnosu na sve njezine teritorijalne jedinice ili samo na jednu ili više njih, a tu izjavu može u svakom trenutku izmijeniti podnošenjem nove izjave.

2. Izjava se priopćuje depozitaru i u njoj se izrijekom navode teritorijalne jedinice u odnosu na koje se Konvencija primjenjuje.

3. Ako država ne da izjavu na temelju ovog članka, Konvencija se primjenjuje u odnosu na sve teritorijalne jedinice navedene države.

4. Ovaj se članak ne primjenjuje na regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje.

Članak 29. Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje

1. Regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje, koju čine samo suverene države i koja ima nadležnost u nekim ili svim pitanjima koja uređuje ova Konvencija, može također potpisati, prihvati ili odobriti ovu Konvenciju, ili joj pristupiti. Regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje u tom slučaju ima prava i obveze države ugovornice, u mjeri u kojoj je ta organizacija nadležna u pitanjima koja uređuje ova Konvencija.

2. Regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje u trenutku potpisivanja, prihvata, odobrenja ili pristupanja obavljače depozitara u pisanim oblicima o pitanjima koja uređuje ova Konvencija i u vezi s kojima su države članice te organizacije prenijele nadležnost na tu organizaciju. Organizacija bez odgode obavljače depozitara u pisanim oblicima o svim promjenama svoje nadležnosti, kako je određena u najnovijoj obavijesti podnesenoj u skladu s ovim stavkom.

3. Za potrebe stupanja na snagu ove Konvencije, nijedna isprava koju položi regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje ne uračunava se, osim ako regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje izjavi, u skladu s člankom 30., da njezine države članice neće biti stranke ove Konvencije.

4. Svako upućivanje na „državu ugovornicu“ ili na „državu“ u ovoj Konvenciji jednako se primjenjuje, prema potrebi, i na regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje koja je stranka Konvencije.

Članak 30. Pridjeljivanje regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje bez njezinih država članica

1. Regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje može u trenutku potpisivanja, prihvata, odobrenja ili pristupanja izjaviti da ona izvršava nadležnost u svim

pitanjima koja uređuje ova Konvencija te da njezine države članice neće biti stranke ove Konvencije, nego će biti obvezane na temelju potpisivanja, prihvata, odobrenja ili pristupanja organizacije.

2. U slučaju da regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje da izjavu u skladu sa stavkom 1., svako upućivanje na „državu ugovornicu“ ili na „državu“ u ovoj Konvenciji jednako se primjenjuje, prema potrebi, i na države članice organizacije.

Članak 31. Stupanje na snagu

1. Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od polaganja druge isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu iz članka 27.

2. Nakon toga ova Konvencija stupa na snagu:

(a) za svaku državu ili regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje koja je naknadno ratificira, prihvati, odobri ili joj pristupi, prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od polaganja njezine isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu;

(b) za teritorijalnu jedinicu u odnosu na koju se ova Konvencija primjenjuje u skladu s člankom 28. stavkom 1., prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od priopćenja izjave iz navedenog članka.

Članak 32. Izjave

1. Izjave iz članka 19., 20., 21., 22. i 26. mogu se dati prilikom potpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupanja ili u bilo kojem trenutku nakon toga te se mogu izmijeniti ili povući u bilo kojem trenutku.

2. Izjave, izmjene i povlačenja priopćuju se depozitaru.

3. Izjava dana u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupanja proizvodi učinke istodobno sa stupanjem na snagu ove Konvencije za dotičnu državu.

4. Izjava dana poslije i svaka izmjena ili povlačenje izjave proizvode učinke od prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest.

5. Izjava dana u skladu s člancima 19., 20. 21. i 26. ne primjenjuje se na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda koji su sklopljeni prije nego što ona počne proizvoditi učinke.

Članak 33. Otkaz

1. Ova se Konvencija može otkazati pisanom obaviješću depozitaru. Otkaz može biti ograničen na određene teritorijalne jedinice neujednačenog pravnog sustava na koje se ova Konvencija primjenjuje.

2. Otkaz proizvodi učinke od prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku dvanaestomjesečnog razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest. Kada je u obavijesti određeno dulje razdoblje da otkaz počne proizvoditi učinke, otkaz počinje proizvoditi učinke istekom tog duljeg razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest.

Članak 34. Obavijesti depozitara

Depozitar obavješćuje članice Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu, kao i druge države i regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje, koje su izvršile potpisivanje, ratifikaciju, prihvat, odobrenje ili pristupanje u skladu s člancima 27., 29. i 30., o sljedećem:

- (a) o potpisivanjima, ratifikacijama, prihvatima, odobrenjima i pristupanjima iz članka 27., 29. i 30.;
- (b) o datumu stupanja na snagu ove Konvencije u skladu s člankom 31.;
- (c) o obavijestima, izjavama, izmjenama i povlačenjima izjava iz članka 19., 20., 21., 22., 26., 28., 29. i 30.;
- (d) o otkazima iz članka 33.

U potvrdu toga niže potpisani, za to propisno ovlašteni, potpisali su ovu Konvenciju.

Sastavljeno u Haagu 30. lipnja 2005. na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednak vjerodostojna, u jednom primjerku koji se pohranjuje u arhivu Vlade Kraljevine Nizozemske i čiji se ovjereni primjerak diplomatskim putem šalje svakoj državi članici Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu od datuma njezina dvadesetog zasjedanja i svakoj državi koja je sudjelovala na tom zasjedanju.

Dvadeseto zasjedanje

Državama strankama *Konvencije o sporazumima o izboru suda* preporučuje se uporaba sljedećeg obrasca za potvrđivanje donošenja i sadržaja odluke suda podrijetla za potrebe priznavanja i izvršenja u skladu s Konvencijom:

PREPORUČENI OBRAZAC
U SKLADU S KONVENCIJOM O
SPORAZUMIMA O IZBORU SUDA
(„KONVENCIJA”)

(Model obrasca za potvrđivanje donošenja i sadržaja odluke suda podrijetla
za potrebe priznavanja i izvršenja a skladu s Konvencijom)

1. (SUD PODRIJETLA)

ADRESA

TELEFON

TELEFAKS

E-POŠTA

2. PREDMET / EVIDENCIJSKI BROJ

3. (TUŽITELJ)

protiv

..... (TUŽENIK)

4. (SUD PODRIJETLA) donio je odluku o prethodno navedenom pitanju na dan (DATUM) u (GRAD, DRŽAVA).

5. Ovaj sud određen je u sporazuimu o izboru isključivo nadležnog suda u smislu članka 3. Konvencije:

DA NE

NIJE MOGUĆE POTVRDITI

6. Ako je odgovor da, sporazum o izboru isključivo nadležnog suda sklopljen je ili dokumentiran na sljedeći način:
7. Sud je dosudio sljedeću novčanu isplatu (*navesti, ako je primjenjivo, sve uključene kategorije naknade štete*):
8. Sud je dosudio kamatu kako slijedi (*navesti kamatnu stopu (stope), dio (dijelove) dosuđene naknade na koje se primjenjuje kamata, datum od kojeg se kamata obračunava te sve dodatne informacije o kamati koje bi moglo biti od koristi sudu kojem je upućen zahtjev*):
9. Sud je u odluku uključio sljedeće troškove postupka (*navesti iznose takvih dosuđenih naknada, uključujući, ako je primjenjivo, sve iznose novčane naknade za pokriće troškova postupka*):
10. Sud je dosudio sljedeću nenovčanu naknadu (*opisati prirodu takve naknade*):
11. Sudska je odluka izvršiva u državi podrijetla:
- DA NE
- NIJE MOGUĆE POTVRDITI
12. Sudska odluka (ili njezin dio) trenutačno je predmet preispitivanja u državi podrijetla:
- DA NE
- NIJE MOGUĆE POTVRDITI
- Ako je odgovor „da”, navesti prirodu i status takvog preispitivanja:*

13. Sve ostale bitne informacije:

14. Ovom se obrascu prilažu dokumenti označeni u sljedećem popisu (*ako je dostupan*):

potpuna i ovjerena preslika sudske odluke;

sporazum o izboru isključivo nadležnog suda, njegova ovjerena preslika ili drugi dokaz o njegovu postojanju;

ako je donesena sudska odluka zbog ogluhe, izvornik ili ovjerena preslika dokumenta kojim se dokazuje da je dokument kojim je pokrenut postupak ili jednakovrijedan dokument dostavljen stranci koja se nije odazvala sudskom pozivu;

svi dokumenti potrebnici za utvrđivanje da je sudska odluka važeća ili, ako je primjenjivo, izvršiva u državi podrijetla;

(*navesti ako je primjenjivo*):

u slučaju iz članka 12. Konvencije, potvrda suda države podrijetla da su sudska nagodba ili njezin dio izvršivi na jednak način kao i sudska odluka u državi podrijetla.

drugi dokumenti:

15. Sastavljeno dana 20... u.....

16. Potpis i/ili pečat suda ili sudske službenika:

OSOBA ZA KONTAKT:

TELEFON:

TELEFAKS:

E-POŠTA:

Rapport

Izvješće

Izvješće s obrazloženjem
Trevor Hartley i Masato Dogauchi

Sadržaj	Stranica
DIO I.: PREDGOVOR	18
Dokumenti	20
Zahvale	21
Nazivlje	21
DIO II.: PREGLED	21
DIO III. KOMENTARI ČLANAKA	26
Članak 1. – Područje primjene	26
Članak 2. – Isključenja iz područja primjene	28
Članak 3. – Sporazumi o isključivoj nadležnosti	33
Članak 4. – Druge definicije	35
Članak 5. – Nadležnost izabranog suda	36
Članak 6. – Obveze suda koji nije bio izabran	39
Članak 7. – Privremene zaštitne mjere	41
Članak 8. – Priznavanje i izvršenje	41
Članak 9. – Odbijanje priznavanja ili izvršenja	44
Članak 10. – Prethodna pitanja	46
Članak 11. – Naknada štete	47
Članak 12. – Sudske nagodbe (transactions judiciaires)	49
Članak 13. – Dokumenti koji se podnose	49
Članak 14. – Postupak	50
Članak 15. – Odvojivost	50
Članak 16. – Prijelazne odredbe	50
Članak 17. – Ugovori o osiguranju i reosiguranju	51
Članak 18. – Odsutnost službene ovjere	52
Članak 19. – Izjave kojima se ograničava nadležnost	52
Članak 20. – Izjave kojima se ograničava priznavanje i izvršenje	53
Članak 21. – Izjave u vezi s posebnim pitanjima	53
Članak 22. – Uzajamne izjave o sporazumima o izboru suda koji nije isključivo nadležan	54
Članak 23. – Ujednačeno tumačenje	56
Članak 24. – Preispitivanje funkciranja Konvencije	56
Članak 25. – Neujednačeni pravni sustavi	56
Članak 26. – Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima	56
Članak 27. – Potpisivanje, ratifikacija, prihvat, odobrenje ili pristupanje	63
Članak 28. – Izjave u vezi s neujednačenim pravnim sustavima	63
Članak 29. – Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje	63
Članak 30. – Pristupanje regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje bez njezinih država članica	64
Članak 31. – Stupanje na snagu Rezerve	64
Članak 32. – Izjave	64
Članak 33. – Otkaz	64
Članak 34. – Obavijesti depozitara	65

DIO I.: PREDGOVOR

Donošenje Konvencije

Konačni tekst Konvencije sastavila je Komisija II. Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu na njezinu dvadesetom zasjedanju od 14. do 30. lipnja 2005. Završni akt donesen je 30. lipnja 2005. na plenarnoj sjednici i Konvencija je tog dana otvorena za potpisivanje.

Nastajanje Konvencije

Intelektualni začetak projekta koji je u konačnici doveo do Konvencije seže do prijedloga pokojnog Arthur T. von Mehrena s Pravnog fakulteta Sveučilišta Harvard¹. On je predložio da bi Sjedinjene Američke Države trebale sklopiti konvencije o priznavanju sudskeih odluka s državama, posebno u Europi. Nakon početnih rasprava odlučeno je da je konvencija o nadležnosti i sudske odlukama, o kojoj se pregovaralo u okviru Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu, najbolje rješenje. Nakon preliminarnih studija započetih 1994. odluka o pokretanju projekta donesena je 1996.²

Izvorni projekt: „kombinirana“ konvencija. Profesor von Mehren prvotno je predložio da se projekt provede u obliku „kombinirane“ konvencije³. To je konvencija u kojoj su osnove za nadležnost podijeljene u tri kategorije. Postoje popisi odobrenih osnova za nadležnost i zabranjenih osnova za nadležnost. Sve ostale osnove za nadležnost spadaju u tzv. „sivu zonu“. Zamisao je bila da sud može odlučivati u predmetu ako je nadležan na temelju odobrene osnove te da sudska odluka koja iz njega proizlazi bude priznata i izvršena u ostalim državama ugovornicama u skladu s Konvencijom (ako su ispunjeni i

¹ Arthur von Mehren doživio je završetak projekta u koji je uložio veliki trud, no umro je u siječnju 2006.

² Za povjesne začetke Konvencije vidjeti Izvješće Nygh/Pocar (u nastavku, bilješka 11), str. 25. i dalje. Za više pojedinosti vidjeti F. Pocar i C. Honorati (ur.), *The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*, CEDAM, Milano, Italija, 2005. U potonjem radu sadržano je i Izvješće Nygh/Pocar.

³ Vidjeti A.T. von Mehren, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: A New Approach for the Hague Conference?”, *Law & Contemporary Problems*, svezak 57., str. 271. (1994.); *id.*, „The Case for a Convention-mixte Approach to Jurisdiction to Adjudicate and Recognition and Enforcement of Foreign Judgments”, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, svezak 61., br. 1., str. 86. (1997.).

određeni drugi zahtjevi). Sudu Države ugovornice nije dopušteno prihvaćanje nadležnosti na zabranjenim osnovama. Sudovima je dopušteno prihvaćanje nadležnosti na osnovama iz „sive zone”, no odredbe Konvencije o priznavanju i izvršenju neće se primjenjivati na tako donesenu sudsku odluku.⁴

Iako je radna skupina za projekt dala potporu takvom pristupu,⁵ postalo je jasno da neće biti moguće sastaviti zadovoljavajući tekst „kombinirane“ konvencije u prihvatljivom roku. Među razlozima su bile i znatne razlike u postojećim pravilima o nadležnosti u različitim Državama te nepredvidljivi učinci tehnološkog razvoja, uključujući internet, na pravila o nadležnosti koja bi mogla biti utvrđena Konvencijom. Na kraju prvog dijela devetnaestog zasjedanja održanog u lipnju 2001. odlučeno je da se odgodi donošenje odluke o nastavku rada na preliminarnom nacrtu Konvencije. Kako bi pronašla rješenje, Komisija za opće poslove i politiku Haške konferencije odlučila je na sastanku u travnju 2002. da bi Stalni ured, uz pomoć neformalne radne skupine, trebao pripremiti tekst koji će biti dostavljen Posebnoj komisiji. Odlučeno je da ishodišna točka u tom postupku budu glavna područja, kao što je nadležnost koja se temelji na sporazumima o izboru suda u predmetima između poslovnih subjekata, davanje primjedbi, sud tuženika, protutužbe, trustovi, fizičke štetne radnje i neke druge moguće osnove.

Nakon tri sastanka, neformalna radna skupina predložila je da se cilj svede na konvenciju o sporazumima o izboru suda u trgovackim predmetima. Države članice općenito su smatrale da se predloženom Konvencijom za takve sporazume i sudske odluke koje iz njega proizlaze može ostvariti ono što je 1958. njujorškom *Konvencijom o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka* postignuto u pogledu sporazuma o arbitraži i s njima povezanih odluka. Nakon pozitivnih reakcija Država članica Haške konferencije, u prosincu 2003. održan je sastanak Posebne komisije radi rasprave o nacrtu koji je pripremila neformalna radna skupina. Na tom sastanku Posebne komisije izrađen je nacrt teksta (*nacrt Konvencije iz 2003.*) koji je objavljen kao revidirani radni dokument br. 49. U travnju 2004. održan je još jedan sastanak tijekom kojeg je dokument ponovno razmatran i uređena su preostala pitanja. Na sastanku iz travnja 2004. donesen je revidirani nacrt (*nacrt Konvencije iz 2004.*) koji je objavljen kao revidirani radni dokument br. 110. To je bila osnova teksta koji je razmatran na diplomatskoj konferenciji u lipnju 2005. na kojoj je donesen konačni tekst Konvencije. Sljedeći dokumenti predstavljaju najvažnije prijelomne točke u izradi Konvencije:

1. prijedlog posebne radne skupine u obliku nacrta Konvencije („Nacrt neformalne radne skupine“) koji je objavljen kao preliminarni dokument br. 8 (ožujak 2003.);⁶
2. nacrt Konvencije sastavljen 2003. („nacrt Konvencije iz 2003.“) koji se temeljio na nacrtu neformalne radne skupine objavljen je kao revidirani radni dokument br. 49 iz prosinca 2003.;
3. revidirana i cijelovita verzija nacrta Konvencije iz 2003., sastavljena 2004. („nacrt Konvencije iz 2004.“), objavljena je kao revidirani radni dokument br. 110 iz travnja 2004. i završni tekst, sastavljen 2005.

Tu su i dva izyješća o ranijim nacrtima Konvencije: jedan o nacrtu Konvencije iz 2003. i drugi o nacrtu Konvencije iz 2004.

Službenici

U prvoj fazi (1997. – 2001.) izvršena su sljedeća imenovanja:

- Predsjednik:** T. Bradbrooke Smith (Kanada)
Potpredsjednici: Andreas Bucher (Švicarska)
Masato Dogauchi (Japan)
Jeffrey D. Kovar (Sjedinjene Američke Države)
José Luis Siqueiros (Meksiko)

- Suižvjestitelji:** Peter Nygh (Australija)⁷,
Fausto Pocar (Italija)

Predsjednik Odbora za izradu akata: Gustaf Möller (Finska).

Catherine Kessedjian, u to vrijeme zamjenica glavnog tajnika, izradila je nekoliko preliminarnih dokumenata.

U drugoj fazi (2002. – 2005.) izvršena su sljedeća imenovanja:

- Predsjednik:** Allan Philip (Danska) (2003. – 2004.)⁸
Andreas Bucher (Švicarska) (2005.)
- Potpredsjednici:** David Goddard (Novi Zeland)
Jeffrey D. Kovar (Sjedinjene Američke Države)

⁴ Evropski instrumenti u ovom području (Uredba Bruxelles, Konvencija iz Bruxellesa i Luganska konvencija) temelje se na ponešto drukčijoj zamisli. Ako tuženik ima domicil u drugoj Državi na koju se instrument primjenjuje, ne postoji siva zona: nadležnost se može izvršavati samo na osnovama utvrđenima u instrumentu. Međutim, ako tuženik nema domicil u toj državi, nadležnost se uz neke iznimke može izvršavati na bilo kojoj osnovi koja je dopuštena nacionalnim pravom. Tako donesena sudska odluka mora ipak biti priznata i izvršena u drugim državama.

⁵ Vidjeti „Conclusions of the Working Group meeting on enforcement of judgments“, prel. dok. br. 19 iz

studenoga 1992., Proceedings of the Seventeenth Session, svezak I., str. 257. i dalje , t. 5. i 6.

⁶ „Preliminarni rezultati rada neformalne radne skupine za projekt o sudskim odlukama“, prel. dok. br. 8 iz ožujka 2003. za razmatranje u okviru Posebne komisije iz travnja 2003. za opće poslove i politiku Konferencije.

⁷ Nažalost, Peter Nygh umro je u lipnju 2002. Njegova je smrt bila tragičan gubitak.

⁸ Allan Philip umro je u rujnu 2004. na veliku žalost svih koji su radili na Konvenciji.

Alexander Matveev (Ruska Federacija)
Kathryn Sabo (Kanada)
Jin Sun (Kina)
Suizvjestitelji: Trevor C. Hartley (Ujedinjena Kraljevina)
Masato Dogauchi (Japan)

Predsjednik Odbora za izradu akata: Gottfried Musger (Austrija).

Andrea Schulz, prva tajnica, izradila je nekoliko preliminarnih dokumenata i obavljala druge poslove.

Dokumenti

U nastavku je popis najvažnijih dokumenata spomenutih tijekom pregovora i navedenih u ovom izvješću. Podijeljeni su u dvije kategorije: dokumenti koji se odnose na prvu fazu i dokumenti koji se odnose na drugu fazu projekta. Navode se u skraćenom obliku, kako je utvrđeno u nastavku.

Dокументi koji se odnose na drugu fazu najbliže su povezani s Konvencijom: oni čine najvažniji popratni materijal. Dokumenti koji se odnose na prvu fazu bitni su samo u mjeri u kojoj su odredbe iz ranijih verzija Konvencije preuzete u završnoj verziji.

(a) Prva faza

„Preliminarni nacrt Konvencije iz 1999.”: Preliminarni nacrt Konvencije o nadležnosti i stranim sudskim odlukama u građanskim i trgovackim stvarima iz 1999. Izrađen je 1999. u okviru Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu. Njime je obuhvaćena uglavnom ista osnova kao i u Konvenciji iz Bruxellesa⁹ i Luganskoj konvenciji.¹⁰ Rad na nacrtu obustavljen je kada je postalo jasno da će biti teško ishoditi suglasnost na svjetskoj razini. Stalni ured Haške konferencije objavio je u kolovozu 2000. tekst nacrta, zajedno s Izvješćem pokojnog Petera Nygha i Fausta Pocara.¹¹

„Izvješće Nygh/Pocar”: Izvješće o preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. (vidjeti bilješku 11).

„Privremeni tekst iz 2001.”: Sažetak ishoda rasprave Komisije II. u prvom dijelu diplomatske konferencije od 6. do 20. lipnja 2001.¹² Brojne uglate zagrade u tekstu označuju da se delegati nisu uspjeli usuglasiti o brojnim točkama.

(b) Druga faza

„Nacrt neformalne radne skupine”: Nacrt Konvencije koji je izradila neformalna radna skupina, objavljen kao preliminarni dokument br. 8 za razmatranje u okviru Posebne komisije za opće poslove i politiku Konferencije (ožujak 2003).¹³

„Prvo izvješće Schulz” Izvješće Andree Schulz o nacrtu neformalne radne skupine, objavljeno u lipnju 2003. kao preliminarni dokument br. 22.¹⁴

„Nacrt Konvencije iz 2003.”: Nacrt teksta Konvencije koji je u prosincu 2003. sastavila Posebna komisija za nadležnost, priznavanje i izvršenje stranih sudskih odluka u građanskim i trgovackim stvarima (revidirani radni dok. br. 49). Temeljio se na nacrtu neformalne radne skupine¹⁵.

„Prvo izvješće” Izvješće o preliminarnom nacrtu Konvencije iz 2003., sastavljeno u ožujku 2004. u obliku komentara i objavljeno kao preliminarni dokument br. 25.¹⁶

„Nacrt Konvencije iz 2004.”: Preliminarni nacrt Konvencije službeno poznat kao Nacrt sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda. Bila je to revidirana verzija nacrta Konvencije iz 2003. sastavljena u travnju 2004. Objavljen je kao revidirani radni dokument br. 110.¹⁷

„Drugo izvješće”: Izvješće o preliminarnom nacrtu Konvencije iz 2004., sastavljeno u prosincu 2004. u obliku komentara. Objavljen je kao preliminarni dokument br. 26.¹⁸

„Nacrt iz travnja 2005.”: Moguće izmjene nacrta Konvencije iz 2004. koje je izradio Odbor za izradu akata na svojem sastanku od 18. do 20. travnja 2005. Tekst nacrta Konvencije iz 2004., u koji je uvršten nacrt iz

⁹ „Konvencija iz Bruxellesa”: Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovackim stvarima od 27. rujna 1968. Pročišćeni tekst može se pronaći u Službenom listu Europskih zajednica („SL”), 1998., svežak 27., serija „C”, str. 1. Godine 1999. zamijenjena je Uredbom Bruxelles (vidjeti u nastavku, bilješka 50). Do tada se primjenjivala na države članice Europske unije. Izvješće Paula Jenarda o izvornoj Konvenciji iz Bruxellesa objavljeno je u SL 1979 C 59, str. 1.

¹⁰ „Luganska konvencija”: Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovackim stvarima od 16. rujna 1988., SL 1988 L 319, str. 9. Sadržava slične odredbe kao i Konvencija iz Bruxellesa, no te dvije konvencije nisu identične. Države su ugovornice Luganske konvencije¹⁵ „starih” država članica EU-a i neke druge države u Europi. U vrijeme pisanja to su Island, Norveška, Poljska i Švicarska. Demarkacijska crta između Konvencije iz Bruxellesa i Luganske konvencije utvrđena je u članku 54.B Luganske konvencije. Temelji se na načelu da se Luganska konvencija ne primjenjuje na odnose između 15 „starih” država članica EU-a, ali da se primjenjuje ako je uključena jedna od ostalih prethodno navedenih

zemalja (osim Poljske). Službeno izvješće Paula Jenarda i Gustafa Möllera; objavljeno je u SL 1990 C 189, str. 57.

¹¹ „Preliminarni nacrt Konvencije o nadležnosti i stranim sudskim presudama u građanskim i trgovackim stvarima” koji je donijela Posebna komisija i „Izvješće Petera Nygha i Fausta Pocara”, prel. dok. br. 11 iz kolovoza 2000. sastavljeno za razmatranje na devetnaestom zasjedanju u lipnju 2001. Osim ako je izričito navedeno drukčije, svi preliminarni dokumenti na koje se upućuje u ovom izvješću dostupni su na <www.hcch.net> pod „Conventions” – „No 37” – „Preliminary Documents”.

¹² Dostupno na <www.hcch.net>.

¹³ Dostupno na <www.hcch.net>.

¹⁴ A. Schulz, „Izvješće o radu neformalne radne skupine za projekt o sudskim odlukama, posebno o preliminarnom tekstu koji je postignut na njezinu trećem sastanku od 25. do 28. ožujka 2003.”, prel. dok. br. 22 iz lipnja 2003., dostupno na <www.hcch.net>.

¹⁵ Dostupan na <www.hcch.net>.

¹⁶ Dostupno na <www.hcch.net>.

¹⁷ Dostupan na <www.hcch.net>.

¹⁸ Dostupno na <www.hcch.net>.

travnja 2005., objavljen je kao radni dokument br. 1 dvadesetog zasjedanja Konferencije.

„**Drugo izvješće Schulz**“: „Izvješće o sastanku Odbora za izradu akata od 18. do 20. travnja 2005. tijekom priprema za dvadeseto zasjedanje u lipnju 2005.“. Ti su komentari o nacrtu iz travnja 2005. objavljeni u svibnju 2005. kao preliminarni dokument br. 28¹⁹.

Zahvale

Autori ovog izvješća zahvaljuju autorima ranijih izvješća, a posebno autorima Izvješća Nygh/Pocar, pokojnom Peteru Nyghu i Faustu Pocaru.

Zahvale upućuju i nacionalnim delegacijama koje su dostavile komentare o ranijim nacrtima izvješća. Ti su komentari bili vrlo korisni i znatno su pridonijeli završnoj verziji.

Zahvaljuju na pomoći i Andrei Schulz iz Stalnog ureda i Gottfriedu Musgeru, predsjedniku Odbora za izradu akata. Oboje su predano radili na izradi izvješća. Ispravili su brojne pogreške i predložili brojna poboljšanja. Bez njihove pomoći izvješće ne bi bilo potpuno. Neizmerno smo im zahvalni na tome.

Nazivlje

U Konvenciji se upotrebljava sljedeće nazivlje:

„**sud podrijetla**“: sud koji je donio sudske odluke,

„**Država podrijetla**“: Država u kojoj se nalazi sud podrijetla,

„**sud kojem je podnesen zahtjev**“: sud od kojeg se traži priznavanje ili izvršenje sudske odluke,

„**Država kojom je podnesen zahtjev**“: Država u kojoj se nalazi sud kojem je podnesen zahtjev²⁰.

U ovom izvješću:

„**Stranka**“ (s velikim početnim slovom „S“) znači Stranka Konvencije ili, ako je prikladno, Država obvezana Konvencijom na temelju članka 30.,

„**stranka**“ (s malim početnim slovom „s“) znači stranka ugovora ili građanskopravne tužbe,

„**Država**“ (s velikim početnim slovom „D“) znači Država u međunarodnom smislu,

„**država**“ (s malim početnim slovom „d“) znači teritorijalna jedinica savezne Države (na primjer, država Sjedinjenih Američkih Država).

¹⁹ Dostupno na < www.hcch.net >.

²⁰ U preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. upotrebljava se pojam „Država od koje se zahtijeva priznavanje ili izvršenje sudske odluke“ umjesto pojma „Država kojom je podnesen zahtjev“ koji se upotrebljava u ovom izvješću.

²¹ Za značenje pojma „Stranka“ vidjeti prethodno u tekstu.

²² Opći pregled Konvencije sadržan u ovom dijelu izvješća namijenjen je onima koji nisu upoznati s Konvencijom, no to nije cijeloviti prikaz uvjeta Konvencije. Brojni članci nisu uopće spomenuti, drugi su djelomično objašnjeni, a ni

Struktura ovog Izvješća

Nakon ovog dijela izvješća (dio I.) slijede još dva dijela. U dijelu II. („Pregled“) objašnjava se struktura Konvencije. Naglašava se funkcija različitih odredaba te njihov uzajamni odnos. U dijelu III. („Komentari članaka“) analizira se svaki pojedinačni članak kako bi se objasnilo njegovo značenje.

Primjeri

Primjeri u nastavku temelje se na pretpostavci (osim ako je navedeno drukčije) da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke²¹ Konvencije.

DIO II.: PREGLED²²

1. **Cilj.** Kako bi se postigla što veća učinkovitost sporazuma o izboru suda, što je cilj Konvencije, nužno je osigurati tri elementa. Prvo, izabrani sud mora odlučivati u predmetu ako je postupak pokrenut pred njim; drugo, svaki drugi sud pred kojim je pokrenut postupak mora odbiti odlučivati u tom postupku i treće, sudska odluka izabranog suda mora biti priznata i izvršena. Te tri obveze sadržane su u Konvenciji i njezine su tri ključne odredbe. Namjera je da se Konvencijom u pogledu sporazuma o izboru suda postigne ono što je njujorškom *Konvencijom o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka* od 10. lipnja 1958. postignuto u pogledu arbitražnih sporazuma.²³

2. **Izuzeća.** No, iako su navedene obveze ključne, njihova apsolutna provedba nije moguća. Postignuta je opća suglasnost da su moguće situacije, obično iznimne naravi, u kojima bi poželjni pravni učinci sporazuma o izboru suda mogli biti podređeni drugim razmatranjima. Zbog toga Konvencija sadržava izuzeća za svaku od tri ključne obveze. No, značaj Konvencije bilo bi narušen kad bi ta izuzeća bila preširoka i nejasna. Stoga je pronalaženje odgovarajućeg omjera fleksibilnosti i sigurnosti bilo jedan od najvažnijih zadataka diplomatske sjednice na kojoj je odobrena Konvencija.

3. **Izabrani sud mora odlučivati u predmetu.** Člankom 5. zahtijeva se da sud koji je određen sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda odlučuje u predmetu kada je na tom судu pokrenut spor.²⁴ Sud ne može odbiti odlučivati u tom sporu uz opravdanje da je sud druge Države prikladniji (*forum non conveniens*) ili da je taj sud prvi započeo postupak (*lis pendens*). Glavno izuzeće u članku 5.²⁵ jest da izabrani sud ne mora odlučivati u predmetu ako je sporazum o izboru suda, na temelju njegova prava, ništav, uključujući i pravila o odabiru prava.²⁶

zahtjevi i izuzeća nisu uvijek navedeni. Cjeloviti komentari nalaze se u dijelu III. izvješća.

²³ Naravno, doseg Konvencije mnogo je širi od dosega njujorške Konvencije, o čemu će biti riječi u nastavku u vezi s određenim člancima.

²⁴ Za više pojedinosti vidjeti t. 124. i dalje, u nastavku.

²⁵ Za drugo moguće izuzeće vidjeti članak 19.

²⁶ Članak 5. stavak 3. sadržava posebne odredbe kojima se izabranom судu dopušta primjena njegovih pravila o stvarnoj nadležnosti te o raspodjeli nadležnosti među sudovima Države ugovornice.

4. Drugim sudovima nije dopušteno odlučivanje u predmetu. U članku 6. predviđeno je da sud Države ugovornice koji nije izabran i sud mora suspendirati ili prekinuti postupak na koji se primjenjuje sporazum o izboru isključivo nadležnog suda.²⁷ Postoji, međutim, pet posebnih izuzeća, utvrđenih u članku 6. stavcima od (a) do (e). Prvo, utvrđeno u stavku (a), istovjetno je izuzeće od članka 5., odnosno da je sporazum o izboru suda ništav na temelju prava izabranog suda, uključujući i njegova pravila o odabiru prava. Od ostala četiri izuzeća iz članka 6. najvažnije je vjerojatno ono iz stavka (c) koje se primjenjuje kada bi priznavanje valjanosti sporazuma predstavljalo očitu nepravdu ili bi bili očito u suprotnosti s pravnim poretkom Države suda pred kojim je pokrenut postupak.²⁸ Važno je naglasiti različite pristupe u pogledu tih dvaju izuzeća iz stavaka (a) i (c). Na temelju stavka (a), (neizabrani) sud pred kojim je pokrenut postupak mora primijeniti pravo Države izabranog suda (uključujući njegova pravila o odabiru prava); na temelju stavka (c), s druge strane, taj sud primjenjuje svoje definicije pojmova „očita nepravda“ i „javni poredak“. U tom se smislu Konvencija razlikuje od njujorške *Konvencije o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka* iz 1958. u kojoj nije utvrđeno koje se pravo primjenjuje u tim okolnostima.

5. Priznavanje i izvršenje. Sporazum o izboru suda bit će značajniji ako sudska odluka koja iz njega proizlazi bude priznata i izvršena²⁹ u što više drugih Država. Člankom 8. stavkom 1. nastoji se ostvariti taj cilj.³⁰ No, i u tom pogledu postoje izuzeća i većinom su utvrđena u članku 9.³¹ Neka odražavaju ona iz članka 6., na primjer, izuzeće koje je primjenjivo ako je sporazum o izboru suda ništav na temelju prava Države izabranog suda, uključujući njegova pravila o odabiru prava.³² Priznavanje ili izvršenje moguće je odbiti i ako bi bilo očito nespojivo s javnim poretkom Države kojoj je podnesen zahtjev.³³ Ostala izuzeća odnose se na dostavu dokumenta o pokretanju postupka ili jednakovrijednog dokumenta³⁴ te prijevaru u vezi s postupovnim pitanjima.³⁵

6. Proturječne sudske odluke. Članak 9. obuhvaća i slučajeve u kojima sudske odluke drugog suda koje se odnose na iste stranke (dalje u tekstu: „proturječne sudske odluke“) nisu uskladene sa sudsksom odlukom izabranog suda. U članku je naveden poseban postupak kada je proturječna sudska odluka iz iste Države kao one u kojoj je postupak pokrenut radi izvršenja sudske odluke izabranog suda i kada je proturječna sudska odluka iz neke druge Države. U prvom slučaju, postojanje proturječne sudske odluke samo po sebi sačinjava osnovu za odbijanje

priznavanja sudske odluke izabranog suda. U potonjem slučaju, proturječna sudska odluka mora biti donesena prije sudske odluke izabranog suda; ona se, također, mora odnositi na isti zahtjev i ispunjavati uvjete nužne za njezino priznavanje u Državi kojoj je podnesen zahtjev. Međutim, sud ni u jednom od ta dva slučaja nije *obvezan* priznati proturječnu sudsksu odluku niti odbiti priznavanje sudske odluke izabranog suda.

7. Naknada štete. Dodatno izuzeće sadržano je u članku 11. Njime je predviđeno da se priznavanje ili izvršenje sudske odluke može odbiti ako i u mjeri u kojoj se sudsksom odlukom dodjeljuje odšteta, uključujući egzemplarnu odštetu ili odštetu u svrhu kažnjavanja, kojom se stranci ne nadoknađuje stvarni gubitak ili pretrpljena šteta.³⁶

8. Ostale odredbe. Navedene ključne odredbe suština su Konvencije. No, one čine razmjerno mali dio ukupnog broja članaka. Preostale su odredbe donekle pomoćne naravi: neke se odnose na područje primjene Konvencije, nekima se utvrđuju dodatna izuzeća i objašnjenja ključnih odredbi, a neke sadržavaju pravila međunarodnog javnog prava koja se odnose na funkcioniranje Konvencije. U ovom pregledu razmotrit ćemo samo najvažnije.

9. Koji su sporazumi o izboru suda obuhvaćeni Konvencijom? U člancima 1. i 3. objašnjeno je što za potrebe Konvencije znači pojam sporazum o izboru isključivo nadležnog suda. To je sporazum o izboru suda koji je obuhvaćen odredbama iz poglavlja II. Konvencije³⁷.

10. Članak 1. Člankom 1. područje primjene Konvencije ograničeno je na tri osnovna načina. Na početku je navedeno da se Konvencija primjenjuje samo u međunarodnim predmetima. Zatim je predviđeno da se primjenjuje samo na sporazume o izboru *isključivo* nadležnog suda. No, to je ograničenje uvjetovano na dva načina: prvo, u članku 3. stavku (b) utvrđeno je pravilo da se sporazum o izboru suda kojim se određuju sudovi jedne Države ugovornice ili jedan ili više posebnih sudova jedne Države ugovornice smatra sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda, osim ako stranke izrijekom odrede drukčije; drugo, u članku 22. sadržana je odredba kojom se odredbe Konvencije o priznavanju i izvršenju proširuju na sudske odluke koje je donio sud određen sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan. Prema trećem ograničenju iz članka 1. sporazum o izboru suda mora biti sklopljen u građanskim ili trgovačkim stvarima. Međutim, u članku 2. stavku 5. predviđeno je da postupak nije isključen iz područja primjene Konvencije samom

²⁷ Za više pojedinosti vidjeti t. 141. i dalje, u nastavku.

²⁸ Ostala su izuzeća sljedeća: (b) stranka nije imala poslovnu sposobnost za sklapanje sporazuma na temelju prava Države suda pred kojim je pokrenut postupak; (d) sporazum zbog izvanrednih razloga, na koje stranke ne mogu utjecati, nije moguće razumno izvršavati; te (e) izabrani je sud odlučio da o predmetu neće raspravljati.

²⁹ Pojam „priznavanje“ u Konvenciji znači prihvatanje utvrđenja prava i obveza koje je donio sud podrijetla. Pojam „izvršenje“ znači osiguravanje da dužnik prema sudskoj odluci poštuje nalog suda podrijetla.

³⁰ Za više pojedinosti vidjeti t. 164. i dalje, u nastavku.

³¹ Za druga moguća izuzeća vidjeti članke 10. i 20.

³² Članak 6. stavak (a) odražava se u članku 9. stavku (a); članak 6. stavak (b) odražava se u članku 9. stavku (b) i članak 6. stavak (c) odražava se u članku 9. stavku (e).

³³ Članak 9. stavak (e).

³⁴ Članak 9. stavak (c).

³⁵ Članak 9. stavak (d). Prijevara u vezi s meritumom tužbe može biti obuhvaćena i drugim odredbama, kao što su one koje se u iznimnim okolnostima odnose na javni poredak.

³⁶ Međutim, sud kojem je podnesen zahtjev mora voditi računa o tome je li i u kojoj je mjeri odšteta koju je dodijelio sud podrijetla namijenjena pokrivanju troškova i izdataka u vezi s postupkom.

³⁷ Člankom 22. u određenim je slučajevima predviđena primjena poglavlja III. Konvencije i na sporazume o izboru suda koji nije isključivo nadležan.

činjenicom da je Država, uključujući vladu, vladinu agenciju ili bilo koju osobu koja djeluje u ime Države stranka u dotičnom postupku.

11. Značenje pojma „međunarodni”. S obzirom na to da se Konvencija primjenjuje samo u međunarodnim predmetima, potrebno je definirati pojam „međunarodni”. Definicija je navedena u članku 1. stavcima 2. i 3.³⁸ U stavku 2. navedeno je da se za potrebe nadležnosti predmet smatra međunarodnim osim ako stranke imaju boravište u istoj Državi ugovornici i odnos između stranaka i svi drugi elementi relevantni za spor, osim mjesta izabranog suda, povezani su samo s tom Državom. Drugim riječima, predmet koji je u cijelosti nacionalan ne postaje međunarodan odabirom stranog suda. U svrhu priznavanja i izvršenja primjenjuje se drukčija definicija (stavak 3.). Tada je dovoljno da je sudsku odluku donio strani sud. To znači da predmet koji u trenutku donošenja prvotne sudske presude nije bio međunarodan može postati međunarodan ako se pojavi pitanje priznavanja ili izvršenja sudske odluke u drugoj Državi. (Pri tome postoji mogućnost davanja izjave na temelju članka 20., prema kojem država može izjaviti da njezini sudovi mogu odbiti priznati ili izvršiti sudska odluku koju je donio izabrani sud ako je predmet, izuzevši lokaciju izabranog suda, u cijelosti nacionalne naravi za Državu u kojoj se traži priznavanje i izvršenje).³⁹

12. Definicija pojma „sporazum o isključivoj nadležnosti”. U članku 3. utvrđena je definicija sporazuma o isključivoj nadležnosti. Predviđeno je da se Konvencija primjenjuje samo na sporazume o izboru suda u korist Država ugovornica. Sporazum o izboru suda može se primjeniti na prošle i buduće sporove. Može se odnositi općenito na sudove u Državi ugovornici („sudovi u Francuskoj”); može se odnositi na posebni sud u Državi ugovornici („Savezni okružni sud za Južni okrug New Yorka”) ili se može odnositi na dva ili više posebnih sudova u istoj Državi ugovornici („Okružni sud u Tokiju ili Okružni sud u Kobeu”). Nadležnost svih drugih sudova mora biti isključena, ali se i smatra isključenom osim ako su stranke izričito predvidjele drukčije.

13. Formalni zahtjevi. U članku 3. stavku (c) utvrđeni su formalni zahtjevi koje sporazum o izboru suda mora ispunjavati kako bi bio obuhvaćen Konvencijom. Mora biti sklopljen ili dokumentiran i. u pisanom obliku ili ii. drugim sredstvima priopćavanja kojima se omogućuje dostupnost informacija, tako da se mogu upotrijebiti i poslije.⁴⁰ Ako ne ispunjava te zahtjeve, neće biti obuhvaćen Konvencijom. Međutim, Konvencija ne sprječava izvršenje takvog sporazuma među Državama ugovornicama ili sudske presude koja iz njega proizlazi, u skladu s njihovim vlastitim pravom.

³⁸ Vidjeti i članak 25. stavak 2.

³⁹ Vidjeti t. 231. do 233., u nastavku.

⁴⁰ Tekst te odredbe nadahnut je člankom 6. stavkom 1. UNCITRAL-ova modela zakona o elektroničkoj trgovini iz 1996.

⁴¹ No, u članku 25. stavku 2. predviđeno je da takva Država nije dužna primjenjivati Konvenciju među tim podjedinicama.

⁴² Razlika je između članka 29. i članka 30. u tome što se prvi odnosi na slučaj regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje koja postaje Stranka Konvencije zajedno sa

14. Značenje pojma „Država”. Brojne odredbe Konvencije upućuju na „Državu” ili „Državu ugovornicu”. Međutim, značenje tih pojmoveva nije jednostavna tema što je vidljivo u člancima 25., 28., 29. i 30.

15. Neujednačeni pravni sustavi. Neke se Države sastoje od dvije ili više jedinica, pri čemu svaka ima svoj pravni sustav. To se često događa u slučaju federacija. Na primjer, Sjedinjene Američke Države sastoje se od država, a Kanada od provincija i teritorija. To je moguće i u slučaju Država koje nemaju federalno uređenje, kao što su Kina ili Ujedinjena Kraljevina. Potonja se sastoji od tri jedinice: Engleske i Walesa (jedna jedinica), Škotske i Sjeverne Irske. U članku 25. stavku 1. predviđeno je da se, u slučaju takvih država, pojam „Država” iz Konvencije može primijeniti, ako je prikladno, na veći subjekt — na primjer Ujedinjenu Kraljevinu — ili na podjedinicu tog subjekta — na primjer, Škotsku.⁴¹ Prikladnost će ovisiti o nekoliko čimbenika, uključujući odnos između većeg subjekta i podjedinica u okviru pravnog sustava Države o kojoj je riječ, kao i o uvjetima sporazuma o izboru suda. Da bismo pokazali kako funkcioniра članak 25. stavak 1., možemo uzeti primjer članka 3. koji se, među ostalim, odnosi na sporazum kojim se određuju „sudovi jedne Države ugovornice”. Ako stranke izaberu sudove u Alberti, pojam „Država ugovornica” iz članka 3. značio bi Alberta; prema tome, sporazum o izboru suda bio bi obuhvaćen uvjetima Konvencije. Ako bi, s druge strane, one odredile sudove u Kanadi, pojam „Država ugovornica” iz članka 3. odnosio bi se na Kanadu te bi sporazum o izboru suda ponovno bio obuhvaćen.

16. Ratifikacija ili pristupanje ograničeni na određene jedinice. Članak 28. odnosi se i na Države iz prethodnog stavka. No, njegova je svrha drukčija. Njime je takvoj Državi dopušteno davanje izjave o primjeni Konvencije samo u nekim njezinim jedinicama. Time je, na primjer, Kanadi dopušteno davanje izjave o primjeni Konvencije samo u provinciji Alberta. U tom slučaju, sporazum o izboru suda neke druge kanadske provincije ne bi bio obuhvaćen Konvencijom.

17. Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje. Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje, kao što je Europska zajednica, obuhvaćene su člancima 29. i 30.⁴² Osim što se tim organizacijama dopušta da u određenim okolnostima postanu Stranke Konvencije, člancima 29. i 30. predviđeno je i da se svako upućivanje na „Državu” ili „Državu ugovornicu” u Konvenciji jednakom primjenjuje, prema potrebi, i na regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje koja

svojim Državama članicama, dok se potonji odnosi na slučaj u kojem ona postaje Stranka bez svojih Država članica. U slučaju Europske zajednice, to bi ovisilo o tome ima li Zajednica zajedničku ili isključivu nadležnost. U tom smislu, vidjeti mišljenje Suda Europskih zajednica od 7. veljače 2006. o nadležnosti Zajednice za sklapanje nove Luganske konvencije o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudske odluka u gradanskim i trgovačkim stvarima (Mišljenje 01/03), dostupno na <<http://curia.europa.eu/>>.

je Stranka Konvencije.⁴³ To znači da, prema potrebi, pojam „Država” u europskom kontekstu može značiti Europska zajednica ili jedna od njezinih Država članica (na primjer, Ujedinjena Kraljevina) ili teritorijalna jedinica te Države članice (na primjer, Škotska). Iz toga proizlazi da bi sporazum o izboru suda kojim se određuju „sudovi Europske zajednice” ili posebno upućuje na „Sud Europskih zajednica (Prvostupanjski sud)”⁴⁴ bio obuhvaćen Konvencijom.

18. Isključenja iz područja primjene. Članak 2. odnosi se na isključenja iz područja primjene Konvencije. Konvencija je namijenjena za primjenu u području trgovine i ta se politika provodi uz brojna isključenja, iako je isključeno i nekoliko trgovačkih pitanja, pri čemu se primjenjuju posebne odredbe. U članku 2. stavku 1. navedeno je da se Konvencija ne primjenjuje na potrošačke ugovore i ugovore o radu. U stavku 2. predviđeno je da se ne primjenjuje na nekoliko posebnih predmeta koja su navedena u njegovih šesnaest podstavaka. Oni obuhvaćaju razne predmete iz područja obiteljskog prava, kao što su uzdržavanje i bračna imovina, te skupinu različitih predmeta od odgovornosti za nuklearnu štetu do valjanosti upisa u javne registre. O nekim pitanjima bit će riječi u nastavku pri razmatranju posebnih grana prava.

19. Prethodne odluke. U članku 2. stavku 3. utvrđeno je važno načelo prema kojem se postupak o pitanju koje pripada području primjene Konvencije ne prestaje biti njome obuhvaćeno samo zbog toga što sud treba donijeti prethodnu odluku o jednom od isključenih pitanja. Međutim, u članku 10. stavku 1. objašnjeno je da odluka o isključenom pitanju ne može biti samostalno priznata niti izvršena u skladu s Konvencijom. Štoviše, člankom 10. stavkom 2. sudu kojem je podnesen zahtjev dopušta se (ali se ne zahtijeva) odbijanje priznavanja ili izvršenja same sudske odluke u mjeri u kojoj se ona temeljila na odluci o isključenom pitanju. Međutim, to se ovlaštenje ne bi trebalo izvršavati ako bi prethodna odluka bila ista da ju je donio sud Države kojoj je podnesen zahtjev.

20. Prethodne odluke o intelektualnom vlasništvu. Primjena članka 10. stavka 2. podliježe važnim ograničenjima kada se prethodna odluka odnosi na valjanost prava intelektualnog vlasništva (članak 10. stavak 3.). Objašnjenje slijedi u nastavku pri razmatranju intelektualnog vlasništva.

21. Izjave u vezi s posebnim pitanjima. Člankom 21. Državi ugovornici omogućeno je proširenje popisa isključenih pitanja i to davanjem izjave u kojoj se navodi pitanje koje želi isključiti, pod uvjetom da ga jasno i

precizno definira. Nakon toga, Konvencija se ne primjenjuje u odnosu na to pitanje u Državi koja je dala izjavu.⁴⁵

22. Transparentnost i zabrana retroaktivnosti. Člankom 21. Državi ugovornici iznimno je dopušteno navođenje određenih pitanja na koja neće primjenjivati Konvenciju. Međutim, u skladu s člankom 32. depozitaru (Ministarstvu vanjskih poslova Nizozemske) mora se priopćiti svaka takva izjava, a on obavješćuje ostale Države (načelo transparentnosti). Također je predviđeno objavljivanje izjava na internetskoj stranici Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu.⁴⁶ Ako je izjava dana nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu koja ju je dala, ona ne proizvodi učinke najmanje tri mjeseca.⁴⁷ S obzirom na to da se ne primjenjuje na sporazume o izboru suda sklopljene prije njezina stupanja na snagu (načelo zabrane retroaktivnosti)⁴⁸, stranke mogu unaprijed znati hoće li utjecati na njihove pravne odnose.

23. Reciprocitet. Člankom 21. stavkom 2. predviđeno je da, ako Država da takvu izjavu, ostale Države nisu dužne primjenjivati Konvenciju na to pitanje, ako se izabrani sud nalazi u Državi koja je dala izjavu (načelo reciprociteta).

24. Sudske nagodbe. Izvršenje sudskeh nagodbi, na francuskom jeziku poznatih kao „*transactions judiciaires*”, obuhvaćeno je Konvencijom, ako postoji odgovarajući sporazum o izboru suda te ako se uz nagodbu podnosi potvrda suda Države podrijetla.⁴⁹ Sudske nagodbe u tom smislu nisu poznate u običajnom pravu. One nisu istovjetne izvansudskim nagodbama ni sudske odlukama na temelju suglasnosti, iako im je funkcija ista. Sudske odluke na temelju suglasnosti obuhvaćene su Konvencijom na isti način kao i druge sudske odluke.

25. Sukobi s drugim konvencijama. To je jedno od najtežih pitanja uređenih Konvencijom. Ishodište moraju biti uobičajena pravila međunarodnog javnog prava koja se obično smatraju sadržanim u članku 30. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. U članku 30. stavku 2. Bečke konvencije predviđeno je da ako neki ugovor određuje da je podređen drugom ugovoru (prijašnjem ili kasnijem), taj drugi ugovor ima prednost. U članku 26. Haške konvencije navedena su četiri slučaja (članak 26. stavci 2. do 5.) u kojima druga konvencija ima prvenstvo. U članku 26. stavku 6. uređeno je ponešto drukčije pitanje: sukobi između Konvencije i pravila regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje koja je Stranka Konvencije.

26. Uredba Bruxelles.⁵⁰ Pravila utvrđena u članku 26. suviše su složena za cijelovito razmatranje u ovom kratkom

⁴³ Međutim, u određenim člancima, na primjer, članku 28., izričito se navodi da se ne primjenjuju na regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje.

⁴⁴ Na temelju članka 238. *Ugovora o osnivanju Europske zajednice* (Ugovor o EZ-u), Sud Europskih zajednica ima nadležnost na temelju „klauzule o arbitraži” (u stvarnosti, klauzule o izboru suda) u ugovoru koji Zajednica sklopi ili ugovoru koji se sklopi u njezino ime. Tu nadležnost izvršava Prvostupanjski sud: članak 225. stavak 1. Ugovora o EZ-u. Prema tome, ako Europska komisija sklopi trgovinski ugovor s trgovačkim društvom s boravištem izvan Europske zajednice, klauzula o izboru suda u takvom ugovoru u korist Suda Europskih zajednica (Prvostupanjski sud) bila bi obuhvaćena Konvencijom.

⁴⁵ Za stajalište o predmetu izjave iz članka 21. koji se pojavi kao prethodno pitanje, vidjeti članak 10. stavak 4.

⁴⁶ To je < www.hcch.net >.

⁴⁷ Članak 32. stavak 4.

⁴⁸ Članak 32. stavak 5.

⁴⁹ Članak 12. i članak 13. stavak 1. podstavak (e).

⁵⁰ Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskeh odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001 L 12, str. 1.). Primjenjuje se u svim državama članicama EU-a, osim Danske, te zamjenjuje Konvenciju iz Bruxellesa u međusobnim odnosima Država na koje se primjenjuje. Iste se odredbe primjenjuju na Dansku na temelju Sporazuma između Europske zajednice i Kraljevine Danske o

prikazu. No, nije naodmet ukratko prikazati njihovu primjenu u vezi s Uredbom Bruxelles. Ako postoji sukob pravila u pogledu nadležnosti, Uredba Bruxelles imat će prednost nad Konvencijom ako ni jedna stranka nema boravište u Državi ugovornici koja nije država članica Europske zajednice. Ako jedna ili više stranaka ima boravište u Državi ugovornici koja nije država članica Europske zajednice, prednost će imati Konvencija.⁵¹ Tako, na primjer⁵², ako američko trgovacko društvo i njemačko trgovacko društvo izaberu Okružni sud u Rotterdamu, prednost će imati Konvencija. Ako, s druge strane, belgijsko trgovacko društvo i njemačko trgovacko društvo izaberu Sud u Rotterdamu, prednost će imati Uredba Bruxelles. U praksi su sukobi u pogledu nadležnosti između dvaju instrumenata prilično rijetki. Najvažnije izuzeće odnosi se na pravilo *lis pendens*, koje ima prednost nad sporazumom o izboru suda na temelju Uredbe Bruxelles⁵³, ali ne i na temelju Konvencije.

27. U pogledu priznavanja i izvršenja sudske odluke, prednost će imati Uredba Bruxelles ako se sud koji je donio odluku i sud od kojeg se traži priznavanje nalaze u Europskoj zajednici. To znači da će se primijeniti općenito ograničenje osnove za nepriznavanje utvrđene u članku 34. Uredbe Bruxelles umjesto širih osnova iz članka 9. Konvencije. Posebice, sud kojem je podnesen zahtjev možda obično ne razmatra je li nadležan sud podrijetla. To bi, u većini slučajeva, trebalo olakšati izvršenje sudske odluke.

28. **Sporazumi o izboru suda koji nije isključivo nadležan.** Općenito se Konvencija primjenjuje samo na sporazume o isključivoj nadležnosti. Međutim, u članku 22. predviđen je sustav uzajamnih izjava, kojima se odredbe Konvencije o priznavanju i izvršenju proširuju na sporazume o izboru suda koji nije isključivo nadležan. Sudske odluke donešene u skladu s takvim sporazumima bit će priznate i izvršene ako su Država podrijetla i Država kojoj je podnesen zahtjev dale takvu izjavu, ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u članku 22. stavku drugom.

29. **Posebne grane prava.** Bilo bi korisno zaključiti ovaj prikaz razmatranjem učinka Konvencije na neke posebne grane prava. Razmotrit će ih se samo nekoliko.

30. **Pomorski promet i prijevoz.** Člankom 2. stavkom 2. podstavkom (f) prijevoz putnika i robe izuzet je iz područja primjene Konvencije. To obuhvaća prijevoz morem, kao i kopnom i zrakom. Člankom 2. stavkom 2. podstavkom (g) isključeni su onečišćavanje mora, ograničavanje odgovornosti za pomorske tražbine,

generalna havarija i tegljenje i spašavanje tereta u izvanrednim slučajevima. Obuhvaćena su ostala područja pomorskog prava.⁵⁴

31. **Osiguranje.** Osiguranje (uključujući pomorsko osiguranje) u cijelosti je obuhvaćeno Konvencijom. U Konvenciji je izričito navedeno da ugovor o osiguranju (ili reosiguranju) nije izvan područja primjene Konvencije samo zato što se odnosi na isključeno pitanje.⁵⁵ Na primjer, iako je prijevoz robe morem isključen, nije isključen ugovor o osiguranju robe koja se prevozi morem. Također je izričito predviđeno⁵⁶ da se priznavanje i izvršenje sudske odluke u pogledu odgovornosti na temelju uvjeta ugovora o osiguranju ili reosiguranju ne ograničava niti odbija zbog činjenice da se odgovornost na temelju tog ugovora odnosi na pitanje na koje se Konvencija ne primjenjuje. Štoviše, ako osiguravatelj pristane nadoknaditi štetu osiguraniku za odgovornost za plaćanje naknade štete u svrhu kažnjavanja, izvršenje sudske odluke na temelju ugovora o osiguranju ne može se odbiti samo zato što na temelju članka 11. nije moguće izvršenje dodijeljene naknade štete u svrhu kažnjavanja.

32. **Bankarstvo i financije.** Bankarstvo i financije u cijelosti pripadaju području primjene Konvencije. No, međunarodni ugovori o zajmu često su predmet klauzule o izboru suda koji nije isključivo nadležan. U tom se slučaju Konvencija ne primjenjuje, osim ako je Država o kojoj je riječ dala izjavu iz članka 22. Za potrebe Konvencije sporazum o asimetričnoj nadležnosti (sporazum o izboru suda na temelju kojeg jedna stranka može pokrenuti postupak isključivo pred izabranim sudom, ali druga stranka može podnijeti tužbu i na drugim sudovima) ne smatra se sporazumom o isključivoj nadležnosti.

33. **Intelektualno vlasništvo.** Primjena Konvencije na intelektualno vlasništvo bila je predmet intenzivnih pregovora. Dogovoren je razlikovanje autorskih i srodnih prava, s jedne strane, te ostalih prava intelektualnog vlasništva (kao što su patenti, žigovi i dizajni), s druge strane. Zasebno ćemo razmotriti te dvije kategorije prava.

34. **Autorsko pravo i srodna prava.** Autorsko pravo i srodnna prava (koneksna prava) u cijelosti su obuhvaćena Konvencijom. To se odnosi čak i na sporove u pogledu valjanosti. Međutim, s obzirom na to da je sudska odluka na temelju Konvencije izvršiva samo u odnosu na osobe koje obvezuje sporazum o izboru suda, sudska odluka o valjanosti nikada ne može, *u skladu s Konvencijom*, imati učinak stvarnog prava⁵⁷. Prema tome, sudska odluka o

nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudske odluke u građanskim i trgovackim stvarima, SL 2005 L 299, str. 61. i 62. Sporazum je potpisana 2005. u Bruxellesu i stupit će na snagu 1. srpnja 2007.

⁵¹ U članku 4. stavku 2. Konvencije predviđeno je da poduzeće ima boravište u državi: u kojoj ima svoje statutarne sjedište; u skladu s čijim pravom je osnovano; u kojoj ima glavnu upravu; ili u kojoj se nalazi njegovo glavno mjesto poslovanja. Iz toga proizlazi da bi trgovacko društvo u teoriji moglo imati boravište u četirima Državama. Ako je bilo koja od tih Država Stranka Haške konvencije, ali nije država članica Europske zajednice, Haška konvencija imat će prednost nad Uredbom Bruxelles u pogledu nadležnosti.

⁵² Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno

drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

⁵³ U skladu s Uredbom Bruxelles, ako sud neke druge države članice Europske zajednice započne postupak prije izabranog suda, potonji mora zastati s postupkom sve dok se sud koji je prvi započeo postupak ne odrekne nadležnosti: *Gasser protiv MISAT*, predmet C-116/02, Sud Europskih zajednica, [2003.] ECR I-14721, dostupno na <<http://curia.europa.eu/>>. U skladu s Konvencijom, vrijedi obrnuto. Vidjeti u nastavku, t. 295. do 301.

⁵⁴ Vidjeti u nastavku, t. 59.

⁵⁵ Članak 17. stavak 1.

⁵⁶ Članak 17. stavak 2.

⁵⁷ Učinak stvarnog prava ponekad se naziva i učinak *erga omnes*.

ništavosti autorskog prava nije, u skladu s Konvencijom, obvezujuća za treće osobe.⁵⁸

35. Prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog prava i srodnih prava. Člankom 2. stavkom 2. podstavkom (n) valjanost prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog i srodnih prava, isključena je iz područja primjene Konvencije. Stoga nije obuhvaćen ni postupak opoziva ili proglašenja ništavim.

36. Sporazumi o licenciranju. Konvencija se primjenjuje na sporazume o licenciranju i druge ugovore o intelektualnom vlasništvu. Ako sporazum sadržava klauzulu o izboru suda, sudska odluka izabranog suda kojom se nalaze isplate licencijske naknade bit će izvršiva na temelju Konvencije.

37. Osporavanje valjanosti kao obrana.⁵⁹ Ako davatelj licencije podnese tužbu protiv stjecatelja licencije radi isplate licencijske naknade, potonji može odgovoriti tvrdnjom o ništavosti prava intelektualnog vlasništva. Obrana se može temeljiti na tome, osim ako sporazum o licenciranju sadržava klauzulu o dospijeću licencijske naknade bez obzira na osporavanje valjanosti prava intelektualnog vlasništva (pod pretpostavkom zakonitosti takve klauzule). Ako obveza isplate licencijske naknade postoji samo ako je pravo valjano, sud koji odlučuje o tužbi za isplatu licencijske naknade morat će odlučiti o pitanju valjanosti. To ne znači da tužba za isplatu licencijske naknade prestaje biti obuhvaćena Konvencijom.⁶⁰ Međutim, prethodna odluka o valjanosti ne može biti priznata na temelju Konvencije.⁶¹

38. Izvršenje sudske odluke na temelju prethodne odluke. Ako je pokrenut postupak u cilju izvršenja sudske odluke o isplati licencijske naknade te ako se ta sudska odluka temelji na prethodnoj odluci o valjanosti prava intelektualnog vlasništva, sud kojem je podnesen zahtjev može odbiti izvršenje sudske odluke ako prethodna odluka nije u skladu sa sudskom odlukom⁶² o valjanosti prava intelektualnog vlasništva koju je donio odgovarajući sud u Državi čije je pravo bilo temelj za nastanak prava intelektualnog vlasništva (obično je to Država registracije).⁶³ Štoviše, ako je postupak o valjanosti prava u tijeku u toj Državi, sud kojem je podnesen zahtjev može suspendirati postupak izvršenja kako bi se pričekao ishod postupka o valjanosti. Ako sud ne može suspendirati postupak, može ga prekinuti, ako je moguće pokretanje novog postupka nakon rješavanja pitanja valjanosti.⁶⁴

39. Postupci zbog povrede prava. Člankom 2. stavkom 2. podstavkom (o) iz Konvencije je isključen postupak zbog povrede prava intelektualnog vlasništva,

osim autorskog prava i srodnih prava. To, međutim, podliježe važnom izuzeću. Postupci zbog povrede prava koji su pokrenuti ili su mogli biti pokrenuti zbog povrede ugovora između stranaka nisu isključeni iz područja primjene Konvencije. To se primjenjuje na postupke pokrenute nakon navodne povrede sporazuma o licenciranju, iako nije ograničeno na takve sporazume. Ako je sporazumom o licenciranju stjecatelju licencije dopuštena primjena prava na određene, ali ne i na druge načine, počinit će povredu ugovora ako iskoristi pravo na nedopušten način. Međutim, s obzirom na to da ne bi više bio zaštićen licencijom, mogao bi biti kriv i za povredu prava intelektualnog vlasništva. Izuzećem iz članka 2. stava 2. podstavka (o) predviđeno je da je takav postupak obuhvaćen Konvencijom. Primjenjuje se čak i ako je postupak pokrenut zbog izvanugovorne odgovornosti za štetu, a ne zbog ugovorne odgovornosti: postupci zbog povrede prava obuhvaćeni su, čak i ako se temelje na izvanugovornoj odgovornosti za štetu, ako su *mogli biti* pokrenuti zbog ugovorne odgovornosti.

DIO III. KOMENTARI ČLANAKA

Članak 1. Područje primjene

40. Tri ograničenja. U članku 1. stavku prvom jasno je navedeno da je područje primjene Konvencije ograničeno na tri načina: primjenjuje se samo u međunarodnim predmetima; primjenjuje se samo na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda (iako je to predmet članka 22.) te se primjenjuje samo u građanskim ili trgovačkim stvarima.

41. Definicija pojma „međunarodan” u pogledu nadležnosti. U članku 1. stavku 2. pojmu „međunarodan” definiran je za potrebe pravila o nadležnosti (sadržanih u poglavljju II. Konvencije). U njemu je navedeno da je predmet međunarodan osim ako su ispunjena oba sljedeća uvjeta: prvo, stranke imaju boravište⁶⁵ u istoj Državi ugovornici i drugo, odnos stranaka i svi drugi elementi relevantni za spor (bez obzira na mjesto izabranog suda) povezani su samo s tom Državom. To znači da će se pravila o nadležnosti iz Konvencije primjenjivati ako stranke nemaju boravište u istoj Državi ili ako je neki drugi element relevantan za spor (osim mjesta izabranog suda) povezan s nekom drugom Državom.

42. Učinak tog pravila bit će jasniji uz navođenje primjera. Pretpostavimo da obje stranke ugovora imaju boravište u Portugalu.⁶⁶ Ugovor je sastavljen u Portugalu

da se člankom 10. stavkom 3. ne stvara neovisna osnova za nepriznavanje, nego se samo uvjetuje osnova utvrđena u članku 10. stavku 2. Vidjeti u nastavku, t. 197. i dalje.

⁵⁸ Članak 10. stavak 3. podstavak (b). Uvod članka 10. stavka 3. odnosi se na odbijanje priznavanja ili izvršenja i odgodu priznavanja ili izvršenja. Prvo je obično slučaj na temelju podstavka (a), a potonje na temelju podstavka (b).

⁵⁹ Članak 10. stavak 1.

⁶⁰ To uključuje odluku ureda za patente ili drugog nadležnog tijela.

⁶¹ Članak 10. stavak 3. podstavak (a). Međutim, moguće je odbiti priznavanje i izvršenje samo u mjeri u kojoj se sudska odluka temelji na odluci o valjanosti. To proizlazi iz činjenice

⁶² Pravila o utvrđenju boravišta subjekta ili osobe, osim fizičke osobe, utvrđena su u članku 4. stavku 2.

⁶³ U svim primjerima navedenim u ovom izvješću pretpostavlja se da je Konvencija na snazi te da su navedene Države stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

gdje se i izvršava. Stranke su izabrale sud u Japanu. Ni jedan relevantni element (osim mjesta izabranog suda) nije povezan ni s jednom Državom, osim s Portugalom. Za potrebe pravila o nadležnosti iz Konvencije takav predmet neće biti međunarodan. Prema tome, ako jedna stranka ugovora podnese tužbu protiv druge stranke u Portugalu, Konvencijom se od portugalskog suda ne zahtijeva primjena članka 6. (kako bi utvrdio je li mu dopušteno postupanje u predmetu). Ako je postupak pokrenut pred izabranim sudom u Japanu, japski sud, u skladu s Konvencijom, neće biti dužan odlučivati u predmetu.⁶⁷ (Naravno, moguće je da oba suda, primjenjujući svoja nacionalna prava, dođu do istog ishoda kakav bi bio postignut u skladu s Konvencijom da je bila primjenjiva.)

43. Druga posljedica istog pravila je to da, ako stranke u predmetu koji je u cijelosti nacionalne naravi u Portugalu izaberu portugalski sud te ako jedna od njih zatim podnese tužbu u drugoj Državi ugovornici, sudovi u toj drugoj Državi, u skladu s Konvencijom, ne bi bili obvezni odbaciti postupak. No, takva situacija nije vjerojatna jer nije vjerojatno da bi bilo koji sud osim portugalskog suda bio nadležan u takvom predmetu.

44. **Definicija pojma „međunarodan” u pogledu priznavanja i izvršenja.** U članku 1. stavku 3. pojmu „međunarodan” definiran je za potrebe priznavanja i izvršenja (poglavlje III. Konvencije). Jednostavno je navedeno da je za takve potrebe predmet međunarodan ako se traži priznavanje i izvršenje strane sudske odluke. Prema tome, predmet koji nije bio međunarodan na temelju članka 1. stavka 2. kada je donesena izvorna sudska odluka postaje međunarodan ako se traži njezino priznavanje i izvršenje u Drugoj državi ugovornici.

45. Stoga, ako se u primjeru iz stavka 42. izabrani sud nalazi u Portugalu, svaka njegova odluka može biti priznata i izvršena u drugim Državama ugovornicama, čak i ako je situacija u cijelosti unutarnje naravi za Portugal. Takav pristup definiranju pojma „međunarodan” u praksi se može pokazati vrlo korisnim jer bi tuženik mogao iznijeti svoju imovinu iz Portugala. To se htjelo osigurati uvođenjem dviju različitih definicija pojma „međunarodan”.

46. No, pravilo ima i druge posljedice. Ako (u slučaju koji je inače sasvim unutarnje naravi za Portugal) dvije osobe koje imaju boravište u Portugalu izaberu japski sud te jedna od njih tamo podnese tužbu protiv druge i dobije sudsку odluku, predmet će postati međunarodan ako se postupak radi izvršenja sudske odluke pokrene u drugoj

⁶⁷ S obzirom na to da predmet ne bi bio obuhvaćen Konvencijom, Japan ne bi trebao dati izjavu u skladu s člankom 19. Izjava u skladu s člankom 19. bila bi potrebna samo ako bi predmet sadržavao strani element koji nije povezan s Portugalom, a nije povezan s Japanom (na primjer, boravište jedne stranke u Kini). U tom bi slučaju Konvencija bila primjenjiva na temelju članka 1. stavka 2.; stoga bi japski sud bio obvezan odlučivati u predmetu. Japan bi tu obvezu mogao izbjegći davanjem izjave u skladu s člankom 19.

⁶⁸ Članak 9. točka (f). Portugalska sudska odluka ne mora biti donesena prije japanske.

⁶⁹ Vidjeti t. 231. i dalje, u nastavku.

⁷⁰ Vidjeti t. 240. i dalje, u nastavku.

Državi ugovornici. Od Portugala će se, u skladu s Konvencijom, zahtijevati izvršenje japske sudske odluke, osim ako je portugalski sud u postupku između istih stranaka donio sudska odluku koja nije u skladu s tom odlukom⁶⁸ ili ako je Portugal dao izjavu u skladu s člankom 20.⁶⁹

47. **Sporazumi o izboru isključivo nadležnog suda.** Opsežno je razmatrano ograničenje Konvencije na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda kako bi se izbjegli problemi koji bi u protivnom nastali u vezi s pravilom *lis pendens*.

48. Budući da se odnosi na sporazume o izboru suda koji nije isključivo nadležan, članak 5. (kojim se zahtijeva da izabrani sud odlučuje u predmetu) ne može se primijeniti jer je moguće da je postupak prvo pokrenut pred sudom koji nije izabrani sud te da on možda ima pravo odlučivati u predmetu ako sporazum o izboru suda nije sporazum o izboru isključivo nadležnog suda. Time bi se otvorila pitanja u pogledu pravila *lis pendens* i doktrine *forum non conveniens* koja bi bilo teško riješiti na prihvatljiv način. Štoviše, članak 6. (kojim se sudovima koji nisu izabrani sud zabranjuje odlučivanje u predmetu) ne može se primijeniti ako sporazum o izboru suda nije sporazum o izboru isključivo nadležnog suda. Ti se argumenti ne primjenjuju u istoj mjeri u fazi priznavanja i izvršenja. Slijedom toga, člankom 22. Državama ugovornicama dopušteno je davanje uzajamnih izjava kojima se odredbe Konvencije o priznavanju i izvršenju proširuju na sporazume o izboru suda koji nije isključivo nadležan, ako su ispunjeni određeni uvjeti.⁷⁰

49. **Gradske ili trgovačke stvari.** Kao i ostali pojmovi upotrijebljeni u Konvenciji, pojam „gradske ili trgovačke stvari” ima autonomno značenje: ne sadržava upućivanje na nacionalno pravo ni na druge instrumente. Ograničenje na gradske ili trgovačke stvari uobičajeno je u ovakvim međunarodnim konvencijama. Primarna mu je svrha isključenje javnog prava i kaznenog prava.⁷¹ Razlog za uporabu pojnova „trgovački” i „gradanski” jest činjenica da se u nekim pravnim sustavima „gradansko” i „trgovačko” smatraju zasebnim i međusobno isključivim kategorijama. Uporaba oba pojma korisna je za te pravne sustave. Ne šteti ni sustavima u kojima je trgovački postupak potkategorija gradanskog postupka.⁷² Međutim, neki postupci koji jasno pripadaju kategoriji gradanskih ili trgovačkih stvari ipak su, na temelju članka 2., isključeni iz područja primjene Konvencije.⁷³

⁷¹ No, postupak nije isključen iz područja primjene Konvencije samom činjenicom da je država, uključujući vladu, vladinu agenciju ili bilo koju osobu koja djeluje u ime države, stranka u dotičnom postupku: članak 2. stavak 5., obrađeno u t. 85. i 86., u nastavku.

⁷² Za dodatnu raspravu o „gradanskim ili trgovačkim stvarima” vidjeti str. 29. do 31. Izvješća Nygh/Pocar (*supra*, bilješka 11.).

⁷³ Vidjeti t. 50. i dalje, u nastavku. U članku 1. stavku 1. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. sadržana je još jedna odredba u kojoj je izričito navedeno da se Konvencija ne primjenjuje na porezne, carinske ili upravne stvari. Ta odredba nije uključena u kasnije nacrte jer se nije smatrala potrebnom: smatralo se očiglednim da takvi postupci ne mogu biti gradanski ili trgovački.

50. **Potrošački ugovori.** U članku 2. stavku 1. podstavku (a) predviđeno je da se Konvencija ne primjenjuje na sporazume o izboru suda čija je stranka fizička osoba koja djeluje u prvom redu za osobne, obiteljske ili kućanske potrebe (potrošač). To isključenje obuhvaća sporazum između potrošača i nepotrošača, kao i sporazum između dvaju potrošača.⁷⁴

51. **Ugovori o radu.** Člankom 2. stavkom 1 podstavkom (b) sporazumi o izboru suda koji se odnose na pojedinačne ili kolektivne ugovore o radu isključeni su iz područja primjene Konvencije. Pojedinačni ugovor o radu ugovor je između poslodavca i pojedinačnog zaposlenika; kolektivni ugovor o radu ugovor je između poslodavca ili skupine poslodavaca i skupine zaposlenika ili organizacije, kao što je sindikat (radnički sindikat), koja ih predstavlja. Isključenje se primjenjuje i na tužbe zbog štete koje proizlaze iz radnog odnosa, na primjer, ako zaposlenik pretrpi osobnu ozljedu na radu.⁷⁵

52. **Ostala isključena pitanja.** U članku 2. stavku 2. navodi se da se Konvencija ne primjenjuje na pitanja navedena u podstavcima (a) do (p).⁷⁶ Međutim, kako je pojašnjeno u članku 2. stavku 3., to se isključenje primjenjuje samo kada je jedno od pitanja iz stavka 2. „predmet” (tema ili jedna od tema)⁷⁷ postupka.⁷⁸ To znači da postupak nije isključen iz područja primjene Konvencije ako se jedno od tih pitanja pojavi kao prethodno pitanje u postupku koji za predmet ima neko drugo pitanje.⁷⁹

53. Različiti su razlozi za isključenje pitanja iz članka 2. stavka 2. U nekim je slučajevima to javni interes ili interes trećih osoba, tako da stranke možda nemaju pravo same odlučiti o tom pitanju. U takvim slučajevima, određeni će sud često imati isključivu nadležnost koja ne može biti uskraćena sporazumom o izboru suda. U drugim slučajevima primjenjuju se drugi višestrani pravni režimi, stoga Konvencija nije potrebna. Osim toga, ponekad bi bilo

teško odlučiti koji instrument ima prednost ako bi i takvo područje bilo obuhvaćeno Konvencijom.⁸⁰

54. **Status i pravna sposobnost.** Podstavak (a) odnosi se na status i pravnu sposobnost fizičkih osoba. To uključuje postupak razvoda, poništenja braka ili dodjele skrbništva nad djecom.

55. **Obiteljsko pravo i nasljeđivanje.** Podstavci (b) do (d) odnose se na obiteljsko pravo i nasljeđivanje.⁸¹ U podstavku (b), „uzdržavanje” uključuje uzdržavanje djece. U podstavku (c), „bračna imovina” u nekim zemljama uključuje posebna prava bračnog druga u pogledu zajedničkog kućanstva, dok pojam „slični odnosi” obuhvaća odnos nevjencanih parova, u mjeri u kojoj je pravno priznat.⁸²

56. **Insolventnost.** Podstavkom (e) izuzeti su insolventnost, poravnanje i slična pitanja. Pojam „insolventnost” obuhvaća stečaj fizičkih osoba, kao i likvidaciju insolventnih poduzeća, ali ne obuhvaća likvidaciju poduzeća iz drugih razloga osim insolventnosti, što je uređeno u podstavku (m). Pojam „poravnanje” odnosi se na postupak u okviru kojeg dužnik može s vjerovnicima sklopiti sporazum o moratoriju na podmirenje obveza ili o oslobođenju od tih obveza. Pojam „slična pitanja” obuhvaća niz drugih metoda s pomoću kojih insolventne osobe ili subjekti mogu ponovno postati solventni uz nastavak poslovanja, kao u poglavljtu 11. Saveznog stečajnog zakonika Sjedinjenih Država.⁸³

57. Postupak je na temelju podstavka (e) isključen iz područja primjene Konvencije ako se izravno odnosi na insolventnost. Pretpostavimo, na primjer, da A (s boravištem u Državi X) i B (s boravištem u Državi Y) sklope ugovor na temelju kojeg B duguje stranci A određeni novčani iznos.⁸⁴ Ugovor sadržava sporazum o izboru suda u korist sudova u Državi Z. Stranka A zatim proglašava stečaj, slijedom postupka u Državi X. Konvencija bi se primjenjivala na svaki postupak protiv stranke B radi naplate duga, čak i ako ga je pokrenula osoba

⁷⁴ U skladu s člankom 2. stavkom 1. podstavkom (a), neki sporazumi čija je stranka fizička osoba nisu isključeni, na primjer trgovачki sporazumi u kojima je jedna stranka trgovac pojedinac (fizička osoba koja djeluje kao poduzetnik). Ako je sporazum sklopila pravna osoba, nije potrebno njezino djelovanje kao poduzetnik. Člankom 2. stavkom 1. podstavkom (a) nije isključen sporazum o izboru suda koji su sklopili vladin odjel ili dobrotvorna organizacija.

⁷⁵ Takav bi postupak bio izvan područja primjene Konvencije i na temelju članka 2. stavka 2. podstavka (j). Pravom nekih Država zaposleniku je dopušteno pokretanje izravnog postupka protiv osiguravatelja poslodavca u vezi s tužbama zbog osobne ozljede, ako je poslodavac insolventan. U tim se Državama Konvencija ne bi primjenjivala ni na izravnu tužbu zaposlenika protiv osiguravatelja poslodavca čak i ako bi postojao sporazum o izboru isključivo nadležnog suda između poslodavca i zaposlenika. Budući da postupak ne bi bio „na temelju” ugovora o osiguranju, ne bi se mogao primijeniti članak 17. Međutim, članak 2. stavak 1. podstavak (b) i članak 2. stavak 2. podstavak (j) ne bi utjecali na odnos između poslodavca i osiguravatelja: vidjeti članak 17.

⁷⁶ U preliminarnom nacrту Konvencije iz 1999. neka od tih pitanja sadržana su u članku 12., no, u tom nacrту ona nisu bila isključena iz područja primjene Konvencije, nego su bila predmet pravila o isključivoj nadležnosti. Neki komentari o članku 12. u Izvješću Nygh/Pocar pridonose razumijevanju konačnog teksta Konvencije.

⁷⁷ Kao i u tekstu na francuskom jeziku („*objet*”), i u tekstu na engleskom jeziku koristi se pojam „*object*”, kao i u nekim ranijim konvencijama te vrste (vidjeti članak 16. Konvencije iz Bruxellesa), no, jednak je tako mogao upotrijebiti i pojam „*subject*”, koji se možda češće koristi u sustavima običajnog prava. Značenje je pojma pitanje na koje se postupak izravno odnosi.

⁷⁸ Za primjer vidjeti u nastavku, t. 75. i 77.

⁷⁹ Međutim, odluka o prethodnom pitanju ne podliježe priznavanju ili izvršenju u skladu s Konvencijom: članak 10. stavak 1.

⁸⁰ Za nekoliko primjera vidjeti u nastavku, t. 58. i 64.

⁸¹ Neka od tih pitanja obrađena su u drugim haškim konvencijama.

⁸² Te su odredbe uglavnom preuzete iz članka 1. stavka 2. podstavaka (a) do (d) preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. i njihovo je područje primjene detaljnije obrađeno u Izvješću Nygh/Pocar, str. 32. do 34.

⁸³ Jednaka odredba sadržana je u članku 1. stavku 2. podstavku (e) preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999., a njezino je područje primjene detaljnije obrađeno u Izvješću Nygh/Pocar, str. 34. do 35.

⁸⁴ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

imenovana upraviteljem stečajne mase stranke A: ako je imenovanje na temelju stečajnog prava Države X priznato u Državi Z, ta osoba bi umjesto stranke A bila obvezana sporazumom o izboru suda. Međutim, Konvencija se ne primjenjuje na pitanja koja se odnose na upravljanje stečajnom masom, na primjer, utvrđivanje isplatnog reda za različite vjerovnike.

58. Prijevoz putnika ili robe. Podstavkom (f) isključeni su ugovori za nacionalni i međunarodni prijevoz putnika ili robe.⁸⁵ To uključuje prijevoz morem, kopnom i zrakom te svaku kombinaciju navedenoga. Međunarodni prijevoz putnika ili robe podliježe i drugim konvencijama, na primjer Haškim pravilima o tovarnim listovima.⁸⁶ Isključenjem tih pitanja izbjegnut je mogući sukob konvencija.

59. Pomorska pitanja. Podstavkom (g) isključeno je pet pomorskih pitanja: onečišćavanje mora, ograničavanje odgovornosti za pomorske tražbine, generalna havarija, tegljenje u izvanrednim slučajevima i spašavanje tereta u izvanrednim slučajevima. Primjena sporazuma o izboru suda na ta pitanja uzrokovala bi probleme nekim Državama. Ostala su pomorska (prometna) pitanja, na primjer, pomorsko osiguranje, tegljenje i spašavanje tereta u slučajevima koji nisu izvanredni, brodogradnja, upis hipoteke i založnog prava na plovila, uključena.⁸⁷

60. Borba protiv monopolja / tržišno natjecanje. Pitanja borbe protiv monopolja / tržišnog natjecanja isključena su podstavkom (h). Isključenje je nazvano „borba protiv monopolja / tržišno natjecanje“ jer se različiti pojmovi koriste u različitim zemljama i pravnim sustavima za pravila sličnog (iako ne nužno jednakog) materijalnog sadržaja. Uobičajeni pojam u Sjedinjenim Državama jest *anti-trust law*, a u Evropi *competition law*. Stoga se u Konvenciji koriste oba pojma. Podstavkom (h) nije obuhvaćeno ono što se ponekad naziva „nepošteno tržišno natjecanje“ (na francuskom: „concurrence déloyale“), na primjer, zavaravajuće oglašavanje ili zavaravajuće označivanje nečije robe kao robe konkurenta.⁸⁸

61. Kazneni postupak u području borbe protiv monopolja / tržišnog natjecanja ne spada u građanske ili trgovačke stvari, stoga je izvan područja primjene Konvencije na temelju članka 1. stavka 1.⁸⁹

62. Međutim, pitanja borbe protiv monopolja / tržišnog natjecanja mogu biti predmet građanskopravnog postupka.

⁸⁵ Pojam „roba“ uključuje i prtljagu putnika.

⁸⁶ Donesena su 1924. i izmijenjena Protokolom iz Bruxellesa iz 1968. Ponekad se nazivaju „Pravila Haag-Visby“.

⁸⁷ Vidjeti točku 30., *supra*.

⁸⁸ Zapisnik Posebne komisije o nadležnosti, priznavanju i izvršenju stranih sudskeh odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (od 1. do 9. prosinca 2003.), Zapisnik br. 13, str. 2. (izjava predsjednika Odbora za izradu akata, predstavljanje radnog dokumenta br. 39 iz 2003., članak 1. stavak 3. podstavak (g) koji je istovjetan članku 2. stavku 2. podstavku (h) konačnog teksta Konvencije); vidjeti dalje Zapisnik br. 1, str. 9. (prvi tajnik); str. 10. (stručnjak iz Sjedinjenih Američkih Država); Zapisnik br. 4, str. 1. (stručnjak s Novog Zelanda) te str. 2. (stručnjak iz Švicarske). Stoga tekst na engleskom jeziku ima isto značenje kao i tekst na francuskom jeziku u kojem se koristi izraz „les entraves à la concurrence“ koji ne obuhvaća nepošteno tržišno natjecanje.

Takvi postupci mogu nastati iz ugovornih odnosa, npr. ako se tužitelj, koji je stranka sporazuma o zaštiti tržišnog natjecanja pozove na ništavost sporazuma ili ako kupac traži povrat zbog previsokih cijena koje je platio prodavatelju zbog toga što je potonji sudjelovao u namještanju cijena ili je zloupotrijebio svoj vladajući položaj.⁹⁰ Najbolji je primjer tužba zbog štete nastale zbog povrede protumonopolskog zakona / zakona o tržišnom natjecanju koja je moguća u Sjedinjenim Državama i u Europskoj uniji te i u nekim drugim zemljama. Takve tužbe, čak i ako su pokrenute na temelju sporazuma o izboru suda, isključene su člankom 2. stavkom 2. podstavkom (h), iako su između pojedinaca.

63. S druge strane, ako osoba tuži nekoga na temelju ugovorne odgovornosti, a tuženik tvrdi da je ugovor ništav jer je njime izvršena povreda protumonopolskog zakona / zakona o tržišnom natjecanju, postupak *nije* izvan područja primjene Konvencije jer pitanja koja se odnose na borbu protiv monopolja / tržišno natjecanje nisu predmet postupka, nego uglavnom nastaju kao prethodno pitanje.⁹¹ Predmet je postupka tužba na temelju ugovorne odgovornosti: glavno je pitanje za sud je li potrebno donijeti sudsку odluku protiv tuženika zbog povrede ugovornih obveza.

64. Odgovornost za nuklearnu štetu. Podstavkom (i) isključena je odgovornost za nuklearnu štetu. To je tema raznih međunarodnih konvencija kojima se predviđa da je Država u kojoj se dogodi nuklearna nesreća isključivo nadležna za tužbe za naknadu štete nakon nesreće.⁹² U nekim slučajevima, na temelju članka 26. moguće je davanje prednosti tim konvencijama nad ovom Konvencijom. No, neke Države s nuklearnim postrojenjima nisu Stranke ni jedne konvencije o odgovornosti za nuklearnu štetu.⁹³ Te Države ne bi bile spremne dopustiti pokretanje postupka u drugoj Državi na temelju sporazuma o izboru suda jer bi, ako operateri nuklearnog postrojenja imaju koristi od ograničene odgovornosti na temelju prava dotične države ili ako se naknada štete isplaćuje iz javnih sredstava, bilo potrebno provesti jedan zajednički postupak u toj Državi na temelju njezina unutarnjeg prava kako bi se pronašlo ujednačeno rješenje u pogledu odgovornosti i ujednačene raspodjele ograničenih sredstava među oštećenim strankama.

65. Osobna povreda. Podstavkom (j) isključene su tužbe zbog osobne povrede koje podnesu fizičke osobe ili

⁸⁹ To se primjenjuje i na postupak sličan kaznenom postupku na temelju članka 81. i 82. *Ugovora o osnivanju Europske zajednice* iz 2002.

⁹⁰ Vidjeti L. Radicati di Brozolo, „Antitrust Claims: Why exclude them from the Hague Jurisdiction and Judgments Convention“, *European Competition Law Review* 2004., svezak 25, br. 12, str. 780. do 782.

⁹¹ Vidjeti članak 2. stavak 3.

⁹² Pariška konvencija o odgovornosti prema trećima u području nuklearne energije iz 1960. i njezina izmjena iz 2004.; Dodatna konvencija Pariškoj konvenciji iz 1963. i njezina izmjena iz 2004.; Bečka konvencija o građanskoj odgovornosti za nuklearnu štetu iz 1963. i njezina izmjena iz 1997.; Konvencija o dodatnoj naknadi za nuklearnu štetu iz 1997.; Zajednički protokol o primjeni Bečke konvencije i Pariške konvencije iz 1988.

⁹³ Na primjer Kanada, Kina, Japan, Koreja i Sjedinjene Američke Države.

su podnesene u njihovo ime. U takvim su slučajevima rijetki sporazumi o izboru suda. Na diplomatskoj je sjednici izneseno stajalište da pojam „osobna povreda“ uključuje psihički šok (čak i ako nije popraćen tjelesnom ozljedom), na primjer, svjedočenje smrti člana obitelji, ali ne uključuje poniženje ili emocionalnu patnju, na primjer, zbog narušavanja privatnosti ili klevete.⁹⁴

66. **Šteta na materijalnoj imovini.** Podstavkom (k) isključene su tužbe zbog štetne radnje ili delikta⁹⁵ za naknadu štete na materijalnoj imovini koje ne proizlaze iz ugovornog odnosa. To se isključenje ne primjenjuje na tužbe na temelju ugovorne odgovornosti (u bilo kojoj situaciji) niti se primjenjuje na tužbe zbog štetne radnje ili delikta koji proizlaze iz ugovornog odnosa. Stoga će ono u praksi imati samo ograničeni učinak.

67. **Nekretnine.** Podstavkom (l) isključena su stvarna prava na nekretninama ili najamna prava na nekretninama. Upućivanje na stvarna prava treba tumačiti na način da je povezano samo s postupcima koji se odnose na vlasništvo ili druga stvarna prava na nekretninama, a ne na postupke o nekretninama koji za predmet nemaju stvarno pravo. Stoga njime nije obuhvaćen postupak za naknadu štete na nekretnini (iako bi takav postupak mogao biti isključen na temelju podstavka (k)) niti je obuhvaćena tužba u slučaju povrede ugovora o kupoprodaji zemljišta.⁹⁶

68. Najamna prava na nekretninama isključena su iz nekoliko razloga. Prvo, u nekim je zemljama najam nekretnina predmet posebnih propisa o zaštiti najmoprimeca. U mjeri u kojoj se ti propisi primjenjuju na privatne kuće, najmoprimec bi bio potrošač u skladu s člankom 2. stavkom 1. podstavkom (a) i sporazum bi na temelju te odredbe bio isključen. Međutim, propisi se mogu primjenjivati i u drugim slučajevima. Drugo, tijekom rasprave na diplomatskoj je sjednici postalo jasno da se u nekim zemljama neke vrste najamnih prava smatraju stvarnim pravima te bi stoga bile izuzete iz područja primjene Konvencije na temelju prvog dijela podstavka (l). Smatralo se da je, u skladu s Konvencijom, poželjno jednako postupanje prema svim najamnim pravima, bez obzira na to koja su njihova pravna obilježja u unutarnjem pravu.⁹⁷

69. Postupak ne bi bio izuzet iz područja primjene Konvencije ako se samo neizravno odnosi na nekretninu, na primjer, postupak koji se odnosi na prava i obveze prodavatelja i kupca na temelju ugovora o kupoprodaji poduzeća, čak i ako je njime obuhvaćen prijenos najma poslovnog prostora. S druge strane, postupak između najmodavca i najmoprimeca koji se odnosi na uvjete najma bio bi isključen.

70. **Pravne osobe.** Podstavkom (m) izuzeti su valjanost, ništavost ili prestanak pravnih osoba te valjanost odluka njihovih tijela.⁹⁸ Smatralo se nepoželjnim takva pitanja, koja često obuhvaćaju prava trećih osoba, isključiti iz nadležnosti sudova koji bi u protivnom bili nadležni u takvim pitanjima, posebno stoga što je takva nadležnost često isključiva.

71. **Intelektualno vlasništvo.** Podstavci (n) i (o) primjenjuju se na intelektualno vlasništvo. U oba podstavka utvrđena je razlika između autorskog prava i srodnih prava, s jedne strane, i svih ostalih prava intelektualnog vlasništva, s druge strane. Ona će biti zasebno obrađena.

72. **Autorsko pravo i srodna prava.** Autorsko pravo i srodnna prava u cijelosti su obuhvaćena Konvencijom. To uključuje postupak koji se odnosi na valjanost ili povredu takvih prava. Međutim, s obzirom na to da sudska odluka u skladu s Konvencijom može biti priznata ili izvršena samo u odnosu na osobe koje obvezuje sporazum o izboru suda, sudska odluka o valjanosti ne može, u skladu s Konvencijom, imati učinak stvarnog prava.⁹⁹

73. **Srodnna prava.** Srodnna prava ponekad se nazivaju i koneksna prava. Primjeri srodnih prava uključuju¹⁰⁰: prava umjetnika izvođača (kao što su glumci i glazbenici) na njihove izvedbe, prava proizvođača zvučnih zapisa (na primjer, zapisa na kazetama i CD-ovima) na njihove zapise te prava organizacija za radiodifuziju na njihova televizijska i radijska emitiranja.¹⁰¹

74. **Ostala prava intelektualnog vlasništva.**¹⁰² Podstavci (n) i (o) primjenjuju se samo na prava intelektualnog vlasništva koja nisu autorsko pravo i srodnna prava. Podstavkom (n) valjanost takvih prava isključena je iz područja primjene Konvencije. Podstavkom (o)

⁹⁴ Vidjeti zapisnik s dvadesetog zasjedanja, Komisija II.: Zapisnik br. 20 t. 3. do 7. te Zapisnik br. 24, t. 16. do 18. Na diplomatskoj je sjednici bilo jasno da bi se značenje rečenice u tekstu na francuskom jeziku („*les dommages corporels et moraux y afférents*“) moglo činiti užim jer obuhvaća psihički šok samo ako je popraćen tjelesnom ozljedom. Tijekom diplomatske sjednice nije bilo moguće pronaći izraz na francuskom jeziku kojim bi se jasnije iskazalo da isključenje iz podstavka (j) obuhvaća psihički šok čak i ako je to jedina pretrpljena šteta, ali da ne obuhvaća emocionalnu patnju ili štetu nanesenu nečijem ugledu (na primjer, kleveta), što bi bio slučaj ako bi se upotrijebio samo francuski izraz „*dommages moraux*“. Stoga je zatraženo da se u izvješću jasno navede namjera sjednice, bez proširenja isključenja na francuskom jeziku izvan onoga što je isključeno tekstom na engleskom jeziku.

⁹⁵ Delikt je građanskopravni koncept istovjetan pojmu „štetna radnja“ u sustavima u kojima se primjenjuje običajno pravo.

⁹⁶ Na to ne utječe činjenica da bi sud možda morao odlučivati o prethodnom pitanju koje se odnosi na vlasništvo nad zemljištem: vidjeti članak 2. stavak 3.

⁹⁷ Vidjeti Zapisnik br. 13 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 46. do 87., posebno t. 56., 76., 84. i 86.

⁹⁸ Ista se rečenica (s čisto pojmovnim razlikama) pojavljuje u članku 12. stavku 2. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. Komentar o tome u Izvješću Nygh/Pocar na str. 65. i 66.

⁹⁹ Učinak stvarnog prava ponekad se naziva i učinak „erga omnes“.

¹⁰⁰ Vidjeti Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS) iz 1994. dio II. odjeljak 1., kao i Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WPPT) iz 1996.; Konvenciju za zaštitu proizvođača fonograma od neodobrenog umnožavanja njihovih fonograma (Ženeva, 1971.) te Medunarodnu konvenciju za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju (Rim 1961.).

¹⁰¹ Vidjeti TRIPS, članak 14.

¹⁰² Sljedeći odlomci ovog izvješća odnose se samo na prava intelektualnog vlasništva koja nisu autorsko pravo i srodnna prava.

isključena je povreda takvih prava, iako postoji jedna važna iznimka. Ta dva pitanja bit će zasebno obrađena.

75. **Valjanost.** Postupak koji se odnosi na valjanost prava intelektualnog vlasništva koje nije autorsko pravo ili srodnina prava isključen je iz Konvencije. Stoga je postupak za opoziv takvog prava ili za proglašenje valjanosti ili ništavosti takvog prava izvan područja primjene Konvencije. Međutim, u članku 2. stavku 3. objašnjeno je da postupci o pitanju obuhvaćenom Konvencijom nisu isključeni samo zbog nastanka valjanosti prava intelektualnog vlasništva kao prethodnog pitanja. Prema tome, postupci radi izvršenja sporazuma o licenciranju prava intelektualnog vlasništva nisu isključeni samo zbog činjenice da se tuženik u obrani poziva na ništavost prava. Međutim, člankom 10. stavkom 1. predviđeno je da odluka o prethodnom pitanju valjanosti ne može biti samostalno priznata u drugim Državama ugovornicama.¹⁰³ S druge strane, pravomoćna odluka¹⁰⁴ suda u postupku na temelju sporazuma o izboru suda koji se odnosi na sporazum o licenciranju, na primjer, o plaćanju novčanog iznosa, može biti priznata i izvršena u skladu s Konvencijom.¹⁰⁵

76. **Ugovori o intelektualnom vlasništvu.** Konvencija se primjenjuje na ugovore o pravima intelektualnog vlasništva, kao što su sporazumi o licenciranju, sporazumi o distribuciji, sporazumi o zajedničkom pothvatu, agencijski sporazumi i sporazumi o razvoju prava intelektualnog vlasništva. Postupci pokrenuti na temelju takvih ugovora, na primjer, postupak za plaćanje licencijskih naknada na temelju sporazuma o licenciranju, obuhvaćeni su Konvencijom.

77. **Ništavost kao obrana.**¹⁰⁶ U postupku koji se temelji na ugovoru, tuženik može tvrditi da je pravo intelektualnog vlasništva ništavo. Ako pravo tužitelja koje proizlazi iz ugovora, na primjer, pravo na isplatu licencijskih naknada, ovisi o valjanosti prava intelektualnog vlasništva, sud će o valjanosti morati odlučivati kao o prethodnom pitanju, prije odlučivanja o glavnom pitanju. Kako je prethodno objašnjeno, to ne znači da postupak više nije obuhvaćen Konvencijom. U članku 10. stavku 3. utvrđena su posebna pravila o priznavanju i izvršenju sudske odluke.¹⁰⁷

78. **Protutužba za opoziv.** Umjesto pozivanja na ništavost u okviru obrane, tuženik može podnijeti protutužbu za opoziv prava intelektualnog vlasništva. Takva bi tužba bila izvan područja primjene Konvencije jer bi predmet tužbe bila valjanost prava. Međutim, činjenica njezina podnošenja ne bi značila da tužba na temelju ugovora više ne bi bila obuhvaćena Konvencijom.

¹⁰³ Vidjeti t. 194. do 196., u nastavku.

¹⁰⁴ Za razliku između „pravomoćne odluke“ i odluka o prethodnim pitanjima vidi t. 194. i 195., u nastavku.

¹⁰⁵ Vidjeti i članak 10. stavak 3. obrađen u nastavku, t. 197. do 201.

¹⁰⁶ Vidjeti i *supra*, t. 37.

¹⁰⁷ Vidjeti t. 197. i dalje, u nastavku.

¹⁰⁸ Postupak u slučaju povrede prava u smislu članka 2. stavka 2. podstavka (o) uključuje naknadu za radnje izvršene između objave zahtjeva i objave registracije prava intelektualnog vlasništva, tužbe za utvrđivanje nepostojanja povrede prava, kao i tužbe za utvrđivanje ili potvrđivanje ranijeg prava korisnika na uporabu izuma. Vidjeti Zapisnik br. 7 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 39. i 40.

79. **Povreda prava.** Postupci u slučaju povrede prava (prava intelektualnog vlasništva, izuzev autorskog prava i srodnih prava) isključeni su, osim ako su pokrenuti zbog povrede ugovora između stranaka u vezi s takvim pravima, ili su mogli biti pokrenuti zbog povrede tog ugovora.¹⁰⁸ To znači da, prije svega, mora postojati ugovor između stranaka koji se odnosi na to pravo. Obično bi u tom ugovoru bio sadržan sporazum o izboru suda. Osim toga, postupak mora biti zbog povrede ugovora ili mora biti postupak koji je, čak i ako je pokrenut na temelju izvanugovorne odgovornosti, mogao biti pokrenut zbog povrede ugovora.¹⁰⁹

80. **Primjer.** Najbolji je primjer sporazum o licenciranju. Pretpostavimo da je sporazumom stjecatelju licencije dopuštena uporaba prava intelektualnog vlasništva na određene, ali ne i na druge načine. Ako stjecatelj licencije iskorištava pravo na način zabranjen sporazumom, bit će kriv zbog povrede ugovora. Ako ga davatelj licencije tuži zbog povrede ugovora, postupak će biti obuhvaćen Konvencijom. Međutim, ako davatelj licencije odluči podnijeti tužbu na temelju izvanugovorne odgovornosti, postupak će i tada biti u području primjene Konvencije: postupak je mogao biti pokrenut zbog povrede ugovora.

81. To je pravilo važno iz nekoliko razloga. U nekim zemljama, stranke su dužne samo iznijeti činjenice: na sudu je određenje odgovarajućih pravnih obilježja. Hoće li sud odabrati ugovornu ili izvanugovornu odgovornost može ovisiti o tome što je lakše utvrditi. U drugim zemljama, stranke same odlučuju hoće li podnijeti tužbu na temelju ugovorne ili izvanugovorne odgovornosti. Mogu imati dobre razloge (kao što je prilika za ostvarenje većeg iznosa naknade štete) za odabir jedne ili druge mogućnosti. Obuhvaćenost predmeta Konvencijom ne bi smjela ovisiti o tim usputnim razmatranjima.

82. **Javni registri.** Podstavkom (p) isključena je valjanost upisa u javne registre.¹¹⁰ Neki možda smatraju da nije posrijedi građanska ili trgovачka stvar. No, s obzirom na to da je nekim međunarodnim instrumentima¹¹¹ predviđena isključiva nadležnost u postupcima koji za predmet imaju valjanost takvih upisa, činilo se boljim izrijekom ih izuzeti, kako bi se izbjegla svaka sumnja.

83. **Osiguranje.** Ugovori o osiguranju (ili reosiguranju) nisu izvan područja primjene Konvencije samo zbog toga što su povezani s jednom od stvari iz stavka 2. Činjenica da je pokriveni rizik izvan područja primjene Konvencije ne znači da je i ugovor o osiguranju izvan područja primjene Konvencije. Stoga osiguranje tereta koji se

¹⁰⁹ Jedini slučajevi u kojima bi pitanje isključeno podstavkom (o) u protivnom bilo obuhvaćeno odnose se na sporazum o izboru suda koji se primjenjuje na povrede prava koje ne predstavljaju povredu ugovora u kojem je sadržan ili bilo kojeg drugog ugovora između stranaka, ili na sporazum o izboru suda koji su stranke sklopile u vezi s s povredom prava koja je već nastala i koja nije bila povezana s bilo kojim ugovorom između stranaka. Takvi će sporazumi biti rijetki.

¹¹⁰ Ista se rečenica (s čisto pojmovnim razlikama) pojavljuje u članku 12. stavku 3. preliminarnog nacrtu Konvencije iz 1999. Komentar o tome u Izvešću Nygh/Pocar na str. 66.

¹¹¹ Na primjer, članak 22. stavak 3. Uredbe Bruxelles.

prevozi morem nije isključeno na temelju članka 2. stavka 2. podstavka (*f*), a osiguranje od odgovornosti za nuklearnu štetu nije isključeno na temelju članka 2. stavka 2. podstavka (*i*). To je objašnjeno u članku 17.¹¹²

84. Arbitraža. Stavkom 4. izuzeti su arbitraža i s arbitražom povezani postupci.¹¹³ To treba široko tumačiti jer obuhvaća sve postupke u kojima sud pruža pomoć u arbitražnom postupku, na primjer, odlučivanje o valjanosti arbitražnog sporazuma; davanje naloga strankama za nastavak ili prekid arbitražnog postupka; opoziv, izmjena, priznavanje ili izvršenje arbitražnih odluka; imenovanje ili razrješenje arbitraže; određivanje mjesto arbitraže ili produljenje roka za donošenje odluka. Svrha je ove odredbe osigurati nezadiranje Konvencije u postojeće instrumente o arbitraži.¹¹⁴

85. Vladina tijela. Člankom 2. stavkom 5. predviđeno je da postupak nije isključen iz područja primjene Konvencije samom činjenicom da je Država, uključujući vladu, vladinu agenciju ili bilo koju osobu koja djeluje u ime Države stranka u dotičnom postupku.¹¹⁵ Međutim, postupak će biti izvan područja primjene Konvencije ako proizlazi iz sporazuma o izboru suda sklopljenog o stvari koja nije građanska ili trgovačka.¹¹⁶ Stoga javno tijelo ima pravo na pogodnosti Konvencije i snosi odgovornost pri sudjelovanju u poslovnim odnosima, ali ne i kada djeluje u svojstvu države.¹¹⁷ Može se reći da je opće pravilo da ako javno tijelo čini nešto što bi učinio i obični građanin, predmet vjerojatno uključuje građansku ili trgovačku stvar. Ako, s druge strane, izvršava svoje vladine ovlasti koje obični građani nemaju, predmet vjerojatno nije građanski ili trgovački.

86. Sljedeća dva primjera mogu služiti radi pojašnjenja. Ako državno tijelo (ministarstvo) raspiše natječaj za nabavu papira za ispis dokumenata te ako se ugovor (koji uključuje sporazum o izboru suda) dodijeli stranom trgovačkom društvu, postupak na temelju tog ugovora gotovo će sigurno biti obuhvaćen Konvencijom. S druge strane, ako stranac po ulasku u zemlju potpiše ugovor (koji sadržava sporazum o izboru suda) na temelju kojeg pristaje platiti novčanu kaznu (kaznenopravna sankcija) koja može nastati slijedom njegovih aktivnosti u zemlji, postupak na temelju tog ugovora gotovo će sigurno biti izvan područja primjene Konvencije.¹¹⁸

87. Imuniteti država. U članku 2. stavku 6. predviđeno je da ništa u Konvenciji ne utječe na povlastice i imunitete država ili međunarodnih organizacija u vezi s njima samima i njihovom imovinom.¹¹⁹ Ta je odredba

uvrštena u Konvenciju jer su neki delegati smatrali da bi se članak 2. stavak 5. mogao pogrešno protumačiti kao da utječe na ta pitanja: člankom 2. stavkom 6. pojašnjeno je da to nije slučaj.¹²⁰

88. Postupovno pravo. Konvencijom se ne želi utjecati na postupovno pravo Država ugovornica, osim kada je to izričito predviđeno. Izvan tih područja, unutarnje postupovno pravo primjenjuje se kao i prije, čak i u postupcima u skladu s Konvencijom.¹²¹ U sljedećim su točkama navedeni primjeri, ali nisu iscrpni.

89. Konvencijom se od Države ugovornice ne zahtijeva pravni lik koji nije dopušten prema njezinu pravu, čak i kada se traži radi izvršenja strane sudske odluke u kojoj je takav pravni lik odobren. Države ugovornice ne moraju stvarati nove vrste pravnih likova za potrebe Konvencije. No, trebaju primijeniti provedbene mjere dostupne u skladu s njihovim unutarnjim pravom, kako bi se stranoj sudskoj odluci dao što veći učinak.

90. Konvencija ne utječe na rokove za pokretanje postupka ili druge korake koji se poduzimaju u skladu s unutarnjim pravom. Postupak na temelju sporazuma o izboru suda ili postupak u svrhu izvršenja sudske odluke na temelju takvog sporazuma mora biti pokrenut u roku koji je propisan unutarnjim pravom. To je tako bez obzira na to smatraju li se rokovi materijalnim ili postupovnim pitanjima.

91. Konvencija ne utječe na nacionalna pravila o poslovnoj i pravnoj sposobnosti za pokretanje ili obranu zakonskog postupka. Prema tome, ako na temelju prava Države kojoj je podnesen zahtjev subjekt bez pravne osobnosti nema pravnu sposobnost za sudjelovanje u sporu, taj subjekt ne može, u skladu s Konvencijom, pokrenuti postupak radi izvršenja sudske odluke, čak i ako sud koji je donio odluku smatra da bi subjekt mogao pokrenuti takav postupak.

92. Odluka o postojanju i okolnostima žalbe i sličnih pravnih likova donosi se na temelju nacionalnog prava. Primjeri uključuju: žalbe višem судu u istoj državi; upućivanje na Sud Europskih zajednica radi tumačenja odredaba prava Zajednice, uključujući konvencija u kojima je Zajednica Stranka; upućivanja na posebni sud radi odlučivanja o ustavnim pitanjima i upućivanja na ured za patente ili drugo tijelo radi odlučivanja o valjanosti patenta. Primjenjuju se nacionalna pravila o dokazivanju, čak i u pogledu dokazivanja postojanja sporazuma o izboru suda i dokazivanju ispunjenja formalnih zahtjeva iz Konvencije.

¹¹² Vidjeti t. 221. do 227., u nastavku.

¹¹³ Jednaka odredba nalazi se u članku 1. stavku 2. podstavku (*g*) preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. Relevantni ulomak Izvješća Nygh/Pocar nalazi se na str. 35.

¹¹⁴ Za raspravu o odnosu između nekih međunarodnih ugovora o arbitraži i Konvencije o sporazumima o izboru suda, vidjeti A. Schulz, „The Future Hague Convention on Exclusive Choice of Court Agreements and Arbitration”, prel. dok. br. 32 iz lipnja 2005. za razmatranje na dvadesetom zasjedanju u lipnju 2005.

¹¹⁵ Ova je odredba preuzeta (s čisto pojmovnim razlikama) iz članka 1. stavka 3. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. Komentar o tome u Izvješću Nygh/Pocar na str. 35. i 36.

¹¹⁶ Vidjeti članak 1. stavak 1. te sadržaj t. 49., *supra*.

¹¹⁷ Vidjeti Zapisnik br. 15 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 58.

¹¹⁸ Pri razmatranju takvih pitanja nužno je podsjetiti da izraz „građanske ili trgovačke stvari”, kako se koristi u Konvenciji, predstavlja autonoman koncept čije značenje ne ovisi o nacionalnom pravu ili drugim konvencijama.

¹¹⁹ Ta je odredba preuzeta iz članka 1. stavka 4. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. Komentar o tome u Izvješću Nygh/Pocar na str. 36.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ U slučaju priznavanja i izvršenja, to je pojašnjeno u članku 14., kojim je predviđeno da se na postupak priznavanja i izvršenja sudske odluke primjenjuje pravo Države kojoj je upućen zahtjev.

93. **Definicija: pet zahtjeva.** Osim ako je Država izjavila drukčije u skladu s člankom 22.¹²², Konvencija se primjenjuje samo na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda. U članku 3. točki (a) navedena je definicija takvog sporazuma. U definiciji su sadržani sljedeći zahtjevi: prvo, mora postojati sporazum između dviju ili više stranaka; drugo, formalni zahtjevi iz točke (c) moraju biti ispunjeni; treće, u sporazu moraju biti naznačeni sudovi jedne Države ili jedan ili više posebnih sudova jedne Države, čime su isključeni svi ostali sudovi; četvrto, određeni sud ili sudovi moraju biti u Državi ugovornici; te, na kraju, određenje mora biti u svrhu odlučivanja u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom.¹²³

94. **Prvi zahtjev.** Sporazum o izboru suda ne može biti utvrđen jednostrano: mora postojati dogovor. O postojanju suglasnosti obično se odlučuje na temelju prava Države izabranog suda, uključujući njegova pravila o izboru prava¹²⁴, iako se u nekim okolnostima poslovna i pravna sposobnost utvrđuju i na temelju drugih pravnih sustava.¹²⁵

95. Međutim, Konvencija u cjelini djeluje samo ako postoji sporazum o izboru suda, što je prepostavka postojanja temeljnih činjeničnih zahtjeva u pogledu suglasnosti. Ako to, prema svim uobičajenim standardima, ne postoji, sud bez razmatranja странog prava ima pravo prepostaviti da Konvencija nije primjenjiva.

96. Slijedi primjer.¹²⁶ X ima boravište u Panami i subjektu Y, koji ima boravište u Meksiku, pošalje somoinicijativno poruku e-pošte koja sadržava ponudu s iznimno nepovoljnim uvjetima za Y. U ponudi je sadržana klauzula o izboru suda u korist sudova u Ruritaniji (izmišljena država) i zaključak: „Ako ne odgovorite u roku sedam dana, smatrat će se da ste prihvatali ovu ponudu.” Program za zaštitu od neželjene pošte subjekta Y izbrisao je e-poruku i Y je nije ni pročitao. Nakon sedam dana, X se poziva na postojanje sporazuma o izboru suda i pokreće postupak pred sudovima u Ruritaniji. Ako se na temelju prava Ruritanije, za razliku od prava bilo koje druge Države u svijetu, smatra da ugovor postoji te da je „sporazum” o izboru suda valjan, ostale Države, uključujući Meksiko, ipak bi imale pravo smatrati da sporazum o izboru suda ne postoji.

97. Ako su izvorne stranke usuglasile sporazum o izboru suda, sporazum može biti obvezujući i za treće osobe bez njihove izričite suglasnosti, ako njihova aktivna procesna legitimacija za pokretanje postupka ovisi o njihovu preuzimanju prava i obveza od jedne od izvornih stranaka. Je li to slučaj ovisit će o nacionalnom pravu.¹²⁷

98. **Drugi zahtjev.** Odnosi se na oblik sporazuma o izboru suda. Bitna su pravila utvrđena u točki (c) koja je razmotrena u nastavku.

99. **Treći zahtjev.** Njime se zahtjeva isključiva nadležnost: sporazumom o izboru suda mora biti određena¹²⁸ *isključiva* nadležnost sudova jedne Države ili jednog ili više posebnih sudova jedne Države. O tome će biti riječi u nastavku u vezi s točkom (b) u skladu s kojim se sporazum o izboru suda smatra sporazumom o isključivoj nadležnosti, osim ako su stranke izričito predvidjele drukčije.¹²⁹

100. **Četvrti zahtjev.** Konvencija se primjenjuje samo na sporazume o izboru suda u korist sudova Države ugovornice: sporazumi o određivanju sudova (ili jednog ili više posebnih sudova) Države koja nije ugovornica nisu obuhvaćeni. Pretpostavimo, na primjer¹³⁰ da je sklopljen sporazum o izboru suda u kojem su određeni sudovi u Državi X, koja nije Država ugovornica, između stranke s boravištem u Peruu i stranke s boravištem u Venezueli. Ako Peruanac podnese tužbu protiv Venezuelca u Venezueli, venezuelski sud neće biti obvezan primijeniti članak 6. (na temelju kojeg bi mogao biti dužan suspendirati ili prekinuti postupak).¹³¹ Ako je postupak pokrenut pred izabranim sudom u Državi X, sudovi u Peruu ili Venezueli neće, na temelju Konvencije, biti dužni priznati sudske odluke koja proizlazi iz tog postupka.¹³²

101. **Peti zahtjev.** Određenje mora biti u svrhu odlučivanja u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom. Stoga je jasno da sporazum o izboru suda može biti ograničen na sporove koji su već nastali ili ih može uključivati. Sporazum može obuhvaćati i buduće sporove, ako se oni odnose na određeni pravni odnos. Sporazum o izboru suda nije ograničen na tužbe na temelju ugovorne odgovornosti, ali može, na primjer obuhvaćati tužbe na temelju izvanugovorne odgovornosti koje nastanu iz određenog pravnog odnosa. Stoga klauzula o izboru suda u sporazumima o partnerstvu može obuhvaćati tužbe na temelju izvanugovorne odgovornosti između partnera u

¹²² Člankom 22. Državi je dopušteno, na temelju izjave, proširenje na uzajamnoj osnovi primjene Konvencije na priznavanje i izvršenje sudske odluke koju je donio sud određen u sporazumu o izboru suda koji nije isključivo nadležan. Vidjeti u nastavku, t. 240. i dalje.

¹²³ Sporazum o izboru suda mora, naravno, biti valjan i primjenjiv u određeno vrijeme. Ako više nije na snazi, na primjer, jer su se stranke sporazumjele o njegovu prestanku, to više nije sporazum o izboru suda u smislu Konvencije.

¹²⁴ Članak 5. stavak 1., članak 6. točka (a) te članak 9. točka (a).

¹²⁵ U članku 6. točki (b) navedeno je upućivanje na pravo Države suda pred kojim je pokrenut postupak, a u članku 9. točki (b) na pravo Države kojoj je podnesen zahtjev. Poslovna i pravna sposobnost stoga su predmet dvaju prava: vidjeti t. 150.

¹²⁶ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno

drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

¹²⁷ Vidjeti Zapisnik br. 2 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 2. do 10. Vidjeti t. 142., u nastavku.

¹²⁸ Obrana u predmetu na temelju merituma bez prigovora nadležnosti sama po sebi ne bi značila dodjelu nadležnosti suda na temelju Konvencije jer to ne bi bilo *određenje* suda u smislu članka 3.

¹²⁹ Vidjeti t. 102. do 104., u nastavku.

¹³⁰ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

¹³¹ Međutim, može suspendirati ili prekinuti postupak na temelju nacionalnog prava.

¹³² No, mogu to učiniti na temelju nacionalnog prava.

vezi s partnerstvom. Hoće li tako biti u svakom određenom slučaju, ovisi o uvjetima sporazuma.

102. Sporazumi koji se smatraju sporazumima o isključivoj nadležnosti. U članku 3. točki (b) utvrđeno je važno pravilo (na koje se upozorava u trećem zahtjevu u točki (a)) da će se sporazum o izboru suda u kojem su određeni sudovi jedne Države ugovornice ili jedan ili više posebnih sudova jedne Države ugovornice smatrati sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda, osim ako stranke izrijekom odrede drukčije.¹³³

103. Prvi je element to da se sporazum o izboru suda može odnositi na sudeove Države ugovornice općenito ili na jedan ili više posebnih sudova jedne Države ugovornice. Stoga se, za potrebe Konvencije, sporazum u kojem su određeni „sudovi u Francuskoj” smatra sporazumom o isključivoj nadležnosti, iako nije točno navedeno *koji* će sud u Francuskoj odlučivati u postupku te iako nije izričito isključena nadležnost sudova drugih Država. U tom se slučaju odluka o суду ili sudovima na kojima se može podnijeti tužba donosi na temelju francuskog prava.¹³⁴ Podložno svakom takvom pravilu, tužitelj može odabratи bilo koji sud u Francuskoj.

104. Sporazum kojim se upućuje na određeni sud u Francuskoj, na primjer, trgovački sud u Parizu, također bi bio sporazum o isključivoj nadležnosti.¹³⁵ Isto vrijedi za sporazum kojim su određena dva ili više posebnih sudova u istoj Državi ugovornici, na primjer, „Trgovački sud u Parizu ili Trgovački sud u Lyonu”. I to bi bio sporazum o izboru isključivo nadležnog suda. Sporazum u kojem je navedeno da A može podnijeti tužbu protiv stranke B samo na Trgovačkom sudu u Parizu te da B može podnijeti tužbu protiv stranke A samo na Trgovačkom sudu u Lyonu također bi, u skladu s Konvencijom, bio sporazum o isključivoj nadležnosti jer su njime isključeni sudovi svih drugih Država. Sporazum se, međutim, u skladu s Konvencijom ne bi smatrao sporazumom o isključivoj nadležnosti ako bi dva suda bila u različitim Državama.

105. Asimetrični sporazumi. Ponekad je sporazum o izboru suda sastavljen kao sporazum o isključivoj nadležnosti u pogledu postupka koji pokreće jedna stranka, ali ne i u pogledu postupka koji pokreće druga stranka. Međunarodni sporazumi o zajmu često su sastavljeni na taj način. U klauzuli o izboru suda u takvom sporazumu može se predvidjeti da „Zajmoprimec može pokrenuti postupak protiv zajmodavca isključivo pred sudovima Države X; zajmodavac može pokrenuti postupak protiv zajmoprimeca pred sudovima Države X ili sudovima u bilo kojoj drugoj Državi koja je, prema njegovu pravu, nadležna.”

106. Na diplomatskoj je sjednici dogovoren da sporazum, kako bi bio obuhvaćen Konvencijom, mora biti sporazum o isključivoj nadležnosti, bez obzira na to koja

¹³³ Za, po svemu sudeći, prvo upućivanje na Konvenciju u predmetu u kojem je donešena odluka, vidjeti *The Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited v. Yusuf Suveyke*, 392 F. Supp. 2d 489 (EDNY 2005).

¹³⁴ Vidjeti članak 5. stavak 3. podstavak (b).

¹³⁵ Problemi koji nastaju kada izabrani sud ne može odlučivati u predmetu na temelju unutarnjeg prava obrađeni su u nastavku: vidjeti t. 135. i dalje, u nastavku.

¹³⁶ Vidjeti Zapisnik br. 3 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 3. do 11.

stranka pokreće postupak. Stoga sporazumi na koje se upućuje u prethodnom stavku nisu sporazumi o izboru isključivo nadležnog suda za potrebe Konvencije.¹³⁶ Međutim, oni mogu podlijegati pravilima Konvencije o priznavanju i izvršenju ako su Države o kojima je riječ dale izjave iz članka 22.¹³⁷

107. Značenje pojma „Država” u slučaju neujednačenog pravnog sustava. Pojam „Država” može imati različita značenja povezana s Državom ugovornicom u kojoj se, u pogledu stvari na koju se Konvencija odnosi, u različitim teritorijalnim jedinicama primjenjuju dva ili više pravnih sustava, na primjer, Kanada, Kina, Ujedinjena Kraljevina ili Sjedinjene Države. U skladu s člankom 25. pojma se može odnositi, ako je prikladno, na Državu u cjelini, na primjer, Kanadu, Kinu, Ujedinjenu Kraljevinu ili Sjedinjene Države, ili na teritorijalnu jedinicu unutar te Države, na primjer, Ontario, Hong Kong, Škotsku ili New Jersey. Prema tome, klauzula kojom se određuju „sudovi Sjedinjenih Država” i klauzula kojom se određuju „sudovi New Jersey” pripadaju, u skladu s Konvencijom, sporazumima o izboru isključivo nadležnog suda.¹³⁸

108. Primjeri sporazuma o isključivoj nadležnosti. U članku 3. točki (b) predviđeno je da se sporazum kojim su određeni sudovi jedne Države ugovornice ili jedan ili više posebnih sudova jedne Države ugovornice smatra sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda, osim ako stranke izrijekom odrede drukčije. Prema tome, sljedeće se mora smatrati sporazumima o izboru isključivo nadležnog suda¹³⁹:

- „Sudovi Države X nadležni su odlučivati u postupcima na temelju ovog ugovora.”
- „Postupci na temelju ovog ugovora pokreću se pred sudovima Države X.”

109. Primjeri sporazuma o neisključivoj nadležnosti. Sljedeći sporazumi nisu sporazumi o isključivoj nadležnosti:¹⁴⁰

- „Sudovi Države X nemaju isključivu nadležnost za odlučivanje u postupcima na temelju ovog ugovora.”
- „Postupci na temelju ovog ugovora mogu biti pokrenuti pred sudovima Države X, ali to ne sprječava pokretanje postupka pred sudovima bilo koje druge Države koji su prema njezinu pravu nadležni.”
- „Postupci na temelju ovog ugovora mogu biti pokrenuti pred sudom A u Državi X ili sudom B u Državi Y, uz isključenje svih ostalih sudova.”

¹³⁷ Vidjeti t. 240 i dalje. Za primjere drugih sporazuma koji ne bi bili sporazumi o isključivoj nadležnosti za potrebe Konvencije, vidjeti točku 109.

¹³⁸ Klauzula kojom se određuju „sudovi države New Jersey ili savezni sudovi koji se nalaze u toj državi” također pripada sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda.

¹³⁹ Popis nije iscrpan. Za primjere sporazuma o neisključivoj nadležnosti vidjeti *supra*, t. 104. (zadnja rečenica), t. 105., 106. i 109.

¹⁴⁰ Popis nije iscrpan.

- „Postupci protiv stranke A mogu biti pokrenuti isključivo u mjestu boravišta stranke A u Državi A; postupci protiv stranke B mogu biti pokrenuti isključivo u mjestu boravišta stranke B u Državi B.”

110. Formalni zahtjevi. Podstavak (c) odnosi se na formalne zahtjeve. Oni su i potrebni i dostatni u okviru Konvencije: sporazum o izboru suda nije obuhvaćen Konvencijom ako nije s njima usklađen¹⁴¹, ali ako jest, nije moguće nametanje dodatnih zahtjeva na temelju nacionalnog prava. Tako, na primjer, sud Države ugovornice ne može odbiti provedbu sporazuma o izboru suda jer:

- je sastavljen na stranom jeziku¹⁴²,
- nije tiskan posebnim masnim slovima,
- je sastavljen malim slovima ili
- ga stranke nisu potpisale odvojeno od glavnog sporazuma.¹⁴³

111. U točki (c) predviđeno je da sporazum o izboru suda mora biti sklopljen ili dokumentiran *i. „u pisanom obliku”* ili *ii. „drugim sredstvima priopćavanja kojima se omogućuje dostupnost informacija, tako da se mogu upotrijebiti i poslije”*.

112. Ako je sporazum u pisanom obliku, njegova formalna valjanost ne ovisi o njegovu potpisivanju, iako bi zbog izostanka potpisa bilo teže dokazati postojanje sporazuma. Drugim mogućim oblikom obuhvaćena su električka sredstva za prijenos ili pohranu podataka. To uključuje sve uobičajene mogućnosti, ako je podatke moguće iskoristiti za upućivanje i razumijevanje u budućnosti. Obuhvaća, na primjer, e-poštu i faks.¹⁴⁴

113. Sporazum mora biti sklopljen u jednom ili drugom obliku ili u tim oblicima mora biti *dokumentiran*. Na Konferenciji je odbijen izraz „uz dokaze u pisanom obliku” u tekstu na engleskom jeziku u korist izraza „dokumentiran u pisanom obliku” s obrazloženjem da bi se izrazom „uz dokaze u pisanom obliku” mogao stvoriti dojam da je člankom 3. točkom (c) uvedeno pravilo dokazivanja. Istodobno, na Konferenciji je odbijen izraz „*confirmé par écrit*” u tekstu na francuskom jeziku u korist izraza „*documenté par écrit*” s obrazloženjem da bi se izrazom „*confirmé par écrit*” mogao stvoriti dojam da je navedeno pravilo element namjere.

114. Ako je sporazum u usmenom obliku i jedna ga stranka sastavi u pisanom obliku, to nije važno ako ta

stranka od toga ima koristi, na primjer jer je izabrani sud u Državi te stranke. U svim slučajevima, međutim, obje stranke moraju dati suglasnost za izvorni usmeni sporazum.

115. U članku 3. točki (d) predviđeno je da se sporazum o izboru isključivo nadležnog suda, koji je dio ugovora, mora smatrati sporazumom koji je neovisan o drugim uvjetima ugovora. Slijedom toga, valjanost sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda nije moguće pobijati samo na temelju tvrdnje da ugovor čiji dio čini nije valjan: valjanost sporazuma o izboru suda utvrđuje se neovisno, u skladu s kriterijima utvrđenima u Konvenciji.¹⁴⁵ Stoga je moguće da određeni sud smatra ugovor ništavim bez uskraćivanja valjanosti sporazumu o izboru suda. S druge strane, također je moguće osnovu ništavosti ugovora jednako primijeniti na sporazum o izboru suda: sve to ovisi o okolnostima i mjerodavnom pravu.

Članak 4. Druge definicije

116. „Sudska odluka”. U članku 4. sadržane su još dvije definicije. Prva je u članku 4. stavku 1. definicija pojma „sudska odluka”. Pojam je široko definiran na način da obuhvaća svaku odluku o meritumu, bez obzira na to kako se naziva, uključujući sudsку odluku zbog ogluhe.¹⁴⁶ Isključuje postupovnu odluku, ali obuhvaća odluku o utvrđivanju troškova ili izdataka (čak i ako ju je donio sudska službenik, a ne sudac), ako se odnosi na sudsку odluku koja može biti priznata ili izvršena na temelju Konvencije. Ne obuhvaća odluku o odobrenju privremene pravne zaštite (privremene i zaštitne mjere) jer to nije odluka o meritumu.¹⁴⁷

117. „Boravište”. U članku 4. stavku 2. definiran je pojam „boravišta” subjekta ili osobe koja nije fizička osoba. Definicija se ponajprije primjenjuje na poduzeća i bit će objašnjena na toj osnovi.¹⁴⁸

118. Koncept boravišta prisutan je u članku 1. stavku 2. (definicija „međunarodnog” predmeta za potrebe nadležnosti), članku 20. (određena izuzeća od priznavanja i izvršenja) i članku 26. (odnos s drugim međunarodnim instrumentima). Mogao bi se primijeniti i na temelju članka 19.

119. Na diplomatskoj sjednici pojavio se problem pri definiranju pojma boravišta subjekata koji nisu fizičke osobe u smislu usklađivanja različitih konцепција u

¹⁴¹ U nekim Državama ugovornicama mogu biti utvrđeni manje strogi formalni zahtjevi u pogledu sporazuma o izboru suda. Moguće je čak da formalna pravila nisu uopće utvrđena. Konvencijom sud u toj Državi nije spriječen potvrditi provedbu sporazuma o izboru suda koji su valjani na temelju njezina prava, čak i ako sporazumi ne ispunjavaju zahtjeve iz članka 3. točke (c). Na primjer, ako je na temelju nacionalnog prava izabranog suda sporazum o izboru suda valjan, taj sud može odlučivati o predmetu čak i ako formalni zahtjevi iz članka 3. točke (c) nisu ispunjeni. Međutim, sudovi ostalih Država ugovornica nisu, na temelju članka 6. Konvencije, obvezni suzdržati se od odlučivanja u postupku obuhvaćenom tim sporazumom o izboru suda niti

su obvezni, na temelju članka 8. Konvencije, priznati i izvršiti sudsку odluku.

¹⁴² Pod uvjetom postojanja suglasnosti.

¹⁴³ U nekim pravnim sustavima to mogu biti zahtjevi unutarnjeg prava.

¹⁴⁴ Tekst te odredbe nadahnut je člankom 6. stavkom 1. UNCITRAL-ova modela zakona o električkoj trgovini iz 1996.

¹⁴⁵ Vidjeti članak 5. stavak 1., članke 6. i 9.

¹⁴⁶ Obuhvaća odluku ureda za patente koji obnaša neformalne pravosudne funkcije.

¹⁴⁷ O privremenoj pravnoj zaštiti u članku 7.

¹⁴⁸ Država ili javno tijelo Države imaju boraviše samo na teritoriju te Države.

zemljama običajnog prava i građanskog prava, kao i onih unutar zemalja građanskog prava.¹⁴⁹

120. U običajnom pravu mjesto osnivanja obično se smatra važnim za odlučivanje o pitanjima koja su povezana s unutarnjim poslovanjem poduzeća.¹⁵⁰ Ono nastaje i stječe pravnu osobnost na temelju tog pravnog sustava. Za potrebe nadležnosti, međutim, također su važni glavno mjesto poslovanja i mjesto njegove središnje uprave.¹⁵¹ Potonje je administrativno središte poduzeća, mjesto donošenja najvažnijih odluka. Glavno mjesto poslovanja središte je gospodarskih aktivnosti poduzeća. Iako su obično objedinjeni, ova se dva mesta mogu i razlikovati. Na primjer, trgovačko društvo koje posluje u području rudarenja i ima sjedište u Londonu (glavna uprava) može svoje aktivnosti rudarenja vršiti u Namibiji (glavno mjesto poslovanja). S obzirom na važnost svih triju koncepcata u običajnom pravu, Konvencijom je predviđeno da se boravište poduzeća nalazi u svim trema mjestima.

121. Iako se u nekim sustavima gradanskog prava na pravo mjesa osnivanja gleda kao na privatno pravo trgovackog društva¹⁵², prevladavajuće stajalište daje prednost pravu „sjedišta poduzeća“ (*siège social*). Mjesto sjedišta poduzeća također se smatra i boravištem poduzeća. Međutim, postoje dva stajališta o utvrđivanju sjedišta poduzeća. Prema prvome, treba pogledati pravnu ispravu o osnivanju poduzeća (statut poduzeća). U njoj se navodi sjedište poduzeća. Tako određeno sjedište poduzeća naziva se *siège statutaire*.

122. Međutim, *siège statutaire* ne mora biti stvarno sjedište poduzeća. Drugo je stajalište da treba vidjeti gdje se zapravo nalazi glavna uprava trgovackog društva, koja se ponekad naziva *siège réel*. To odgovara konceptu mesta glavne uprave u sustavu običajnog prava.

123. Kako bi se obuhvatile sve točke stajališta, bilo je potrebno uključiti pojam *siège statutaire* koji se na engleski jezik prevodi kao „statutory seat“ (statutarno sjedište). Međutim, pojam se ne odnosi na sjedište trgovackog društva kako je utvrđeno u nekim zakonima (zakonodavstvo)¹⁵³, nego kako je utvrđeno u statutu, dokumentu o osnivanju trgovackog društva, na primjer, izjavi o osnivanju. U običajnom je pravu najbliži

¹⁴⁹ Za usporednu raspravu o tim pitanjima vidjeti S. Rammeloo, *Corporations in Private International Law*, Oxford University Press 2001., poglavlja 4. i 5.

¹⁵⁰ Za Englesku vidjeti A. Dicey, J. Morris & L. Collins, *The Conflict of Laws*, 14th ed., by L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, London 2006, pravila 160(1) i 161 (str. 1335. – 1344.); za Sjedinjene Američke Države vidjeti *First National City Bank v. Banco Para El Comercio Exterior de Cuba*, 462 U.S. 611, 621; 103 S. Ct. 2591; 77 L. Ed. 2d 46 (1983.).

¹⁵¹ Za englesko pravo vidjeti A. Dicey, J. Morris & L. Collins, *The Conflict of Laws*, 14th ed., by L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, London 2006, pravilo 160(2) (str. 1336.).

¹⁵² Na primjer, Japan i Nizozemska.

¹⁵³ Na francuskom jeziku pojam „statute“ glasi „*loi*“.

¹⁵⁴ Za Ujedinjenu Kraljevinu i Irsku vidjeti Uredbu Bruxelles, članak 60. stavak 2.

¹⁵⁵ Zahtjev za odlučivanje u predmetu ispunjen je ako se sud proglaši nenađešnim na temelju činjenice da bi u sporu trebao odlučivati arbitar.

¹⁵⁶ U ranijim nacrtima Konvencije, posebno onom koji je sadržan u radnom dokumentu br. 1 iz 2005., u tadašnjem

ekvivalent „registered office“ (sjedište).¹⁵⁴ U praksi, Država u kojoj poduzeće ima svoje statutarno sjedište gotovo je uvjek Država na temelju čijeg je prava ono osnovano ili ustrojeno, dok je Država u kojoj ima glavnu upravu obično ona u kojoj se nalazi njegovo glavno mjesto poslovanja. S druge strane, nije neobično da se trgovacko društvo osnuje u jednoj državi, na primjer, u Panami, a da se njegovo mjesto glavne uprave i glavno mjesto poslovanja nalaze u drugoj.

Članak 5. Nadležnost izabranog suda

124. Članak 5. jedna je od „ključnih odredaba“ Konvencije. Sporazum o izboru suda ne bi bio toliko važan ako izabrani sud ne bi odlučivao u predmetu kada je pred njim pokrenut postupak. Zbog toga je u članku 5. stavku 1. predviđeno da je sud određen sporazumom o izboru suda nadležan odlučivati o sporu na koji se primjenjuje sporazum o izboru suda, osim ako je sporazum ništav na temelju prava Države izabranog suda. . U skladu s člankom 5. stavkom 2. izabrani sud ne smije odbiti izvršavanje nadležnosti s obrazloženjem da bi o sporu trebao odlučivati sud¹⁵⁵ druge Države.¹⁵⁶

125. **Ništavost.** Odredba o „ništavosti“ jedino je općenito primjenjivo izuzeće od pravila da izabrani sud mora odlučivati u predmetu.¹⁵⁷ O pitanju ništavosti sporazuma odlučuje se na temelju prava Države izabranog suda. Izraz „pravo Države“ uključuje pravila o odabiru prava te Države.¹⁵⁸ Prema tome, ako izabrani sud smatra da bi, prema njegovim pravilima o odabiru prava, trebalo primijeniti pravo druge Države, primijenit će to pravo. To bi se, na primjer, moglo dogoditi kada se, prema pravilima izabranog suda o odabiru prava, o valjanosti sporazuma o izboru suda odlučuje primjenom prava kojim je uređen ugovor u cjelini, na primjer, pravo koje su stranke odredile klauzulom o odabiru prava.

126. Odredba o „ništavosti“ primjenjuje se samo na materijalne (ne i formalne) osnove ništavosti. Namijenjena je, prije svega, za upućivanje na općenito priznate osnove kao što su prijevara, pogreška, pogrešno iskazivanje podataka, prijetnja i izostanak pravne sposobnosti.¹⁵⁹ Time

članku 6. bilo je navedeno da izabrani sud može (ali nije obvezan) suspendirati ili prekinuti postupak koji se pred njim vodi kako bi dobio odluku o valjanosti prava intelektualnog vlasništva od suda Države registracije, ako je tako predviđeno njegovim unutarnjim pravom. (Odredba je bila složenija, sastavljena u raznim verzijama, no ovime je prenesena njezina suština). Izbrisana je jer se smatralo da je nepotrebna, a ne zbog promjene politike. Na Diplomatskoj sjednici zatraženo je da se to pojasni u izvješću s obrazloženjem: vidjeti zapisnik s dvadesetog zasjedanja, Komisija II.: Zapisnik br. 20 t. 29. i 30., Zapisnik br. 24, t. 19., 21. i dalje

¹⁵⁷ Za drugo izuzeće koje se primjenjuje u posebnim slučajevima vidjeti članak 19.

¹⁵⁸ Da to nije bila namjera, bio bi upotrijebijen izraz „unutarnje pravo Države“.

¹⁵⁹ Pravna sposobnost može uključivati pravnu sposobnost javnih tijela za sklapanje sporazuma o izboru suda. U članku 6. točki (b) i članku 9. točki (b) izostanak pravne sposobnosti zasebno je obrađen jer se smatralo poželjnim primijeniti i pravo suda pred kojim je pokrenut postupak i pravo izabranog suda: vidjeti t. 150. S druge strane, u

se ne određuju niti umanjuju formalni zahtjevi iz članka 3. točke (c) kojim se definiraju sporazumi o izboru suda obuhvaćeni Konvencijom i ne ostavlja prostora za nacionalno pravo u pogledu forme.

127. Odbijanje nadležnosti. U članku 5. stavku 2. predviđeno je da izabrani sud ne smije odbiti izvršavanje nadležnosti s obrazloženjem da bi o sporu trebao odlučivati sud druge Države. Tom se odredbom naglašava obveza utvrđena u članku 5. stavku 1. Međutim, članak 5. stavak 2. primjenjuje se samo u vezi sa sudom u drugoj Državi, a ne sa sudom u istoj Državi.¹⁶⁰

128. Značenje pojma „Država” na temelju članka 5. stavka 2. Što pojam „Država” znači u tom kontekstu? U slučaju Države s jednim pravnim sustavom nema problema. Ako se, s druge strane, Država sastoji od nekoliko teritorija koji podliježu različitim pravnim sustavima, kao što su Sjedinjene Američke Države, Kanada ili Ujedinjena Kraljevina, odgovor nije tako očigledan. Na temelju članka 25. stavka 1. podstavka (c) Konvencije, upućivanje na „sud ili sudove Države” znači, prema potrebi, sud ili sudovi u odgovarajućoj teritorijalnoj jedinici.¹⁶¹ Iz toga proizlazi da je upućivanje u članku 5. stavku 2. na „sud druge Države” moguće protumačiti kao upućivanje na sud druge teritorijalne jedinice, ako je to prikladno.

129. Kada je prikladno upućivanje na teritorijalnu jedinicu unutar Države? To ovisi o raznim čimbenicima, uključujući odnos između većeg subjekta (na primjer, Ujedinjena Kraljevina) i podjedinica (na primjer, Engleska i Škotska) na temelju prava dotične Države, ali u kontekstu članka 5. vjerojatno je najvažniji sporazum o izboru suda. Ako se upućuje na „sudove Engleske”, Engleska bi vjerojatno bila odgovarajuća teritorijalna jedinica, a na temelju članka 5. stavka 2. engleski sud ne bi mogao odbiti nadležnost u korist suda u Škotskoj: Škotska bi, u tu svrhu, bila druga „Država”. Ako se, s druge strane, u sporazumu o izboru suda upućuje na „sudove Ujedinjene Kraljevine”, pojam „Država” vjerojatno bi značio Ujedinjenu Kraljevinu, a sud u Engleskoj mogao bi, na temelju članka 5. stavka 2. odbiti nadležnost u korist suda u Škotskoj.

članku 5. sud pred kojim je pokrenut postupak jest izabrani sud te nije potrebno razdvajanje.

¹⁶⁰ Za prenošenje predmeta između sudova u istoj Državi vidjeti članak 5. stavak 3. podstavak (b), obrađeno u t. 139., u nastavku.

¹⁶¹ Za mišljenje o regionalnim organizacijama za gospodarsko povezivanje, kao što je Europska zajednica, vidjeti članak 29. stavak 4.

¹⁶² Treba podsjetiti da se pojam „država” napisan malim početnim slovom u Konvenciji i u ovom izvješću odnosi na teritorijalnu jedinicu savezne Države (na primjer, država u Sjedinjenim Američkim Državama); pojam „Država” napisan velikim početnim slovom znači Država u međunarodnom smislu.

¹⁶³ Donesena sudska odluka mogla bi biti priznata i izvršena u skladu s Konvencijom jer bi to bila odluka suda određenog sporazumom o izboru suda: vidjeti članak 8. stavak 1.

¹⁶⁴ Međutim, „posebnu pozornost” trebalo bi posvetiti izboru stranaka: vidjeti članak 5. stavak 3. podstavak (b). Za priznavanje donesene sudske odluke u skladu s Konvencijom vidjeti članak 8. stavak 5.

¹⁶⁵ Vidjeti J. Fawcett (ed.), *Declining Jurisdiction in Private International Law*, Clarendon Press, Oxford 1995.

130. U slučaju Sjedinjenih Američkih Država, stajalište bi ovisilo o tome je li izabrani sud državni¹⁶² ili savezni. Ako su sporazumom o izboru suda određeni „sudovi države New York”, pojam „Država” iz članka 5. stavka 2. vjerojatno bi se odnosio na državu New York, a ne na Sjedinjene Američke Države i u tom slučaju sud u New Yorku ne bi mogao, na temelju članka 5. stavka 2., odbiti nadležnost u korist suda u, recimo, New Jerseyu.

131. Ako se upućuje na „sudove Sjedinjenih Država”, prenošenje na savezni sud u drugoj državi Sjedinjenih Država ne bi bilo sprječeno na temelju članka 5. stavka 2. jer bi pojam „Država” vjerojatno značio Sjedinjene Američke Države.¹⁶³ Tako bi bilo i ako bi upućivanje bilo na posebni savezni sud, na primjer, „Savezni okružni sud za Južni okrug New Yorka”. I ovdje bi pojam „Država” značio Sjedinjene Američke Države; prema tome, prenošenje na savezni sud u drugoj državi Sjedinjenih Američkih Država ne bi bilo sprječeno na temelju članka 5. stavka 2.¹⁶⁴

132. **Forum non conveniens.** Postoje dvije pravne doktrine na temelju kojih sud može smatrati da u sporu treba odlučivati sud druge Države. Prva je *forum non conveniens*.¹⁶⁵ To je doktrina koja se uglavnom primjenjuje u zemljama običajnog prava.¹⁶⁶ Njezina precizna formulacija razlikuje se od zemlje do zemlje, ali općenito se može reći da na temelju te doktrine sud može zastati s postupkom (suspendirati ga) ili ga prekinuti ako smatra da bi drugi sud bio primjereni.¹⁶⁷ Zastoj s postupkom ili njegovo prekidanje diskrecijski su i obuhvaćaju procjenu svih bitnih čimbenika u određenom predmetu. Primjenjuje se bez obzira na to je li postupak započet pred drugim sudom (iako je to čimbenik koji je moguće uzeti u obzir).

133. **Lis pendens.** Druga je doktrina *lis pendens*. Primjenjuje se uglavnom u zemljama građanskog prava. Na temelju te doktrine sud je dužan zastati s postupkom (suspendirati ga) ili ga prekinuti ako je neki drugi sud prvi započeo postupak između istih stranaka u pogledu istog

¹⁶⁶ Zapravo potječe iz Škotske, zemlje s miješanim sustavom običajnog i građanskog prava. Još uvjek se primjenjuje u današnjoj Škotskoj, a prihvaćena je i u sustavima građanskog prava, kao u Québecu. Za primjenu te doktrine i ostalih statutarnih zamjena u kontekstu klauzula o izboru suda, vidjeti A. Schulz, „Mechanisms for the Transfer of Cases within Federal Systems”, prel. dok. br. 23 iz listopada 2003. za razmatranje u okviru Posebne komisije iz prosinca 2003.

¹⁶⁷ Za formulaciju u engleskom pravu vidjeti A. Dicey, J. Morris & L. Collins, *The Conflict of Laws*, 14th ed., by L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, London 2006, pravilo 31(2) (str. 461.); za formulaciju u Sjedinjenim Američkim Državama vidjeti The American Law Institute, *Second Restatement on Conflict of Laws*, The American Law Institute Publishers, St Paul, Minn. 1971., § 84. Za dodatnu raspravu o doktrini *forum non conveniens*, s posebnim naglaskom na njezin učinak na sporazume o izboru suda vidjeti R. Brand, „Forum Selection and Forum Rejection in US Courts: One Rationale for a Global Choice of Court Convention”, in J. Fawcett (ed.), *Reform and Development of Private International Law: Essays in Honour of Sir Peter North*, Oxford University Press 2002., str. 51.

zahtjeva.¹⁶⁸ Ona nije diskrečijska i ne uključuje procjenu bitnih čimbenika radi utvrđivanja primjerenijeg suda i primjenjuje se samo kada je postupak već započet pred drugim sudom.

134. Člankom 5. stavkom 2. spriječeno je pribjegavanje bilo kojoj od tih doktrina ako se sud u čiju bi korist nastupili zastoj postupka ili njegovo prekidanje nalazi u drugoj Državi jer bi se na temelju bilo koje od te dvije doktrine sud proglašio nenađežnim „s obrazloženjem da bi o sporu trebao odlučivati sud druge Države.”

135. **Stvarna nadležnost.** U članku 5. stavku 3. podstavku (a) predviđeno je da članak 5. ne utječe na unutarnja pravila o stvarnoj nadležnosti ili pravila o nadležnosti koja se temelje na vrijednosti spora. Izraz „stvarna nadležnost” može imati razna značenja. Ovdje se odnosi na podjelu nadležnosti među različitim sudovima u istoj Državi na temelju predmeta spora. Nije povezana s određivanjem sudova Države koji će odlučivati u predmetu, nego s pitanjem koja će vrsta suda *unutar* Države u njemu odlučivati. Na primjer, mogu postojati specijalizirani sudovi za predmete kao što su razvod braka, porezi ili patenti. Stoga specijalizirani porezni sud ne bi imao stvarnu nadležnost za odlučivanje u predmetu koji se odnosi na povredu ugovora. Čak i ako bi stranke sklopile sporazum o izboru isključivo nadležnog suda kojim se određuje takav sud, on ne bi na temelju Konvencije bio obvezan odlučivati u predmetu.

136. U nekim federalnim Državama, kao što su Australija, Kanada i Sjedinjene Američke Države, stvarna nadležnost može se odnositi i na raspodjelu nadležnosti između državnih i federalnih sudova.¹⁶⁹ Može se reći da je opće pravilo da su državni sudovi stvarno nadležni u svim predmetima osim ako postoji posebno pravilo kojim im se oduzima nadležnost. Savezni su sudovi, s druge strane, nadležni samo ako im je nadležnost dodijeljena nekim posebnim pravilom. Stranke se ne mogu odreći tih pravila. Ako ne postoji stvarna nadležnost, savezni sud ne može odlučivati u predmetu, čak i ako stranke spadaju u njegovu nadležnost.

137. U nekim zemljama određeni su sudovi nadležni samo ako je vrijednost spora veća ili manja od utvrđenog iznosa. Budući da se to tiče unutarnje raspodjele nadležnosti unutar jedne Države, to je pitanje stvarne nadležnosti kako je prethodno definirano. No, u nekim se Državama ne koristi to nazivlje, stoga se članak 5. stavak 3. podstavak (a) posebno odnosi na nadležnost koja

¹⁶⁸ Vidjeti, na primjer, članak 27. Uredbe Bruxelles, kojim se od svakog suda koji nije sud pred kojim je prvo pokrenut postupak zahtijeva da zastane s postupkom po službenoj dužnosti i proglaši se nenađežnim ako je utvrđena nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak.

¹⁶⁹ Za detaljniju raspravu o saveznoj i državnoj nadležnosti u Australiji, Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama vidjeti

A. Schulz, „Mechanisms for the Transfer of Cases within Federal Systems”, prel. dok. br. 23 iz listopada 2003.

¹⁷⁰ T. 88. do 92.

¹⁷¹ Vidjeti članak 2. stavak 6.

¹⁷² Vidjeti, na primjer, članak 2. stavak 6.

¹⁷³ Jasno je da se članak 5. stavak 3. podstavak (b) primjenjuje i kada je predmet prenesen sa suda koji zasjeda u jednom mjestu *istom* sudu koji zasjeda u drugom mjestu. To se može dogoditi u nekim zemljama, na primjer, u Kanadi i Australiji.

se temelji na vrijednosti spora. Komentari u prethodnoj točki o stvarnoj nadležnosti primjenjuju se i ovdje.

138. **Unutarnja postupovna pravila.** Kako je već rečeno¹⁷⁰, svrha Konvencije nije utjecati na pravila unutarnjeg postupka (uključujući pravila suda) koja nisu povezana s međunarodnom nadležnošću ili priznavanjem i izvršenjem stranih sudske odluka. Neka od tih pravila možda sprječavaju odlučivanje suda u predmetima u određenim okolnostima. Pravila o stvarnoj nadležnosti samo su jedan primjer. Dodatni primjeri: pravila kojima se isključuje mogućnost pokretanja postupka za određene stranke (kao što su strani neprijatelji u vrijeme rata); pravila kojima se isključuje mogućnost pokretanja postupka protiv određenih stranaka (na primjer, pravila o imunitetu Države / suverenom imunitetu¹⁷¹); pravila kojima se isključuje mogućnost odlučivanja sudova u određenim sporovima (na primjer, doktrina *Act of State*, kako se primjenjuje u Sjedinjenim Američkim Državama); pravila kojima se zahtijeva pokretanje postupka u određenom roku (postupovna pravila ili pozitivno pravo) i pravila o pravnoj sposobnosti subjekta da tuži ili bude tužen (na primjer, pravila o tome da subjekt koji nema pravnu sposobnost ne može pokrenuti pravni postupak). Neka od tih pitanja izričito su navedena u Konvenciji¹⁷², a druga nisu. Međutim, čak i ako nisu izričito spomenuta (nije moguće sve obuhvatiti), nije bila namjera da članak 5. utječe na ta druga pravila.

139. **Unutarnja raspodjela nadležnosti.** U članku 5. stavku 3. podstavku (b) predviđeno je da članak 5. stavci 1. i 2. ne „utječu na unutarnju raspodjelu nadležnosti među sudovima Države ugovornice“.¹⁷³ Ako stranke nisu odredile posebni sud – ako, na primjer, sporazum o izboru suda samo upućuje na „sudove u Nizozemskoj“ ili „sudove države New Jersey“ – nema razloga da se ne primjenjuju uobičajena pravila o unutarnjoj raspodjeli nadležnosti.¹⁷⁴

140. **Posebni sud.** Čak i ako su stranke odredile posebni sud, na primjer, Savezni okružni sud za Južni okrug New Yorka¹⁷⁵ ili Okružni sud u Tokiju, još uvijek se primjenjuju nacionalna pravila o unutarnjoj raspodjeli nadležnosti. Međutim, to je predmet zadnje rečenice u podstavku (b) koji se primjenjuje kada sud ima diskreciju u pogledu prenošenja.¹⁷⁶ Tom se odredbom od izabranog suda zahtijeva da posebnu pozornost posveti izboru stranaka:

¹⁷⁴ Za učinak sporazuma o isključivoj nadležnosti na prenošenje s državnog suda na savezni sud u raznim predmetima na temelju prava Sjedinjenih Država prije Konvencije, vidjeti *Dixon v. TSE International Inc.*, 330 F. 3d 396 (5th Cir. 2003); *Roberts & Schaefer Co. v. Merit Contracting, Inc.*, 99 F. 3d 248 (7th Cir. 1996).

¹⁷⁵ Vidjeti *supra*, t. 136.

¹⁷⁶ Pojam „prenošenje“, kako je upotrijebljen u članku 5. stavku 3. i članku 8. stavku 5., ima opće značenje: ne odražava nazivlje koje se rabi u bilo kojem nacionalnom pravnom sustavu. Primjenjuje se kad god se predmet koji je započeo pred jednim sudom premjesti na neki drugi sud. To se može dogoditi po nalogu suda pred kojim je prvo započet postupak (na primjer, pojam „transfer“ u nazivlju saveznog postupka u Sjedinjenim Državama) ili po nalogu suda na koji je predmet premješten (na primjer, pojam „removal“ u nazivlju saveznog postupka u Sjedinjenim Državama).

ako su stranke odabrale neki posebni sud, sud ne bi smio zanemariti njihov odabir.¹⁷⁷

Članak 6. Obveze suda koji nije bio izabran

141. Članak 6. druga je „ključna odredba“ Konvencije. Kao i ostale odredbe, primjenjuje se samo u slučaju sporazuma o isključivoj nadležnosti i samo ako je izabrani sud u Državi ugovornici.¹⁷⁸ Upućena je sudovima u Državama ugovornicama koje nisu Države izabranog suda i njome se od njih zahtijeva (osim u nekim posebnim okolnostima) da ne odlučuju u predmetu, odnosno da suspendiraju ili prekinu postupak, čak i ako su nadležni na temelju njihova nacionalnog prava. Ta je obveza iznimno važna ako se poštuje sporazum o isključivoj nadležnosti.

142. Članak 6. primjenjuje se samo ako su stranke u postupku obvezane sporazumom o izboru suda. One obično moraju biti stranke sporazuma, iako, kako smo prethodno vidjeli¹⁷⁹, postoje okolnosti u kojima je netko tko nije stranka sporazuma ipak njime obvezan.

143. Sljedeći primjer¹⁸⁰ ilustrira kako Konvencija može djelovati u predmetima s nekoliko stranaka. Pretpostavimo da A, s boravištem u Njemačkoj, prodaje robu stranki B, s boravištem u Québecu (Kanada). Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u korist sudova u Njemačkoj. Roba je isporučena u Québecu, B je proda subjektu C koji također ima boravište u Québecu. Ugovor između stranaka B i C ne sadržava klauzulu o izboru suda. Ako C utvrđi da je roba oštećena, može podnijeti tužbu protiv stranke B u Québecu. Može također tužiti i stranku A (na temelju izvanugovorne odgovornosti) u Québecu (ako su sudovi u Québecu nadležni prema njihovu pravu) jer sporazum o izboru suda nije obvezujući za A i C. Međutim, ako C podnese tužbu samo protiv stranke B u Québecu te se B zatim poželi udružiti sa strankom A kao treća stranka, B to neće moći učiniti: sporazum o izboru suda obvezujući je za A i B. Na temelju članka 6. Konvencije, sud u Québecu bit će dužan suspendirati ili prekinuti svaki postupak koji B pokrene protiv stranke A.¹⁸¹ Konvencija bi stoga imala prednost pred odredbama domaćeg prava na temelju kojih bi, da nema Konvencije, bilo dopušteno udruživanje sa strankom A u Québecu ili bi sud mogao biti nadležan u sporu protiv stranke A.

144. Člankom 6. od suda se zahtijeva suspendiranje ili prekidanje „postupka na koji se primjenjuje sporazum o izboru isključivo nadležnog suda“. Kako bi utvrđio je li postupak predmet takvog sporazuma, sud ga mora tumačiti. Na temelju članka 3. točke (a) Konvencije, sporazum se primjenjuje na sporove „koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom“. Pri tumačenju sporazuma, sud mora odlučiti o tome kakav je taj odnos te na koje se sporove sporazum primjenjuje.

¹⁷⁷ Učinci premještanja na primjenu članka 6. i 8. razmatrani su u nastavku; vidjeti t. 156. do 158. i 175. do 181., u nastavku.

¹⁷⁸ To proizlazi iz definicije „sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda“ iz članka 3. točke (a).

¹⁷⁹ T. 97.

¹⁸⁰ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

Mora, na primjer, odlučiti primjenjuje li se klauzula o izboru suda iz sporazuma o zajmu na tužbu koju na temelju izvanugovorne odgovornosti zajmoprimac podnese protiv zajmodavca zbog navodne zlouporebe pri izvršenju sporazuma.

145. Ako je postupak obuhvaćen sporazumom o isključivoj nadležnosti, sud ga mora suspendirati ili prekinuti, osim ako se primjenjuje jedno od izuzeća.

146. **Pet izuzeća.** U članku 6. utvrđeno je pet izuzeća od pravila o nužnosti suspendiranja ili prekidanja postupka. Ako se primjenjuje jedno od izuzeća, uklanja se zabrana odlučivanja u predmetu. U skladu s Konvencijom, sud zatim može obavljati takvu nadležnost, kao što bi mogao i na temelju svojeg vlastitog prava. Međutim, člankom 6. ne stvara se osnova za nadležnost na temelju Konvencije niti se njime od suda pred kojim se vodi postupak *zahtijeva* izvršavanje bilo koje nadležnosti koja postoji na temelju njegova prava: pravom suda pred kojim je prvo započet postupak utvrđuje se je li on nadležan ili nenadležan¹⁸² te može li vršiti tu nadležnost.¹⁸³

147. Točke (a) i (b) članka 6. odgovaraju odredbi o „ništavosti“ iz članka II. stavka 3. iz njujorške Konvencije iz 1958. o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, dok se točke (d) i (e) odnose na istu osnovu kao i „neprovedivost ili neizvršivost“ u istoj odredbi Njujorške konvencije. Točka (c) članka 6. bila je potrebna jer, u skladu s Konvencijom, sud pred kojim je pokrenut postupak, ali koji nije izabrani sud, obično ne može primijeniti svoje vlastito pravo kako bi utvrdio valjanost sporazuma o izboru suda. Stoga je bilo potrebno utvrditi izuzeće za predmet u kojem bi priznavanje valjanosti tog sporazuma predstavljalo očitu nepravdu ili bi bilo očito u suprotnosti s javnim poretkom Države suda pred kojim je pokrenut postupak. Može se učiniti da su ta izuzeća složenija od onih u njujorškoj Konvenciji, ali je nakon detaljnijeg uvida vidljivo da su im slična te da nisu od njih šira. To je i bila jasna namjera Diplomatske sjednice. Očita složenost odredaba počiva na činjenici da je cilj Diplomatske sjednice bila veća jasnoća i preciznost u usporedbi s prilično okvirnim odredbama iz članka II. stavka 3. njujorške Konvencije. Sudska praksa na temelju njujorške Konvencije svejedno može poslužiti kao koristan vodič za tumačenje Konvencije.

148. Prva dva izuzeća u točkama (a) i (b) prilično su standardna, ali treće i četvrto, u točkama (c) i (d), namijenjena su za primjenu samo u vrlo iznimnim okolnostima. Sviše širokom primjenom tih dvaju potonjih izuzeća bila bi narušena ukupna svrha Konvencije.

149. **Prvo izuzeće: ništavost.** Prvo se izuzeće odnosi na ništavost sporazuma na bilo kojoj osnovi, uključujući pravnu nesposobnost u skladu s pravom Države izabranog

¹⁸¹ Vidjeti Zapisnik br. 2 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 11. i 12.

¹⁸² Ako bi sud prema svojem vlastitom pravu bio nenadležan, ne mora razmatrati primjenjuje li se bilo koje izuzeće iz članka 6.

¹⁸³ Na primjer, u skladu s pravom koje primjenjuje, sud može biti spriječen u izvršavanju nadležnosti zbog pravila *lis pendens*.

suda.¹⁸⁴ Usklađeno je s odredbom članka 5. stavka 1.¹⁸⁵ Međutim, u skladu s člankom 5. stavkom 1. sud pred kojim je pokrenut postupak bit će izabrani sud na temelju sporazuma stranaka i primjenjivat će svoje vlastito pravo, dok u skladu s člankom 6. točkom (a) sud pred kojim je pokrenut postupak (ali koji nije izabrani sud) neće primjenjivati svoje vlastito pravo.¹⁸⁶ To je različito od njutorške Konvencije iz 1958. u kojoj nije utvrđeno koje se pravo mora primijeniti radi utvrđenja valjanosti sporazuma o arbitraži.¹⁸⁷ U članku 6. točki (a) Konvencije utvrđeno je mjerodavno pravo, što je korisno kako bi se osiguralo da sud pred kojim je pokrenut postupak i izabrani sud donesu dosljedne sudske odluke o valjanosti sporazuma o izboru suda.

150. Drugo izuzeće: poslovna nesposobnost. Drugo se izuzeće odnosi na stranku koja nije imala poslovnu sposobnost za sklapanje sporazuma na temelju prava Države suda pred kojim je pokrenut postupak.¹⁸⁸ I ovdje pojam „pravo“ uključuje pravila o odabiru prava te Države.¹⁸⁹ Pri odlučivanju o ništavosti sporazuma o izboru suda, sudovi u svim Državama ugovornicama moraju primijeniti pravo izabranog suda u skladu s člancima 5., 6. i 9. Međutim, u slučaju poslovne sposobnosti smatralo se da bi bilo suviše ambiciozno utvrditi ujednačeno pravilo o odabiru prava za sve Države ugovornice. Stoga će, u skladu s člankom 6. točkom (b), sud pred kojim je pokrenut postupak na pitanje pravne sposobnosti dodatno primijeniti i pravo određeno njegovim pravilima o odabiru prava.¹⁹⁰ Budući da bi zbog nepostojanja poslovne sposobnosti i sporazum bio ništav u smislu članka 6. točke (a), to znači da se poslovna sposobnost utvrđuje i na temelju prava izabranog suda i na temelju prava suda pred kojim je pokrenut postupak.¹⁹¹ Ako na temelju bilo kojeg od dva prava stranka nije imala poslovnu sposobnost za sklapanje sporazuma, sud pred kojim je pokrenut postupak neće biti obvezan suspendirati ili prekinuti postupak.

151. Treće izuzeće (prvi dio): očita nepravda. Treće se izuzeće odnosi na priznavanje valjanosti sporazuma koje bi predstavljalo „očitu nepravdu“ ili bi bilo „očito u suprotnosti s javnim poretkom Države suda pred kojim je pokrenut postupak“. U nekim bi se pravnim sustavima smatralo da je prvi izraz obuhvaćen drugim. Pravnici iz tih sustava smatrali bi neupitnim da je sporazum koji uzrokuje očitu nepravdu nužno u suprotnosti s javnim poretkom. U slučaju takvih pravnih sustava, prvi izraz mogao bi biti izlišan. U drugim pravnim sustavima, međutim, koncept javnog porekla odnosi se na opće interes (interese javnosti u cjelini), a ne na interes bilo kojeg određenog pojedinca, uključujući i stranku. Upravo su zbog toga ova izraza potrebna.

¹⁸⁴ Potrebno je podsjetiti da „pravo Države izabranog suda“ uključuje pravila o izboru suda te Države.

¹⁸⁵ Prethodno razmotreno u t. 125. i dalje.

¹⁸⁶ Vidjeti bilješku 159., *supra*.

¹⁸⁷ Vidjeti članak II. stavak 3.

¹⁸⁸ U članku 6. točki (b) i članku 9. točki (b), pojam „stranaka“ odnosi se na jednu od izvornih stranaka sporazuma o izboru suda, a ne na neku drugu osobu koja je stranka u postupku.

¹⁸⁹ Vidjeti t. 125., *supra*.

¹⁹⁰ U postupku priznavanja ili izvršenja, sud kojem je podnesen zahtjev primijenit će i svoja pravila o odabiru

152. Izraz „očita nepravda“ mogao bi obuhvaćati iznimno slučaj u kojem jedna od stranaka ne bi u stranoj Državi mogla imati pravedno suđenje, možda zbog pristrandosti ili korupcije, ili kada bi postojali drugi razlozi povezani s tom strankom zbog kojih bi bila spriječena pokrenuti postupak ili ga braniti pred izabranim sdom. Mogao bi se odnositi i na određene okolnosti sklapanja sporazuma, na primjer, ako je sklopljen prijevarom. Namjera je bila postaviti visoki standard: sud na temelju te odredbe ne može zanemariti sporazum o izboru suda samo zbog toga što on ne bi bio obvezujuć na temelju domaćeg prava.

153. Treće izuzeće (drugi dio): javni poredak. Izraz „očito u suprotnosti s javnim poretkom Države suda pred kojim je pokrenut postupak“ namijenjen je za postavljanje visokog praga. Odnosi se na temeljne norme ili načela te Države. Njime se sudu pred kojim je pokrenut postupak ne dopušta odlučivanje u predmetu samo zbog toga što bi izabrani sud, na neki tehnički način, mogao prekršiti obvezno pravilo Države suda pred kojim je pokrenut postupak.¹⁹² Kao i u slučaju očite nepravde, namjera je bila postaviti visoki standard: sud na temelju te odredbe ne može zanemariti sporazum o izboru suda samo zbog toga što on ne bi bio obvezujuć na temelju domaćeg prava.

154. Četvrto izuzeće: nemogućnost izvršenja. Četvrto izuzeće odnosi se na sporazum koji zbog izvanrednih razloga, na koje stranke ne mogu utjecati, nije moguće razumno izvršavati. To je namijenjeno za primjenu u predmetima u kojima pokretanje postupka pred izabranim sdom ne bi bilo moguće. To ne znači da to mora biti apsolutno nemoguće, nego da situacija mora biti iznimna. Jedan bi primjer bio rat u dočinjoj Državi i sudovi koji ne funkcioniraju. Drugi primjer bio bi prestanak postojanja izabranog suda ili njegova temeljita promjena zbog koje se više ne bi mogao smatrati istim sdom. To bi se izuzeće moglo smatrati primjenom doktrine frustracije (ili sličnih doktrina) prema kojоj završetak ugovora nastupa ako njegova provedba zbog nepredviđene i temeljne promjene okolnosti nakon njegova sklapanja nije više moguća.¹⁹³

155. Peto izuzeće: neodlučivanje u predmetu. Peto se izuzeće odnosi na odluku izabranog suda da neće odlučivati u predmetu. Moglo bi se smatrati da je to obuhvaćeno četvrtim izuzećem, ali se dovoljno razlikuje da zaslužuje zaseban način postupanja. Njegova je svrha izbjegavanje uskraćivanja pravne zaštite: *nekom* sudu mora biti omogućeno odlučivanje u predmetu.

156. Prijenos predmeta. Prethodno je objašnjeno¹⁹⁴ da članak 5. ne utječe na pravila o umutarnoj raspodjeli nadležnosti između sudova Države ugovornice. Prema tome, na temelju članka 5. stavka 3. podstavka (b) sudovi

prava kada bude odlučivao o pitanjima poslovne sposobnosti iz članka 9. točke (b); vidjeti u nastavku, t. 184.

¹⁹¹ Vidjeti Zapisnik br. 8 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., točke 50. do 59.

¹⁹² Ovdje izraz „javni poredak“ uključuje i međunarodni javni poredak dočine Države: vidjeti Zapisnik br. 9 Posebne komisije za nadležnost, priznavanje i izvršenje stranih sudske odluka u građanskim i trgovackim stvarima (od 21. do 27. travnja 2004.), str. 1. do 3.

¹⁹³ Prema njemačkom pravu, na primjer, to bi moglo biti obuhvaćeno doktrinom *Wegfall der Geschäftsgrundlage*.

¹⁹⁴ Vidjeti *supra*, t. 139. i dalje.

Države ugovornice mogu prenijeti predmet sa suda pred kojim je pokrenut na neki drugi sud u istoj Državi ugovornici. Ako sporazum o izboru suda općenito upućuje na sudove dotične Države (na primjer, na „sudove u Švedskoj”), prijenos na drugi sud u toj Državi ne bi imalo posljedica u pogledu članka 6. Sudsku odluku ipak bi donio izabrani sud, tako da se članak 6. točka (e) ne primjenjuje. Ako, s druge strane, sporazum o izboru suda upućuje na posebni sud u toj Državi (na primjer, „Okružni sud u Stockholmu”), prijenos na drugi sud u istoj Državi pokrenulo bi primjenu članka 6. točke (e) jer bi izabrani sud (Okružni sud u Stockholmu) morao odlučiti da neće raspravljati o predmetu.

157. **Prvi primjer.** Razlika će biti jasnija navedemo li dva primjera.¹⁹⁵ U prvom primjeru stranke su izabrale „sudove u Švedskoj”. Jedna je stranka pokrenula postupak pred Okružnim sudom u Stockholmu koji je predmet prenio na Okružni sud u Göteborgu. Budući da je potonji također sud u Švedskoj, smatra se izabranim sudom. Prema tome, ne može se reći da je izabrani sud odlučio da o predmetu neće raspravljati. Ne primjenjuje se članak 6. točka (e). Stoga, ako jedna stranka zatim podnese isti predmet sudu u Rusiji, ruski sud bi na temelju članka 6. morao suspendirati ili prekinuti postupak.

158. **Drugi primjer.** Ako su, s druge strane, stranke odabrale „Okružni sud u Stockholmu” i ako je taj sud postupak pokrenut pred njim prenio na Okružni sud u Göteborgu, izabrani sud morao bi odlučiti da neće raspravljati o predmetu. Primjenjuje se članak 6. točka (e): Okružni sud u Göteborgu ne bi bio izabrani sud. Stoga, ako jedna od stranaka započne postupak u Rusiji, na temelju članka 6. ruski sud ne bi bio spriječen odlučivati u predmetu.¹⁹⁶

159. Kada sud na koji je predmet prenesen doneše sudske odluke, na temelju članka 8. i 9. utvrđuje se mora li ta sudska odluka biti priznata i izvršena u ostalim Državama ugovornicama. Kada sud na temelju članka 8. stavka 5. druge rečenice ima pravo odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke suda na koji je izabrani sud prenio predmet, on neće na temelju članka 6. biti spriječen odlučivati u predmetu ako se primjenjuje članak 6. točka (e).

Članak 7. Privremene zaštitne mjere

160. U članku 7. navedeno je da se Konvencijom ne uređuju privremene zaštitne mjere. Njome se ne zahtijeva niti sprječava odobravanje, odbijanje ili ukidanje takvih mjer od strane suda Države ugovornice niti ona utječe na pravo stranke da zahtijeva takve mjeru. To se, prije svega, odnosi na privremene mjeru zaštite položaja jedne od stranaka dok je u tijeku donošenje odluke izabranog

suda¹⁹⁷, iako bi se mogle obuhvatiti i mjere dodijeljene nakon sudske presude koje su namijenjene njezinu lakšem izvršenju. Očit je primjer nalog o zamrzavanju imovine tuženika. Drugi je primjer privremena sudska zabrana kojom se tuženika sprječava u činjenju nečega što je navodna povreda prava tužitelja. Treći primjer bio bi nalog o podnošenju dokaza koji će se upotrijebiti u postupku pred izabranim sudom. Sve te mjere namijenjene su kao podrška sporazumu o izboru suda s ciljem poboljšanja njegove učinkovitosti. One tako pridonose ostvarenju cilja Konvencije. One su ipak izvan njezina područja primjene.

161. Sud koji odobri privremene zaštitne mjere čini to na temelju svojeg vlastitog prava. Konvencijom se ne zahtijeva donošenje mjeru niti se sud sprječava u njezinu donošenju. Sudovi u drugim Državama ugovornicama nisu je dužni priznati ili izvršiti, no nisu u tome ni spriječeni. Sve to ovisi o nacionalnom pravu.

162. Jasno je da sud određen sporazumom o izboru suda može odobriti bilo koju privremenu mjeru koju smatra prikladnom. Ako neka privremena mjeru suda, na primjer, sudska zabrana, naknadno postane trajna, bit će izvršiva u skladu s Konvencijom u ostalim Državama ugovornicama.¹⁹⁸ Ako je samo privremena, ne čini „sudske odluke”, kako je definirano u članku 4. stavku 1.¹⁹⁹ U tom je slučaju sudovi u ostalim Državama ugovornicama mogu izvršiti na temelju svojeg nacionalnog prava, ali u skladu s Konvencijom neće to biti dužni učiniti.

163. Ako se nakon donošenja sudske odluke izabranog suda²⁰⁰ pokrene postupak priznavanja i izvršenja te sudske odluke u Državi ugovornici u kojoj su odobrene privremene mjeru, Država kojoj je podnesen zahtjev bit će dužna, u skladu s člankom 8., poništiti privremene mjeru (ako su one još na snazi) u mjeri u kojoj nisu bile u skladu s obvezama iz Konvencije za Državu kojoj je podnesen zahtjev. Na primjer, ako sud koji nije izabrani sud doneše nalog o zamrzavanju imovine radi zaštite prava na koje se poziva tužitelj, ali izabrani sud odluči da tužitelj nema to pravo, sud koji je donio nalog o zamrzavanju imovine mora ga ukinuti ako sudska odluka izabranog suda podliježe priznavanju na temelju Konvencije i ako se od suda koji je donio nalog o zamrzavanju imovine traži njezino priznavanje.

Članak 8. Priznavanje i izvršenje

164. Članak 8. treća je „ključna odredba“ Konvencije. U njemu je navedeno da sudska odluka koju doneše sud Države ugovornice, koji je određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda, mora biti priznata i izvršena u drugim Državama ugovornicama.²⁰¹ Stoga je prvi i najvažniji uvjet za priznavanje i izvršenje postojanje sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda u kojem je

¹⁹⁵ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drugče, da je Konvencija na snazi te da su navedene države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

¹⁹⁶ Taj sud može odlučiti da je na temelju vlastitog prava dužan odbiti nadležnost (doktrina *lis pendens*).

¹⁹⁷ Mjera može biti dodijeljena prije ili nakon početka postupka pred izabranim sudom.

¹⁹⁸ Članak 8.

¹⁹⁹ Vidjeti t. 116., *supra*.

²⁰⁰ Treba podsjetiti da, u skladu s člankom 4. stavkom 1. Konvencije, pojam „sudska odluka“ znači odluka o meritumu.

²⁰¹ Međutim, stajalište Diplomatske sjednice bilo je da Država ugovornica nije obvezna izvršiti sudske odluke o nenovčanom pravnom lijeku ako to nije moguće u skladu s njezinim pravnim sustavom. Ona bi, ipak, trebala provesti stranu sudske odluke na način koji je moguć na temelju njezina unutarnjeg prava. Vidjeti t. 89., *supra*.

određen sud podrijetla koji se mora nalaziti u Državi ugovornici.²⁰² Nije potrebno da sud stvarno temelji svoju nadležnost na sporazumu. Članak 8. obuhvaća i slučajeve u kojima sud podrijetla, iako je određen u sporazumu o isključivoj nadležnosti, temelji svoju nadležnost na nekim drugim osnovama, kao što je domicil tuženika.

165. **Preispitivanje merituma.** Člankom 8. stavkom 2. zabranjeno je preispitivanje merituma sudske odluke (iako je dopušteno ograničeno preispitivanje nužno za primjenu odredaba poglavlja III. Konvencije). To je standardna odredba u ovakvim konvencijama. Da je nema, sud kojem je upućen zahtjev u nekim zemljama mogao bi preispitivati strane sudske odluke kao da je sud koji odlučuje o pravnom liku suda podrijetla.

166. **Utvrđene činjenice.** U članku 8. stavku 2. drugoj rečenici predviđeno je da je sud kojem je podnesen zahtjev vezan utvrđenim činjenicama na kojima je sud podrijetla temeljio svoju nadležnost, osim u slučaju sudske odluke zbog ogluhe. U toj odredbi pojам „nadležnost“ znači nadležnost u skladu s Konvencijom. Stoga se članak 8. stavak 2. ne primjenjuje ako je sud podrijetla temeljio svoju nadležnost na nekoj drugoj osnovi koja nije sporazum o izboru suda. Ako je, s druge strane, sud podrijetla temeljio svoju nadležnost na sporazumu o izboru suda, odredba se primjenjuje na utvrđene činjenice koje su povezane s formalnom ili materijalnom valjanosću sporazuma, uključujući pravnu sposobnost stranaka za sklapanje sporazuma. Ako sud kojem je podnesen zahtjev primjenjuje, npr. članak 8. stavak 1. i mora utvrditi je li sud podrijetla bio „određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda“, morat će prihvati činjenice koje je utvrdio sud podrijetla. Međutim, neće morati prihvati pravnu ocjenu tih činjenica. Na primjer, ako je sud podrijetla utvrdio da je sporazum o izboru suda sklopljen električkim sredstvima koja ispunjavaju zahtjeve iz članka 3. točke (c), podtočke ii., sud kojem je podnesen zahtjev vezan je činjenicom da je sporazum sklopljen električkim sredstvima. Međutim, on ipak može odlučiti da zahtjevi iz članka 3. točke (c), podtočke ii. nisu ispunjeni jer stupanj dostupnosti nije bio dovoljan za ispunjenje tih zahtjeva. Isto se pravilo primjenjuje na pitanje poslovne sposobnosti iz članka 9. točke (b): sud kojem je podnesen zahtjev vezan je činjenicama koje je sud podrijetla utvrdio o tom pitanju, ali će te činjenice ocijeniti na temelj svojeg vlastitog prava.²⁰³

167. Situacija je drugačija u pogledu osnova za nepriznavanje utvrđenih u članku 9. točkama (c), (d) i (e). One se ne odnose na nadležnost u skladu s Konvencijom, nego na javni poredak i pravičnost postupka. Stoga sud kojem je podnesen zahtjev mora moći samostalno odlučivati u skladu s tim točkama o tome je li tuženik bio

obaviješten, je li bilo prijevare te je li suđenje bilo pošteno: činjenično utvrđenje suca koji je donio odluku da nije uzeo mito, na primjer, ne može biti obvezujuće za sud kojem je podnesen zahtjev.²⁰⁴

168. Isto vrijedi i u pogledu pravičnosti postupka iz točke (e). Prepostavimo da se tužnik protivi priznavanju i izvršenju zbog toga što postupak nije bio u skladu s temeljnim načelima pravičnosti postupka Države kojoj je podnesen zahtjev. On tvrdi da nije mogao otići u Državu podrijetla kako bi iznio obranu u predmetu jer bi bio izložen opasnosti od kazne zatvora iz političkih razloga. Činjenično utvrđenje suda podrijetla da to nije istina ne može biti obvezujuće za sud kojem je podnesen zahtjev. Kada je u pitanju pravičnost postupka, sud kojem je podnesen zahtjev mora moći samostalno odlučivati.

169. Rezultat je sljedeći: sud kojem je podnesen zahtjev ne može preispitivati odluke suda podrijetla u pogledu njihova merituma, bez obzira na to odnose li se na činjenična ili pravna pitanja; ne mogu se preispitivati odluke suda podrijetla o valjanosti i području primjene sporazuma o izboru suda u pogledu činjeničnih pitanja²⁰⁵; odluke suda podrijetla o razlozima za odbijanje u skladu s točkama (c), (d) i (e) nisu obvezujuće za sud kojem je upućen zahtjev, bez obzira na to odnose li se na činjenice ili na pravo.

170. **Pojmovi „priznavanje“ i „izvršenje“.** U članku 8. stavku 3. predviđeno je da se sudska odluka priznaje samo ako ima učinak u Državi podrijetla i izvršava samo ako je izvršiva u Državi podrijetla. To ukazuje na razliku između priznavanja i izvršenja. Priznavanje znači da sud kojem je podnesen zahtjev prihvata utvrđenje prava i obveza koje je donio sud podrijetla. Na primjer, ako je sud podrijetla smatrao da je tužitelj imao ili nije imao određeno pravo, sud kojem je podnesen zahtjev prihvata da je to tako.²⁰⁶ Izvršenje znači provođenje pravnog postupka pred sudom kojem je podnesen zahtjev kako bi se osiguralo postupanje tužnika u skladu sa sudscom odlukom koju je donio sud podrijetla. Prema tome, ako sud podrijetla doneše odluku da tužnik mora tužitelju platiti 1 000 EUR, sud kojem je podnesen zahtjev osigurat će izvršenje isplate tužitelju. Budući da bi to bilo pravno neobranjivo ako tužnik ne duguje 1 000 EUR tužitelju, priznavanje sudske odluke mora prethoditi ili poprati odluku o izvršenju sudske odluke. S druge strane, priznavanje ne mora biti popraćeno izvršenjem, niti ono mora uslijediti nakon priznavanja. Na primjer, ako je sud podrijetla smatrao da tužnik nema novčanih dugovanja prema tužitelju, sud kojem je podnesen zahtjev može jednostavno priznati to činjenično utvrđenje. Stoga, ako tužitelj ponovno podnese tužbu protiv istog tuženika u istom sporu pred sudom kojem je

²⁰² Slučaj u kojem izabrani sud prenese predmet na drugi sud u istoj Državi ugovornici obrađen je u članku 8. stavku 5.

²⁰³ Međutim, kada sud kojem je podnesen zahtjev primjenjuje članak 9. točku (a), nije vezan samo utvrđenim činjenicama u skladu s člankom 8. stavkom 2., nego i (pozitivnom) pravnom ocjenom suda podrijetla u pogledu valjanosti sporazuma o izboru suda, vidjeti u nastavku, t. 182.

²⁰⁴ Isto se primjenjuje na činjenično utvrđenje žalbenog suda da sudac prvostupanjskog suda nije kriv za korupciju.

²⁰⁵ Međutim, kada sud kojem je podnesen zahtjev primjenjuje članak 9. točku (a), nije vezan samo utvrđenim činjenicama u skladu s člankom 8. stavkom 2., nego i (pozitivnom) pravnom ocjenom suda podrijetla u pogledu valjanosti sporazuma o izboru suda, vidjeti u nastavku, t. 182.

²⁰⁶ Ako je sud podrijetla donio deklaratornu presudu o postojanju ili nepostojanju određenog pravnog odnosa između stranaka, sud kojem je podnesen zahtjev prihvata tu sudsку odluku kao određujuću u pogledu pitanja koja su mu upućena.

podnesen zahtjev, priznavanje strane sudske odluke bit će dovoljno za rješavanje predmeta.

171. U svjetlu navedene razlike, vidljivo je zašto je u članku 8. stavku 3. navedeno da se sudska odluka priznaje samo ako ima učinak u Državi podrijetla. Izraz „ima učinak“ znači da je sudska odluka pravno valjana i provediva. Ako nema učinak, ne predstavlja valjano utvrđenje prava i obveza stranaka. Prema tome, ako nema učinak u Državi podrijetla, u skladu s Konvencijom, ne smije biti priznata ni u jednoj drugoj Državi ugovornici. Štoviše, ako prestane proizvoditi učinke u Državi podrijetla, sudska odluka nakon toga, u skladu s Konvencijom, ne smije biti priznata u ostalim Državama ugovornicama.²⁰⁷

172. Jednako tako, ako sudska odluka nije izvršiva u Državi podrijetla, u skladu s Konvencijom, ne smije biti izvršena ni drugdje. Moguće je, naravno, da sudska odluka proizvodi učinke u Državi podrijetla iako u njoj nije izvršiva. Izvršivost se može ukinuti za trajanja žalbenog postupka (automatski ili po nalogu suda). U tom slučaju, izvršenje neće biti moguće u ostalim Državama ugovornicama sve dok se predmet ne riješi u Državi podrijetla. Štoviše, ako sudska odluka prestane biti izvršiva u Državi podrijetla, nakon toga, u skladu s Konvencijom, ne smije biti izvršena u nekoj drugoj Državi ugovornici.²⁰⁸

173. **Sudske odluke koje podliježu preispitivanju.** U članku 8. stavku 4. predviđeno je da se priznavanje ili izvršenje može odgoditi ili odbiti ako je sudska odluka predmet preispitivanja u Državi podrijetla ili ako rok za zahtijevanje redovnog preispitivanja²⁰⁹ nije istekao.²¹⁰ To znači da sud kojem je podnesen zahtjev može odgoditi ili odbiti priznavanje ili izvršenje ako i sve dok neki drugi sud u Državi podrijetla može ukinuti ili izmijeniti sudsку odluku. Međutim, on to nije obvezan učiniti.²¹¹ Neki se sudovi mogu odlučiti za izvršenje sudske odluke.²¹² Ako je sudska odluka naknadno ukinuta u Državi podrijetla, sud kojem je upućen zahtjev poništiti će izvršenje. Od stranke koja traži izvršenje može se zahtijevati instrument

osiguranja kako bi se izbjegla šteta stranci protiv koje se traži izvršenje.

174. Na temelju članka 8. stavka 4. sud kojem je upućen zahtjev ima mogućnost obustaviti postupak ili odbiti izvršenje sudske odluke. No, njime se nadalje predviđa da, ako se sud kojem je podnesen zahtjev odluci za potonju mogućnost, to ne sprječava podnošenje novog zahtjeva za izvršenje nakon razjašnjenja situacije u Državi podrijetla. Stoga ovdje pojam „odbijanje“ znači odbijanje kojim se ne dovode u pitanje prava i obveze stranaka.

175. **Prenošenje postupka.** U članku 8. stavku 1. predviđeno je da sudske odluke mora donijeti sud određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda. Treba podsjetiti da je člankom 5. stavkom 3. podstavkom (b) dopušteno prenošenje predmeta sa suda na kojem je postupak pokrenut na drugi sud u istoj Državi ugovornici. Kako je prethodno objašnjeno²¹³, time se ne stvara problem ako su u sporazumu o izboru suda općenito određeni sudovi Države ugovornice (na primjer, „sudovi u Švedskoj“). Međutim, ako je određen posebni sud (na primjer, „Okružni sud u Stockholmu“) i ako taj sud prenese predmet na neki drugi sud (na primjer, Okružni sud u Göteborgu), odluka potonjeg suda neće biti odluka koju je donio određeni sud: on ne pripada uvjetima iz članka 8. stavka 1.

176. No, u članku 8. stavku 5. predviđeno je da se članak 8. primjenjuje i na sudske odluke koju je donio sud Države ugovornice na temelju prijenosa²¹⁴ predmeta, kako je dopušteno člankom 5. stavkom 3. Primjena članka 8. tako je proširena i obuhvaća te slučajevne. Međutim, u članku 8. stavku 5. nadalje se navodi da, kada je izabrani sud imao diskreciju u pogledu prijenosa predmeta, priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odbiti u odnosu na stranku koja se pravodobno usprotivila prijenosu u Državi podrijetla. Kada se primjenjuje ta odredba, proširenje članka 8. prestaje biti provedivo.

177. Odredba se primjenjuje samo kada je izabrani sud imao diskreciju za prenošenje. U nekim zemljama,

²⁰⁷ Na devetnaestoj Diplomatskoj sjednici održanoj u lipnju 2001., u članku 25. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. u uglatim je zagradama umetnut sljedeći tekst: „Sudska odluka iz stavka 1. priznaje se od trenutka kada počne proizvoditi učinke i sve dok proizvodi učinke u Državi podrijetla.“ Na dvadesetoj Diplomatskoj sjednici održanoj u lipnju 2005. sadašnjim se tekstom htjelo postići isto značenje.

²⁰⁸ Na devetnaestoj Diplomatskoj sjednici održanoj u lipnju 2001., u članku 25. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. u uglatim je zagradama umetnut sljedeći tekst: „Sudska odluka iz prethodnih stavačica izvršiva je od trenutka izvršivosti i sve dok je izvršiva u Državi u kojoj je donešena.“ Na dvadesetoj Diplomatskoj sjednici održanoj u lipnju 2005. sadašnjim se tekstom htjelo postići isto značenje.

²⁰⁹ Pojam „redovno preispitivanje“ nije poznat u većini sustava običajnog prava. Njime su obuhvaćeni svi uobičajeni oblici žalbe. Za raspravu vidjeti izvješće Petera Schlossera o *Konvenciji o pristupanju od 9. listopada 1978. Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske Konvenciji o nadležnosti i izvršenju sudske odluke u građanskim i trgovackim stvarima*, SL 1979 C 59, str. 71., t. 195. do 204.

²¹⁰ To se pravilo u slučajevima izvršenja primjenjuje samo ako izvršenje sudske odluke u Državi podrijetla nije suspendirano zbog postupka odlučivanja o žalbi. Ako je

suspendirano, primjenjivo je pravilo iz članka 8. stavka 3.: vidjeti t. 171., *supra*. O priznavanju u t. 171., *supra*.

²¹¹ To je naznačeno korištenjem pojma „može“ umjesto pojma „mora“ u članku 8. stavku 4. U nekim pravnim sustavima to će biti dovoljno kako bi sudovi mogli izvršiti svoju diskreciju u pogledu odgađanja ili odbijanja priznavanja. U pravnim sustavima u kojima to nije slučaj, moguće je domijeti propis kojim se sudovima dopušta diskreciju u tom pogledu. Diskreciju dopuštenu na temelju članka 8. stavka 4. može izvršiti i zakonodavac te se u tom slučaju u propisu utvrđuje hoće li sudovi, te ako hoće, i u kojim okolnostima odgoditi ili odbiti priznavanje.

²¹² Time se prepostavlja da je sudska odluka još uvijek izvršiva u Državi podrijetla.

²¹³ T. 156. do 158.

²¹⁴ Pojam „prenošenje“, kako je upotrijebljen u člancima 5. i 8., opći je pojam i ne upućuje na nazivlje bilo kojeg nacionalnog pravnog sustava. Primjenjuje se kad god se predmet koji je započeo pred jednim sudom prenese na neki drugi sud. To se može dogoditi po nalogu suda pred kojim je prvo započet postupak (na primjer, pojam „transfer“ u nazivlju saveznog postupka u Sjedinjenim Državama) ili po nalogu suda na koji je predmet prenesen (na primjer, pojam „removal“ u nazivlju saveznog postupka u Sjedinjenim Državama).

prenošenje mora biti izvršeno u određenim okolnostima i dotični sud nema diskreciju. Odredba se u tim slučajevima ne primjenjuje. U drugim zemljama, međutim, sud pred kojim je pokrenut postupak ima diskreciju u pogledu prenošenja. To se često čini u korist stranaka i svjedoka te u interesu pravosuđa.²¹⁵ U takvim slučajevima, stranke obično imaju pravo na prigovor na prijenos, a sudovi u drugim Državama ugovornicama nisu dužni priznati ili izvršiti sudske odluke protiv stranke koja je pravovremeno podnijela prigovor.²¹⁶ S druge strane, naravno, Konvencija od ostalih Država ugovornica ne zahtjeva odbijanje priznavanja ili izvršenja.

178. Prvi primjer. Tužitelj podnosi tužbu pred izabranim sudom, a tužnik zahtjeva prijenos na sud koji nije izabran. Tužitelj podnosi prigovor, ali se prijenos izvršava. Sud na koji je prenesen predmet odlučuje u korist tuženika i dodjeljuje troškove na štetu tužitelja. Ta odluka ne mora biti priznata ili izvršena na štetu tužitelja na temelju Konvencije.

179. Drugi primjer. Tužitelj podnosi tužbu pred izabranim sudom, a tužnik zahtjeva prijenos na sud koji nije izabran. Tužitelj podnosi prigovor, ali se prijenos izvršava. Sud na koji je prenesen predmet odlučuje u korist tužitelja i dodjeljuje mu naknadu štete. Sudska odluka podliježe priznavanju i izvršenju na temelju Konvencije.

180. Treći primjer. Tužitelj podnosi tužbu pred izabranim sudom i sud po službenoj dužnosti prenosi predmet na sud koji nije izabran. Tužnik podnosi prigovor, ali tužitelj ne. Sud na koji je prenesen predmet odlučuje u korist tužitelja i dodjeljuje mu naknadu štete. Sudska odluka ne mora biti priznata ili izvršena na štetu tuženika na temelju Konvencije.

181. Na kraju treba naglasiti da se odredba u članku 8. stavku 5. primjenjuje samo kada sudska odluka nije donio određeni sud. Ako se sud na koji je predmet prenesen također smatra izabranim sudom, na primjer, kada su u sporazumu o izboru suda određeni sudovi Države podrijetla općenito („sudovi u Švedskoj”), bez navođenja posebnog suda, ne primjenjuje se članak 8. stavak 5.: sudska će odluku morati donijeti imenovani sud i predmet spada u članak 8. stavak 1. U tom slučaju, priznavanje ili

izvršenje sudske odluke ne može biti dovedeno u pitanje zbog prijenosa predmeta.

Članak 9. Odbijanje priznavanja ili izvršenja

182. Sedam izuzeća. U članku 8. utvrđena su načela priznavanja i izvršenja, a u članku 9. izuzeća od tog članka. Sedam je izuzeća i navedeni su u točkama od (a) do (f).²¹⁷ Kada se primjenjuju, sud kojem je podnesen zahtjev nije, u skladu s Konvencijom, dužan priznati ili izvršiti sudske odluke, iako to nije spriječen učiniti.²¹⁸

183. Prvo izuzeće: ništavost. Prva dva izuzeća odražavaju izuzeća iz članka 6. točaka (a) i (b). U točki (a) navedeno je da se priznavanje ili izvršenje može odbiti ako je sporazum ništav na bilo kojoj osnovi, uključujući poslovnu nesposobnost u skladu s pravom Države izabranog suda.²¹⁹ No, u nastavku se navodi „osim ako je izabrani sud utvrdio da je sporazum valjan” čime se daje do znanja da sud kojem je podnesen zahtjev ne može svoju odluku zamijeniti odlukom izabranog suda.²²⁰ Time se želi izbjegći sukob sudske odluke o valjanosti sporazuma između različitih Država ugovornica: one su sve dužne primijeniti pravo Države izabranog suda i moraju poštovati svaku odluku tog suda o tom pitanju.

184. Drugo izuzeće: poslovna nesposobnost. Drugo izuzeće utvrđeno u točki (b) usklađeno je s tekstom članka 6. točke (b). U članku 9. točki (b), kao i u članku 6. točki (b), poslovna sposobnost utvrđena je u skladu s pravom suda (uključujući njegova pravila o odabiru prava). Međutim, sud se u ta dva slučaja razlikuje: u članku 6. točki (b) to je sud pred kojim je pokrenut postupak koji nije u skladu sa sporazumom; u članku 9. točki (b) to je sud od kojeg je zatraženo priznavanje ili izvršenje sudske odluke izabranog suda. Kako je ranije navedeno, bilo je preambiciozno pokušati ujednačiti pravila o izboru prava u pogledu poslovne sposobnosti. Tvrđnja iz prethodne t. 150. i ovdje se primjenjuje: budući da bi zbog nepostojanja poslovne sposobnosti i sporazum bio ništav u smislu članka 9. točke (a), poslovna sposobnost utvrđuje se i na temelju prava izabranog suda i na temelju prava suda pred kojim je pokrenut postupak: sporazum o izboru suda ništav je ako stranka²²¹ nije imala poslovnu sposobnost u skladu s jednim ili drugim pravom.²²²

²¹⁵ Vidjeti, na primjer, odredbu kojom se dopušta prenošenje predmeta s jednog saveznog okružnog suda na drugi u Sjedinjenim Državama: 28 United States Code § 1404(a).

²¹⁶ Ako je jedna stranka podnijela prigovor, a druga nije, sudska odluka ne mora biti priznata ili izvršena u odnosu na prvu stranku, ali bi morala biti u odnosu na potonju. Dakle, sve može ovisiti o tome je li stranka koja je podnijela prigovor u tome uspjela ili nije. Na Diplomatskoj je sjednici dogovoreno da, ako učinak sudske odluke koju treba priznati ili izvršiti nije moguće podijeliti na učinak u odnosu na stranku A (stranka koja je podnijela prigovor na prijenos i zatražila priznavanje i izvršenje) i u odnosu na stranku B (stranka koja nije podnijela prigovor na prijenos i u odnosu na koju se traži priznavanje i izvršenje) u skladu s pravom nekih zemalja, sudska odluka u cijelini može biti priznata ili izvršena u skladu s člankom 8. stavkom 5.

²¹⁷ Za druga izuzeća vidjeti članak 8. stavak 5. te članke 10. i 11.; vidjeti i članak 20.

²¹⁸ To je naznačeno korištenjem pojma „može” umjesto „mora” u uvodu članka 9. U nekim je pravnim sustavima to dovoljno kako bi sudovi mogli izvršiti svoju diskreciju u

pogledu odbijanja priznavanja. Kada to nije slučaj, dotična Država može donijeti propis kojim se utvrđuju pravila o priznavanju i izvršenju takvih sudske odluka, i u kojim okolnostima, naravno, u okviru ograničenja predviđenog člankom 9. U pregledu članka 9. treba podsjetiti da se ovo izvješće odnosi samo na priznavanje i izvršenje u skladu s Konvencijom, a ne na priznavanje ili izvršenje u skladu s unutarnjim pravom.

²¹⁹ Pravo Države izabranog suda uključuje pravila te Države o izboru prava: vidjeti t. 125., *supra*.

²²⁰ Činjenica da je sud podrijetla donio odluku ne znači nužno da je smatrao sporazum o izboru suda valjanim: možda se proglašio nadležnim na nekoj drugoj osnovi koja je dopuštena u skladu s njegovim unutarnjim pravom.

²²¹ U članku 6. točki (b) i članku 9. točki (b), pojam „stranka” odnosi se na jednu od izvornih stranaka sporazuma o izboru suda, a ne na neku drugu osobu koja je stranka u postupku.

²²² Vidjeti Zapisnik br. 8 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., točke 50. do 59.

185. Drugo izuzeće: dostava dokumenata. Treće izuzeće, utvrđeno u točki (c) dopušta nepriznavanje ako tuženiku dokumenti nisu dostavljeni na odgovarajući način.²²³ Postoje dva pravila: prvo, utvrđeno u točki (c) podtočki i. odnosi se na interes tuženika; drugo, utvrđeno u točki (c) podtočki ii. odnosi se na interes Države gdje je izvršena dostava.²²⁴

186. Zaštita tuženika. U točki (c) podtočki i. utvrđena je jednostavna činjenična provjera²²⁵ kako bi se osigurala odgovarajuća dostava dokumenata tuženiku. U njemu je navedeno da sud kojem je podnesen zahtjev može odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke ako dokument kojim je pokrenut postupak ili jednakovrijedan dokument, uključujući bitne elemente zahtjeva, nije dostavljen tuženiku na vrijeme i na način koji mu omogućuje pripremanje obrane. Međutim, budući da klauzula u članku 9. točki (c) podtočki i. počinje riječima „osim ako”, to se pravilo ne primjenjuje ako se tuženik pojavi na sudu i iznese obranu bez osporavanja dostave, čak i ako je imao dovoljno vremena za odgovarajuću pripremu svoje obrane. Time se tuženiku onemogućuje otvaranje pitanja u fazi izvršenja koja je mogao otvoriti u prvotnom postupku. U tom bi slučaju tuženik mogao zatražiti odgodu, kao očiti pravni lijek. Ako to ne učini, ne bi trebao imati pravo istaknuti neodgovarajuću dostavu dokumenata kao osnovu za nepriznavanje sudske odluke.²²⁶

187. Zaštita Države dostave. Brojne Države, uključujući velike zemlje običajnog prava, ne protive se dostavi stranih naloga na njihovu teritoriju bez sudjelovanja njihovih tijela. Za njih je to jednostavno pitanje dostave informacija. Prema tome, ako strani odvjetnik želi dostaviti nalog u Englesku, može doletjeti u London, taksijem doći do kuće tuženika, pokucati na vrata i uručiti mu nalog. U tome neće biti ništa spornog. Neke zemlje zauzimaju drukčije stajalište. Dostavu naloga smatraju državnim (službenim) aktom te smatraju da se dostavom stranog naloga na njihovu teritoriju bez njihova dopuštenja narušava njihov suverenitet. Dopuštenje se obično daje na temelju međunarodnog sporazuma kojim se utvrđuje postupak koji treba primijeniti.²²⁷ Te Države ne bi bile voljne priznati stranu sudsку odluku ako je nalog dostavljen na način koji one smatraju povredom njihova

suvereniteta. To je stajalište uzeto u obzir u točki (c) podtočki ii. time što je predviđeno da sud kojem je upućen zahtjev može odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke ako je tuženiku u Državi kojoj je podnesen zahtjev nalog dostavljen na način koji nije u skladu s temeljnim načelima te Države u pogledu dostave dokumenata. Za razliku od drugih osnova za nepriznavanje, točka (c) podtočka ii. primjenjuje se samo na priznavanje ili izvršenje u Državi u kojoj je izvršena dostava.

188. Četvrto izuzeće: prijevara. Četvrto izuzeće, utvrđeno u točki (d), odnosi se na sudske odluke donesene prijevarom u vezi s postupovnim pitanjem.²²⁸ Prijevara je namjerno nepošteno postupanje ili namjerni prijestup. Na primjer, ako tužitelj namjerno dostavi ili uzrokuje dostavu naloga na pogrešnu adresu; ako tužitelj namjerno dostavi tuženiku pogrešne informacije o vremenu i mjestu održavanja ročića ili ako bilo koja stranka pokuša podmititi suca, člana porote ili svjedoka ili namjerno prikrije ključne dokaze.

189. Peto izuzeće: javni poredak. Peto izuzeće, utvrđeno u točki (e), odnosi se na priznavanje ili izvršenje koje bi bilo očito nespojivo s javnim poretkom Države kojom je podnesen zahtjev, uključujući situacije u kojima su posebni postupci, koji su za posljedicu imali sudske odluke, bili nespojivi s temeljnim načelima o pravičnosti postupka dotične Države. Prvi dio te odredbe namijenjen je za uspostavljanje visokog standarda u skladu s odredbama članka 6. Drugi dio namijenjen je usmjeravanju pozornosti na ozbiljne postupovne nedostatke u određenom predmetu.²²⁹

190. Postoje znatna preklapanja između zadnja tri izuzeća jer su sva povezana, djelomično ili u cijelosti, s pravičnošću postupka. Stoga bi, na primjer, ako zbog prijevere koju je počinio tužitelj, nalog nije dostavljen tuženiku te ako on nije znao za postupak, sva izuzeća utvrđena u točkama (c), (d) i (e) bila potencijalno primjenjiva. Razlog za to naglašavanje pravičnosti postupka jest činjenica da su u nekim zemljama temeljna načela pravičnosti postupka (poznata i kao pošteno suđenje, temeljna načela pravde ili pravo na pošteno suđenje) zajamčena ustavom.²³⁰ U tim bi zemljama

²²³ Pojam „dostava dokumenata”, kako je upotrijebljen u članku 9. točki (c) opće je i činjenične naravi. To nije stručni pravni pojam.

²²⁴ Članak 9. točka (c) odnosi se jedino na to može li *sud kojem je podnesen zahtjev* odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke. Sud podrijetla primijenit će svoje postupovno pravo, uključujući međunarodne konvencije o dostavi dokumenata koje su na snazi za dotičnu Državu i koje su primjenjive na činjenično stanje predmeta. Članak 9. točka (c) ne utječe na ta pravila, u skladu s kojima se može zahtijevati dostava dokumenata u skladu s pravom Države u kojoj se dostava izvršava. Međutim, osim u ograničenoj mjeri predviđenoj u članku 9. točki (c) podtočki ii., sud kojem je podnesen zahtjev ne može odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke zbog toga što dostava dokumenata nije bila u skladu s pravom Države u kojoj je izvršena, s pravom Države podrijetla ili s međunarodnim konvencijama o dostavi dokumenata.

²²⁵ Vidjeti zapisnik s dvadesetog zasjedanja, Komisija II.: Zapisnik br. 9 t. 98., Zapisnik br. 11 t. 27. i Zapisnik br. 24, t. 28.

²²⁶ To se pravilo ne primjenjuje ako osporavanje dostave dokumenata nije moguće na sudu podrijetla.

²²⁷ Haška konvencija od 15. studenoga 1965. o dostavi i inozemstvo sudske i izvansudske pismene u građanskim i trgovackim stvarima najvažniji je primjer. Vidjeti i Uredbu Vijeća (EZ) br. 1348/2000 od 29. svibnja 2000. o dostavi, u državama članicama, sudske i izvansudske pismene u građanskim ili trgovackim stvarima, SL 2000 L 160, str. 37.

²²⁸ Prijevara u pogledu merituma mogla bi pripadati izuzeću u vezi s javnim poretkom iz članka 9. točke (e). U Konvenciji je prijevara u vezi s postupkom posebna osnova za nepriznavanje jer možda postoje neki pravni sustavi u kojima se nije moguće pozvati na javni poredak u pogledu prijevere u vezi s postupkom.

²²⁹ Drugi dio nije namijenjen ograničavanju prvog dijela: javni poredak, u smislu Konvencije, nije ograničen na postupovne pitanja. Međutim, pitanja o kojima je riječ moraju biti od temeljne važnosti za Državu kojoj je podnesen zahtjev.

²³⁰ Za Europu, vidjeti članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima; za Sjedinjene Američke Države, vidjeti peti i četrnaesti amandman Ustavu Sjedinjenih Država. Slične odredbe postoje u brojnim drugim zemljama.

priznavanje strane sudske odluke donesene u postupku u kojem su temeljno povrijeđena ta načela bilo u suprotnosti s ustavom.

191. Šesto izuzeće: neusklađene sudske odluke. Točke (f) i (g) odnose se na slučajeve u kojima postoji sukob između sudske odluke čije se priznavanje i izvršenje traži u skladu s Konvencijom i druge sudske odluke donesene u odnosu na iste stranke. Primjenjuju se kada dvije sudske odluke nisu usklađene. Međutim, različiti su učinci točaka (f) i (g).

192. Točka (f) odnosi se na predmet u kojem je sud Države kojoj je podnesen zahtjev donio neusklađenu sudsку odluku. U tom slučaju ta sudska odluka prevladava, bez obzira na to je li prva donesena: sud kojem je podnesen zahtjev može dati prednost odluci suda u svojoj Državi, čak i ako je ta sudska odluka bila donesena nakon sudske odluke na temelju sporazuma o izboru suda. Za provedbu te odredbe nužno je da su stranke iste, ali nije nužno da predmet spora bude isti.

193. Točka (g) odnosi se na slučaj u kojem su obje sudske odluke donijeli strani sudovi. Tada je moguće odbiti priznavanje i izvršenje sudske odluke donesene na temelju sporazuma o izboru suda, samo ako su ispunjeni sljedeći zahtjevi: prvo, sudska odluka na temelju sporazuma o izboru suda mora biti donesena nakon proturječne sudske odluke; drugo, stranke moraju biti iste²³¹; treće, predmet spora mora biti isti i četvrti, proturječna sudska odluka mora ispunjavati uvjete nužne za njezino priznavanje u Državi kojoj je podnesen zahtjev.

Članak 10. Prethodna pitanja

194. Načelo estoppel i strane sudske odluke. Sud prije odlučivanja o zahtjevu tužitelja često mora odlučiti o raznim činjeničnim ili pravnim pitanjima kao o prethodnim pitanjima. Na primjer, možda mora odlučiti o valjanosti patenta u sporovima na temelju sporazuma o licenciranju patenata. To je odluka o prethodnom pitanju. Njome se utire put pravomoćnoj sudske odluci o tome je li tuženik dužan ili nije isplatiti naknadu štete tužitelju. Jasno je da sud kojem je upućen zahtjev mora priznati pravomoćnu sudsку odluku i, ako je njome naložena novčana isplata (npr. licencijska naknada ili naknada štete), izvršiti je (u mjeri u kojoj je donesena na temelju sporazuma o izboru suda obuhvaćenog Konvencijom), no je li sud na temelju Konvencije dužan priznati odluku o prethodnom pitanju?

195. U Državama građanskog prava, sudska odluka obično proizvodi učinke samo u pogledu operativnog dijela – u Francuskoj se rabi pojam *dispositif*, a u drugim pravnim sustavima istovrijedni pojmovi, na primjer pojmovi *Tenor* ili *Spruch* u Njemačkoj i Austriji. U svijetu običajnog prava, s druge strane, na temelju doktrine koja se naziva

²³¹ To vrijedi i za točku (f). Zahtjev da stranke moraju biti iste ispunjen je ako su iste stranke vezane sudske odlukama, čak i ako su stranke u postupku različite; na primjer, kada se jedna sudska odluka odnosi na određenu osobu, a druga sudska odluka na sljednika te osobe.

²³² Britansko nazivlje i nazivlje običajnog prava Commonwealtha.

²³³ Dva potonja izraza pripadaju u nazivlje Sjedinjenih Država.

načelo estoppel²³², *collateral estoppel* ili *issue preclusion*²³³ sud je u određenim okolnostima dužan priznati odluke o prethodnim pitanjima donesene u ranijim sudske odlukama. To se može primijeniti ako je izvornu sudske odluke donio sud u istoj Državi i ako ju je donio sud u drugoj Državi.²³⁴ Međutim, Konvencijom se nikada ne zahtjeva priznavanje ili izvršenje takvih odluka niti su Države ugovornice spriječene priznati ih u skladu s njihovim vlastitim pravom.

196. Odluke o prethodnim pitanjima. Članak 10. odnosi se na pitanja o kojima je odlučeno kao o prethodnim pitanjima.²³⁵ U prvom je stavku navedeno da kada se pitanje, koje je isključeno na temelju članka 2. stavka 2. ili na temelju članka 21., pojavilo kao prethodno pitanje, odluka u pogledu tog pitanja ne priznaje se niti izvršava na temelju Konvencije. U svjetlu navedenog u prethodnom stavku, ta je odredba možda nepotrebna; međutim, u slučaju odluke o pitanjima izvan područja primjene Konvencije, posebno valjanosti određenih prava intelektualnog vlasništva, zbog važnosti pitanja smatralo se poželjnim imati izričitu odredbu. Članak 10. stavak 1. stoga dopunjuje članak 2. stavak 3. u kojem je predviđeno da postupak nije isključen iz Konvencije samo zbog toga što je sud donio odluku o isključenom pitanju koje se pojavilo kao prethodno pitanje.

197. Sudske odluke na temelju prethodnog pitanja. Članak 10. stavak 2. ne odnosi se na nepriznavanje odluka o prethodnim pitanjima, nego na nepriznavanje nekih sudske odluka ili njihovih dijelova koji se temelje na takvima odlukama. U tom je članku utvrđena druga osnova za nepriznavanje, osim onih utvrđenih u članku 9. Njime je predviđeno da se priznavanje ili izvršenje sudske odluke može odbiti ako *i u mjeri u kojoj* se sudska odluka temeljila na odluci o pitanju koje je isključeno u skladu s člankom 2. stavkom 2.²³⁶ To bi se izuzeće, naravno, trebalo primjenjivati samo ako sud kojem je upućen zahtjev na drukčiji način odluči o prethodnom pitanju. Čak i uz to ograničenje, čini se da izuzeće ima široki doseg; međutim, u području u kojem se najvjerojatnije primjenjuje (intelektualno vlasništvo) ono podliježe vrlo važnom zahtjevu utvrđenom u stavku 3.

198. Prethodne odluke o valjanosti prava intelektualnog vlasništva. Bez posebnih pravila iz članka 10. stavka 3. sam članak 10. stavak 2. primjenjivao bi se na sudske odluke suda podrijetla koja je bila utemeljena na prethodnoj odluci o valjanosti. No, slijedom zahtjeva dionika u području intelektualnog vlasništva za krajnjom jasnoćom te zbog toga što je moguće jasno definirati pitanje nedosljednosti u pogledu intelektualnog vlasništva, na Diplomatskoj je sjednici odlučeno da se to posebno pitanje obradi u zasebnom stavku. Prema tome, kada se sudska odluka temelji na prethodnoj odluci o valjanosti prava intelektualnog vlasništva koje nije

²³⁴ Za potonje vidjeti P. Barnett, *Res Judicata, Estoppel and Foreign Judgments*, Oxford University Press 2001.

²³⁵ Za značenje izraza prethodno pitanje vidjeti t. 194. do 195., *supra*; vidjeti i bilješku 77., *supra*.

²³⁶ O stajalištu o sudske odluci koja se temelji na pitanju koje je isključeno u skladu s člankom 21. vidjeti članak 10. stavak 4. i u nastavku, t. 202.

autorsko ili srođno pravo, članak 10. stavak 2. dodatno je uvjetovan člankom 10. stavkom 3. Osim osnova navedenih u člancima 9. i 11., priznavanje ili izvršenje takve sudske odluke može se odbiti ili odgoditi u skladu s člankom 10. stavkom 2. samo ako su ispunjeni uvjeti iz članka 10. stavka 3.

199. **Podstavak (a).** U skladu s člankom 10. stavkom 3. podstavkom (a) priznavanje ili izvršenje sudske odluke moguće je odbiti ako i u mjeri u kojoj odluka o valjanosti prava intelektualnog vlasništva nije u skladu sa sudskom odlukom (ili odlukom nadležnog tijela, kao što je ured za patente) donesenom u Državi na temelju čijeg je prava nastalo pravo intelektualnog vlasništva.²³⁷ Time se priznaje prednost sudova (ili drugih tijela) te Države, koja može biti Država kojoj je upućen zahtjev ili treća Država. Ostale Države imaju pravo odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke na temelju članka 10. stavka 2. samo ako je odluka suda podrijetla u sukobu s odlukom te Države.

200. Učinak članka 10. stavka 3. podstavka (a) lakše je razumjeti potkrijepi li se primjerom.²³⁸ Pretpostavimo da A podnese tužbu protiv stranke B u Državi X kojom traži da se stranci B naloži plaćanje licencijske naknade u skladu sa sporazumom o licenciranju patentu koji sadržava klauzulu o izboru isključivo nadležnog suda prema kojoj su nadležni sudovi Države X. Stranka B odgovara tvrdnjom o ništavosti patenta. Pretpostavimo li da A ima pravo potraživati licencijsku naknadu samo ako je patent valjan, tvrdnja stranke B bila bi dobra obrana, ako bi je mogla obrazložiti: stoga sud mora odlučiti o valjanosti patenta kao o prethodnom pitanju. Pretpostavimo da to učini te da patent smatra valjanim. Donosi sudska odluku u korist stranke A u iznosu od milijun dolara. A zatim, u skladu s Konvencijom, pokrene postupak radi izvršenja te sudske odluke u Državi Y. Ako postoji sudska odluka iz Države registracije patenta (koja može biti Država Y ili treća Država, Država Z) kojom se ona smatra ništavom, ta sudska odluka, u skladu s Konvencijom, ne bi bila u sukobu s aktualnom sudskom odlukom u predmetu, njome se samo navodi da B mora platiti stranci A milijun dolara, ali bi bila

²³⁷ U slučaju registriranog prava, to bi bila Država registracije ili Država u kojoj se registracija smatra izvršenom u skladu s nekom međunarodnom konvencijom.

²³⁸ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidi izjavu na str. 20., *supra*.

²³⁹ Uvod članka 10. stavka 3. odnosi se na odbijanje i odgadanje. Prvo je obično prikladno na temelju podstavka (a), a potonje na temelju podstavka (b). Međutim, sud kojem je upućen zahtjev može čak i na temelju podstavka (b) odbaciti postupak ako nema ovlasti za njegovo suspendiranje, ako je stranka koja zahtjeva izvršenje mogla pokrenuti novi postupak nakon donošenja odluke o valjanosti.

²⁴⁰ Taj postupak može biti u tijeku pred odgovarajućim sudom, u uredu za patente ili pred sličnim tijelom.

²⁴¹ Članak 15. nacrta Konvencije iz 2004., iz t. 205., u nastavku, glasi:

„Članak 15. Naknada štete

1. Sudska odluka kojom se dodjeljuje nepotpuna naknada štete, uključujući naknadu štete s učinkom odvraćanja ili naknadu štete s učinkom kažnjavanja, priznaje se i izvršava u mjeri u kojoj bi sud u Državi kojoj je podnesen zahtjev dodijelio

u sukobu s prethodnom odlukom o valjanosti patenta. Međutim, budući da je u toj prethodnoj odluci sadržana logična premisa na kojoj se temelji sudska odluka, postoji neusklađenost između dvije sudske odluke, iako je posrijedi neusklađenost sekundarne naravi. Svrha članka 10. stavka 3. jest dopustiti sudovima Države Y odbijanje priznavanja ili izvršenja sudske odluke u skladu s Konvencijom u takvim okolnostima (ali ne ih obvezati na to).

201. **Podstavak (b).** U skladu s člankom 10. stavkom 3. podstavkom (b), priznavanje ili izvršenje sudske odluke može se odgoditi²³⁹ ako je postupak o valjanosti prava intelektualnog vlasništva u tijeku u Državi u skladu s čijim pravom je nastalo pravo intelektualnog vlasništva.²⁴⁰ Time se sud kojem je podnesen zahtjev ovlašćuje zastati s postupkom (suspendirati postupak) priznavanja ili izvršenja i pričekati ishod postupka o valjanosti. U skladu s člankom 10., priznavanje ili izvršenje ne može se odbiti ako je sudska odluka o valjanosti u skladu s odlukom suda podrijetla; ako nije u skladu, primjenjuje se članak 10. stavak 3. podstavak (a).

202. **Prethodne sudske odluke o pitanju koje je isključeno u skladu s člankom 21.** Stavak 4. sasvim je isti kao i stavak 2., osim što se odnosi na sudske odluke koja se temelji na odluci o pitanju koje je isključeno izjavom Države kojoj je upućen zahtjev u skladu s člankom 21. Međutim, ne podliježe uvjetu utvrđenom u stavku 3.: ne postoji posebno pravilo o prethodnim odlukama o valjanosti prava intelektualnog vlasništva.

Članak 11. Naknada štete

203. Članak 11. odnosi se na naknadu štete. Njime se суду којем је упућен заhtjev допушта odbijanje priznavanja ili izvršenja sudske odluke ако и у мјери у којој се судском оdlukom o dodjeli naknade штете тужитељу не nadoknađuje стварни губитак или претрпјена штета. Истовјетна одредба, подробнија и слоženija, била је садржана у članku 15. nacrta Konvencije iz 2004.²⁴¹ Na Diplomatskoj

sličnu ili usporedivu naknadu štete. Ništa u ovom stavku ne sprječava суд којем је подnesen заhtjev да призна и izvrši sudske odluke u skladu s njegovim pravom u iznosu koji ne premašuje puni iznos naknade штете коју је dodijelio суд podrijetla.

2. (a) Ako dužnik, nakon postupka u kojem je vjerovnik imao priliku sudjelovati u raspravi, uvjeri суд којем je upuћen zahtjev да је у danim okolnostима, uključujući one које постоје у Državi podrijetla, dodijeljena prekomjerna naknada штете, priznavanje i izvršenje могу се ограничiti на manji iznos.

(b) Sud којем je podnesen zahtjev ни у коjem slučaju неће priznati или izvršiti sudske odluke u iznosu manjem od onoga који би био dodijeljen у Državi којој је подnesen zahtjev у истим okolnostима, uključujući и постојеће okolnosti у Državi podrijetla.

3. Pri primjeni prethodnog stavka, суд којем je podnesen zahtjev води računa о tome

sjednici iz 2005. dogovoreno je da se ta odredba izbriše i zamijeni jednostavnijim odredbama iz članka 11. Razlozi su objašnjeni u nastavku, u izjavi usuglašenoj u okviru Radne skupine, koja ju je i pripremila.

204. Članak 11. odnosi se na egzemplarnu odštetu i odštetu u svrhu kažnjavanja. Ta dva pojma imaju isto značenje: odnose se na naknadu štete koja je namijenjena kažnjavanju i odvraćanju tuženika i drugih osoba od sličnih radnji u budućnosti. S druge strane, potpuna naknada štete namijenjena je za naknadu gubitka koji je tužitelj pretrpio, odnosno za njegovo vraćanje u stanje u kojem bi bio da nije nastupio štetni događaj.

205. Na Diplomatskoj sjednici iz 2005. članovi Radne skupine usuglasili su sljedeću izjavu, na temelju koje je sastavljen članak 11. i koja je prihvaćena na Sjednici²⁴²:

- „(a) Započet ćemo s *osnovnim i neupitnim načelom*: sudske odluke kojima se dodjeljuje naknada štete u cijelosti su u području primjene Konvencije. Stoga će sudska odluka suda koji je određen u sporazumu o isključivoj nadležnosti kojom se, u cijelosti ili djelomično, dodjeljuje naknada štete tužitelju, biti priznata i izvršena u svim Državama ugovornicama, u skladu s Konvencijom. S obzirom na to da se te sudske odluke ne razlikuju od ostalih sudske odluke koje pripadaju u područje primjene Konvencije, članak 8. primjenjuje se bez ograničenja. To znači *i* obveza priznavanja i izvršenja *i* sve osnove za odbijanje.
- (b) Tijekom pregovora, postalo je jasno da neke delegacije imaju problema sa sudske odlukama kojima se dodjeljuje *naknada štete znatno iznad stvarnog gubitka tužitelja*. Odšteta u svrhu kažnjavanja i egzemplarna odšteta važan su primjer. Neke delegacije smatrali su da bi izuzeće povezano s javnim poretkom iz članka 9. točke (e) moglo riješiti te probleme, ali ostale su jasno dale do znanja da to nije moguće u okviru njihova ograničenog koncepta javnog poretku. Stoga je dogovoreno da bi trebala postojati *dodata na osnova za odbijanje sudske odluke o naknadi štete*. To je novi članak 11. Kao što je to slučaj sa svim ostalim osnovama za odbijanje, ovu odredbu treba tumačiti i primjenjivati na što restriktivniji način.
- (c) Članak 11. temelji se na *neospornoj primarnoj funkciji naknade štete*: naknada štete nadoknada je za stvarni gubitak. Stoga se u novom članku 11. stavku 1. navodi da se priznavanje i izvršenje sudske odluke

je li i u kojoj je mjeri naknada štete koju je dodijelio sud podrijetla namijenjena pokrivanju troškova i izdataka u vezi s postupkom.”

²⁴² Vidjeti Zapisnik br. 7 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 13. i 14. Članovi Radne skupine bili su delegati i predstavnici: Australije, Austrije, Kanade, Kine,

može odbiti ako i u mjeri u kojoj se *stranci ne nadoknade stvarni gubitak ili pretrpljena šteta*. Treba napomenuti da pojam „actual“ na engleskom jeziku ima drukčije značenje od pojma „actuel“ na francuskom jeziku (koji nije upotrijebljen u tekstu na francuskom jeziku); tako da su obuhvaćeni i budući gubici.

- (d) To *ne* znači da je sudu kojem je upućen zahtjev dopušteno provjeriti je li mogao dodijeliti isti iznos naknade štete ili nije. *Prag je mnogo viši*. Članak 11. djeluje samo kada je iz sudske odluke *očito* da je dodijeljena naknada viša od stvarnog gubitka ili pretrpljene štete. To posebno vrijedi za odštetu u svrhu kažnjavanja ili egzemplarnu odštetu. Stoga su te dvije vrste naknade štete izričito navedene. No, u iznimnim slučajevima, naknada štete koju je sud podrijetla karakterizira kao potpunu naknadu, također bi mogla biti obuhvaćena tom odredbom.
- (e) Ta se odredba odnosi i na naknadu štete za stvarni gubitak ili štetu koja je dodijeljena na temelju sporazuma stranaka (ugovoren naknada) ili zakona (zakonska naknada). U pogledu takve naknade štete, sud kojem je podnesen zahtjev može odbiti priznavanje i izvršenje samo ako i u mjeri u kojoj je ta naknada štete namijenjena kažnjavanju tuženika, a ne osiguranju pravične procjene odgovarajućeg iznosa naknade.
- (f) Bilo bi pogrešno pitati treba li sud kojem je podnesen zahtjev primijeniti pravo Države podrijetla ili pravo Države kojoj je podnesen zahtjev. Članak 11. sadržava autonomni koncept. Tu odredbu, naravno, *primjenjuje* sud kojem je podnesen zahtjev, ali ta primjena *ne* vodi do jednostavne primjene prava o naknadi štete Države kojoj je podnesen zahtjev.
- (g) Priznavanje i izvršenje mogu se odbiti samo u mjeri u kojoj je sudska odluka izvan opsega stvarnog gubitka ili pretrpljene štete. Za većinu delegacija to je logična posljedica ograničene svrhe te odredbe. No, korisno je to izričito navesti. Time se izbjegava mogući „pristup sve ili ništa“ koji se u nekim pravnim sustavima primjenjuje na izuzeća u pogledu javnog poretku.
- (h) Stavak 1. i stavak 2. starog članka 15. sadržavali su vrlo sofisticirana pravila o iznosu naknade štete koju je dodijelio sud

Europske zajednice, Njemačke, Japana, Novog Zelanda, Ruske Federacije, Švicarske, Ujedinjene Kraljevine i Sjedinjenih Američkih Država. Gottfried Musger (Austrija) bio je predsjedavajući. U tekstu u nastavku upućivanja na pojedinačne članke (koji su se prvotno temeljili na nacrtu Konvencije iz 2004.) izmijenjena su radi usklađenja s brojčanim oznakama u konačnom tekstu.

podrijetla koji mora biti priznat i izvršen u svakom slučaju. Radna je skupina smatrala da bi se time mogla poslati pogrešna poruka. U članku 11. predviđeno je da se preispita je li sudska odluka dodijeljena naknada štete kojom se ne nadoknađuje stvarni gubitak: ne dopušta se nikakvo drugo preispitivanje merituma predmeta. Kao i sve ostale osnove za odbijanje, primjenjuje se samo u iznimnim slučajevima. Svako pretjerano opisivanje tih predmeta dalo bi im preveliku političku težinu.

- (i) Članak 11. ne obvezuje sud na odbijanje priznavanja i izvršenja. To je jasno iz njegova teksta – sud može odbiti – i usklađen je s općim pristupom u članku 9. Ta odredba ni na koji način ne ograničava priznavanje i izvršenje naknade štete u skladu s nacionalnim pravom ili drugim međunarodnim instrumentima, i dopušta (ali ne zahtijeva) priznavanje i izvršenje u skladu s Konvencijom. Kao što je rečeno, Radna je skupina smatrala da bi izričita odredba bila pretjerano opisivanje koje bi dalo preveliku težinu pitanjima naknade štete.
- (j) Članak 11. stavak 2. stari je članak 15. stavak 3. U skladu s člankom 11. stavkom 1., moglo bi se tvrditi da naknada štete radi pokrića troškova postupka ne predstavlja naknadu za stvarni gubitak. To bi, naravno, bilo pogrešno iz perspektive usporedbe. No, ipak je prihvatljivo imati izričito upućivanje na taj problem u okviru odredbe. To upućivanje ne sadržava strogo pravilo; samo treba uzeti u obzir činjenicu da je naknada štete namijenjena za pokriće troškova.
- (k) Sažetak: novi članak 11. kraći je od starog članka 15., usklađeniji je s općim nacrtom Konvencije i odnosi se na stvarna pitanja a bez dodavanja složenih i sofisticiranih pravila koja bi se mogla pogrešno razumjeti. Stoga Radna skupina predlaže da se ta odredba prihvati.”

Članak 12. Sudske nagodbe (transactions judiciaires)

206. U članku 12. predviđeno je da sudske nagodbe koje je tijekom postupka odobrio sud Države ugovornice određen sporazumom o izboru isključivo nadležnog suda ili koje su sklopljene pred tim sudom i koje su izvršive na jednak način kao i sudska odluka u toj Državi, moraju biti izvršene na isti način kao i sudska odluka.²⁴³ Kada je

²⁴³ Članak 36. u preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. sadržava istovjetnu odredbu. Komentar u Izvješću Nygh/Pocar na str. 116. i 117. Vidjeti i Hašku konvenciju od 1. veljače 1971. o priznavanju i izvršenju stranih sudske odluke u građanskim i trgovачkim stvarima, članak 19.

²⁴⁴ Članak 13. stavak 1. podstavak (e).

²⁴⁵ Pojam „nagodba”, kako je upotrijebljen u članku 12. ne odnosi se na nagodbu u smislu običajnog prava.

pokrenut postupak izvršenja, osoba koja ga je pokrenula mora dostaviti dokumente potrebne za utvrđenje izvršivosti sudske nagodbe u Državi podrijetla na jednak način kao i sudske odluke.²⁴⁴

207. Takva se nagodba ponekad naziva „sudska nagodba”, što je prijevod francuskog izraza „transaction judiciaire”. Sudske nagodbe, u smislu u kojem se ovdje rabe, nisu poznate u svijetu običajnog prava.²⁴⁵ U Francuskoj i drugim zemljama građanskog prava, to su ugovori sklopljeni pred sucem kojima stranke okončavaju spor, obično uz uzajamne ustupke. Stranke podnose svoj sporazum sucu koji ga unosi u službenu ispravu. Takvi sporazumi obično proizvode neke ili čak sve učinke pravomoćne sudske odluke. Sudska nagodba razlikuje se od odluke na temelju suglasnosti u smislu običajnog prava (odлуka suda uz suglasnost objiju stranaka) jer je odluka na temelju suglasnosti sudske odluke i kao takva može biti priznata i izvršena u skladu s člankom 8. Konvencije. S druge strane, sudska nagodba razlikuje se i od izvansudske nagodbe jer se sklapa pred sucem, njome se okončava postupak i obično je izvršiva na isti način kao i sudska odluka. Zbog toga joj je posvećena posebna odredba u Konvenciji.

208. U članku 12. nije predviđeno priznavanje sudske nagodbi, nego samo njihovo izvršenje.²⁴⁶ Značaj navedenog najbolje je objasniti primjerom.²⁴⁷ Pretpostavimo da su A i B sklopili ugovor koji sadržava klauzulu o izboru isključivo nadležnog suda u korist sudova Države X. Nakon toga, A podnosi tužbu protiv stranke B pred sudom te Države potražujući iznos od 1 000 EUR za koji tvrdi da mu pripada u skladu s ugovorom. Stranke zatim sklope sudske nagodbu u skladu s kojom B pristane platiti stranci A 800 EUR, pri čemu je Država X država u kojoj se to može učiniti.

209. Ako B ne izvrši isplatu, A može pokrenuti postupak radi izvršenja nagodbe u Državi Y, drugoj Državi ugovornici. Taj postupak bit će obuhvaćen člankom 12. Konvencije. Pretpostavimo, međutim, da B izvrši isplatu u skladu s nagodbom bez potrebe za pokretanjem postupka izvršenja. Ako A ipak pokrene novi postupak za preostalih 200 EUR pred sudovima Države Y, B ne može od suda zatražiti priznavanje nagodbe u skladu s Konvencijom kao postupak obrane od tužbe (čime bi tužba u nekim pravnim sustavima postala nedopuštena). Konvencijom to nije predviđeno, uglavnom zbog toga što su učinci nagodbi vrlo različiti u različitim pravnim sustavima. Međutim, Konvencija ne sprječava sud da nagodbu smatra obranom u sporu o meritumu u stvarima koje se tiču ugovora.

Članak 13. Dokumenti koji se podnose

210. U članku 13. stavku 1. navedeni su dokumenti koje treba podnijeti stranka koja traži priznavanje ili izvršenje

²⁴⁶ Za razliku između priznavanja i izvršenja vidjeti t. 170., *supra*.

²⁴⁷ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

sudske odluke u skladu s Konvencijom.²⁴⁸ Činjenica da je priznavanje navedeno u uvodu članka 13. ne znači da mora postojati neki posebni postupak.²⁴⁹ Međutim, čak i u pravnim sustavima u kojima ne postoji poseban postupak, stranka koja zahtjeva priznavanje mora podnijeti dokumente koji se zahtijevaju člankom 13. ako druga stranka osporava priznavanje sudske odluke.

211. Člankom 13. stavkom 1. podstavkom (a) zahtjeva se podnošenje potpune i ovjerene preslike sudske odluke. To se odnosi na sudsку odluku u cijelini (uključujući, ako je prikladno, obrazloženje suda), a ne samo operativnog dijela (*dispositif*). Člankom 13. stavkom 1. podstavkom (b) zahtjeva se podnošenje sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda, ovjerene preslike tog sporazuma ili drugog dokaza o njegovu postojanju. Izraz „ili dokaz o njegovu postojanju“ umetnut je uglavnom radi obuhvaćanja sporazuma sklopljenih u elektroničkom obliku. U slučaju takvih sporazuma, obično nije moguće podnijeti sami „sporazum“. Člankom 13. stavkom 1. podstavkom (c) zahtjeva se dokumentirani dokaz o obavljećivanju tuženika, no to se primjenjuje samo u slučaju sudske odluke zbog ogluhe. U ostalim slučajevima, pretpostavlja se da je tuženik bio obavišešten, osim ako ne podnese dokaz o protivnom. Posljedice nepodnošenja traženih dokumenata utvrđuju se na temelju prava Države kojoj je podnesen zahtjev. Potrebno je, međutim, izbjegavati nepotrebne formalnosti: ako stranka protiv koje se traži izvršenje nije oštećena, stranka koja traži izvršenje trebala bi dopustiti ispravak propusta.

212. Člankom 13. stavkom 2. predviđeno je da sud kojem je podnesen zahtjev može zahtijevati podnošenje dodatnih dokumenata u mjeri u kojoj je to potrebno za provjeru ispunjenja zahtjeva iz poglavљa III. Konvencije. Time je pojašnjeno da popis iz stavka 1. nije iscrpan. Potrebno je, međutim, izbjegavati nepotrebno opterećivanje stranaka.

213. Člankom 13. stavkom 3. dopušta se da osoba koja traži priznavanje ili izvršenje sudske odluke u skladu s Konvencijom upotrijebi predložak koji je preporučila i objavila Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu. Predložak je utvrđen u Prilogu Konvenciji. Posebna komisija Haške konferencije može ga izmijeniti.²⁵⁰ Uporaba predloška nije obvezujuća. Sud kojem je upućen zahtjev može se osloniti na podatke sadržane u predlošku, ako nema osporavanja. No, čak i ako nema osporavanja, podaci nisu odlučujući: sud kojem je podnesen zahtjev može odlučiti o stvari u svjetlu svih dokaza kojima raspolaže.

214. Člankom 13. stavkom 4. predviđeno je da ako dokumenti iz članka 13. nisu sastavljeni na službenom jeziku Države kojoj je podnesen zahtjev, uz njih se prilaže ovjeren prijevod na službeni jezik, osim ako je drukčije

predviđeno pravom Države kojoj je podnesen zahtjev. Stoga Države mogu u svojim provedbenim ili postupovnim propisima predvidjeti da prijevod nije potreban ili da je dovoljan neslužbeni prijevod, čak i ako nije ovjeren.

Članak 14. Postupak²⁵¹

215. U članku 14. predviđeno je da se postupak priznavanja, proglašavanja izvršivosti ili prijave izvršenja te izvršenja sudske odluke uređuje pravom Države kojoj je podnesen zahtjev, osim ako je ovom Konvencijom predviđeno drukčije.²⁵² Ako u pravu Države kojoj je podnesen zahtjev nema odredbe o bilo kakvom posebnom postupku priznavanja (za razliku od izvršenja) stranih sudske odluke, sudska odluka priznaje se automatski primjenom prava, na temelju članka 8. Konvencije. Nacionalni postupovni propisi, naravno, ne obuhvaćaju osnove za moguće odbijanje priznavanja ili izvršenja. One su isključivo uređene Konvencijom: vidjeti članak 8. stavak 1. (druga rečenica).

216. U svim postupcima obuhvaćenima člankom 14. sud kojem je podnesen zahtjev mora djelovati po žurnom postupku. To znači da sud mora primijeniti najbrži postupak koji mu je na raspolaganju. Države ugovornice moraju razmotriti kako odredba treba glasiti kako bi se izbjegle nepotrebne odgode.

Članak 15. Odvojivost

217. U članku 15. predviđeno je priznavanje i izvršenje odvojivog dijela sudske odluke ako se traži priznavanje ili izvršenje tog dijela ili ako se, u skladu s Konvencijom, samo dio sudske odluke može priznati ili izvršiti.²⁵³ Na primjer, ako dodjela naknade štete s učinkom kažnjavanja nije izvršena zbog članka 11., preostali dio dodijeljene naknade štete mora biti izvršen ako su ispunjeni uvjeti iz članka 8. Da bi predmetni dio bio odvojiv, mora moći biti samostalan: to obično ovisi o tome bi li se izvršenjem samo dijela sudske odluke znatno promijenile obveze stranaka.²⁵⁴ U mjeri u kojoj to ovisi o vladavini prava, mora se primijeniti pravo suda kojem je upućen zahtjev.²⁵⁵

Članak 16. Prijelazne odredbe

218. **Osnovno pravilo.** Članak 16. sadržava prijelazne odredbe.²⁵⁶ Osnovno pravilo, utvrđeno u članku 16. stavku 1., jest da se Konvencija primjenjuje na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda sklopljene nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu izabranog suda. Prema tom pravilu, datum početka postupka nije bitan.

219. **Dodatno pravilo.** Ako se postupak vodi u Državi izabranog suda, osnovno pravilo iz članka 16. stavka 1. jedino je primjenjivo pravilo. Međutim, kada se postupak

²⁴⁸ Ta je odredba slična članku 29. stavku 1. podstavcima (a) do (c) u preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. Komentar o potonjem u Izvješću Nygh/Pocar na str. 109. i 110.

²⁴⁹ Vidjeti t. 215, u nastavku.

²⁵⁰ Vidjeti i članak 24. te komentare u t. 257., u nastavku.

²⁵¹ Za ostala postupovna pitanja vidjeti t. 88. do 92. te 138.

²⁵² Isto je sadržano u članku 30. preliminarnog nacrtu Konvencije iz 1999., uz čisto jezične izmjene. Komentar o ovom članku na str. 100. Izvješća Nygh/Pocar.

²⁵³ Članak 34. u preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. sadržava istovjetnu odredbu. Komentar o tom članku na str. 115. Izvješća Nygh/Pocar.

²⁵⁴ Izvješće Nygh/Pocar, str. 115.

²⁵⁵ *Ibid.*

²⁵⁶ Pravila iz članka 16. ne primjenjuju se na izjave o sporazumima o izboru suda koji nije isključivo nadležan u skladu s člankom 22.: vidjeti t. 253. i 254., u nastavku.

provodi u nekoj drugoj Državi (u skladu s člankom 6. ili odredbama o priznavanju i izvršenju iz poglavљa III.), mora se primijeniti i dodatno pravilo iz članka 16. stavka 2. U skladu s tim pravilom, Konvencija se ne primjenjuje ako je postupak pokrenut prije stupanja Konvencije na snagu za Državu suda pred kojim je postupak pokrenut. To znači da, ako je postupak pokrenut pred sudom koji nije izabrani sud, Konvencija se ne primjenjuje osim ako je i (a) sporazum o izboru suda sklopljen nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu izabranog suda i (b) postupak pokrenut nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu u kojoj je postupak pokrenut.

220. Učinak tih dvaju pravila moguće je ilustrirati sljedećim primjerima. Pretpostavimo da Konvencija za Državu P stupa na snagu 1. siječnja 2008., a za Državu R 1. srpnja 2008. X i Y sklopili su sporazum o izboru isključivo nadležnog suda u kojem su izabrani sudovi Države P.

- **Primjer 1.**: Sporazum o izboru suda sklopljen je 1. prosinca 2007. i X pokreće postupak pred sudovima Država P 1. srpnja 2008. Konvencija se neće primjenjivati jer je sporazum o izboru suda sklopljen prije stupanja Konvencije na snagu za Državu P, Državu izabranog suda, čak i ako je postupak započet nakon tog datuma. Na temelju članka 5. sudovi Države P neće biti obvezni odlučivati u predmetu.
- **Primjer 2.**: Sporazum o izboru suda sklopljen je 15. siječnja 2008. Na dan 1. ožujka 2008. Y pred sudovima Države P pokreće postupak na koji se sporazum primjenjuje. Na dan 1. travnja 2008. sud donosi sudsku odluku zbog ogluhe koja postaje izvršiva u Državi P. Na dan 1. kolovoza 2008. Y pokreće postupak izvršenja u Državi R. S obzirom na to da je sporazum o izboru suda sklopljen nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu P (Država izabranog suda) te da je Konvencija na snazi za Državu R (Država kojoj je podnesen zahtjev) u trenutku pokretanja postupka, izvršenje će biti obuhvaćeno Konvencijom.
- **Primjer 3.**: Sporazum o izboru suda sklopljen je 15. siječnja 2008. Na dan 1. lipnja 2008. Y pred sudovima Države R pokreće postupak na koji se sporazum primjenjuje. Čak i da je Konvencija stupila na snagu za Državu R 1. srpnja 2008., članak 6. Konvencije ne sprječava sudove Države R u odlučivanju u predmetu jer je postupak pokrenut prije stupanja na snagu Konvencije za Državu R, iako je sporazum

sklopljen nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu P, Državu izabranog suda.

Članak 17. Ugovori o osiguranju i reosiguranju²⁵⁷

221. Osiguranje nije jedno od pitanja koja su izuzeta iz područja primjene Konvencije u skladu s člankom 2.: osiguranje je u cijelosti obuhvaćeno Konvencijom.²⁵⁸ To je tako čak i ako se rizici pokriveni osiguranjem odnose na pitanje koje je izvan područja primjene Konvencije jer je izuzeto u skladu s člankom 2. ili zbog izjave dane u skladu s člankom 21. To je pojašnjeno u članku 17. stavku 1. Njime je predviđeno da postupak na temelju ugovora o osiguranju ili reosiguranju nije isključen iz područja primjene Konvencije samo zbog činjenice da se ugovor o osiguranju ili reosiguranju odnosi na pitanje na koje se Konvencija ne primjenjuje.²⁵⁹ Tako, na primjer, čak i ako je prijevoz robe morem izvan područja primjene Konvencije²⁶⁰, ugovor o osiguranju robe koja se prevozi morem pripada u područje njezine primjene.

222. **Primjer.**²⁶¹ Pretpostavimo da osiguravajuće društvo koje ima boravište u Francuskoj sklopi ugovor o osiguranju s Y, društвom koje ima boravište u Kanadi, u skladu s kojim će društvo obeштетiti Y za svaku štetu koja bi mogla nastati na njegovoj robi tijekom prijevoza od Rotterdam-a do New York-a. Ugovor o osiguranju sadržava klauzulu o izboru suda na temelju koje su isključivo nadležni sudovi u Francuskoj. Roba je oštećena tijekom provoza; međutim, osiguravajuće društvo odbija platiti. Svaki postupak koji Y (osiguranik) pokrene protiv osiguravajućeg društva u skladu s ugovorom bit će podložan isključivoj nadležnosti sudova u Francuskoj. Iako je u skladu s člankom 2. stavkom 2. podstavkom (f) prijevoz robe isključen iz područja primjene Konvencije, postupak u skladu s ugovorom o osiguranju takve robe nije isključen. Članak 17. stavak 1.

223. Članak 17. stavak drugi odnosi se na priznavanje i izvršenje sudske odluke kojima se utvrđuje odgovornost ili izostanak odgovornosti u skladu s ugovorima o osiguranju ili reosiguranju. U njemu je predviđeno da se priznavanje i izvršenje sudske odluke u pogledu odgovornosti na temelju uvjeta iz ugovora o osiguranju ili reosiguranju ne smije ograničiti niti odbiti zbog činjenice da odgovornost uključuje odgovornost za nadoknadu štete osiguraniku ili reosiguraniku u pogledu (a) pitanja na koje se Konvencija ne primjenjuje ili (b) dodjeljivanja odštete na koju bi se mogao primijeniti članak 11.

224. Člankom 17. stavkom 2. podstavkom (a) bili bi obuhvaćeni i slučajevi u kojima se ugovor o osiguranju odnosi na rizik koji je izvan područja primjene Konvencije jer je isključen u skladu s člankom 2. ili zbog izjave dane u skladu s člankom 21. Stoga se pravilo iz stavka 1. manje ili više ponavlja.

²⁵⁷ U t. 221. do 227. upućivanja na osiguranje uključuju i reosiguranje.

²⁵⁸ Za manje izuzeće vidjeti bilješku 75, *supra* (izravni postupak oštećenog zaposlenika protiv poslodavčeva osiguravatelja).

²⁵⁹ S druge strane, Konvencija se ne primjenjuje na postupak na temelju ugovora o osiguranju ako je Država o kojoj je riječ

dala izjavu u skladu s člankom 21. kako bi se „pitanja osiguranja“ isključila iz Konvencije.

²⁶⁰ Članak 2. stavak 2. podstavak (f)

²⁶¹ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenim u ovom izvješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

225. Članak 17. stavak 2. podstavak (b) odnosi se na sudske odluke o obvezi osiguravajućeg društva da nadoknadi štetu osiguraniku ili reosiguraniku u pogledu dodjele naknade štete na koju bi se mogao primijeniti članak 11. Kako je prethodno objašnjeno²⁶², članak 11. odnosi se na priznavanje ili izvršenje sudske odluke o nepotpunoj naknadi štete; njime se суду којем је упућен заhtjev dopušta odbijanje priznavanja ili izvršenja takve sudske odluke, djelomično ili u cijelosti, u određenim okolnostima. Takvu je sudska odluku nužno razlikovati od sudske odluke koja se odnosi na ugovor o osiguranju u skladu s kojim se osiguravajuće društvo obvezuje naknaditi štetu osiguraniku osiguranom od odgovornosti za plaćanje nepotpune naknade štete. Činjenica da sudska odluka o naknadi štete donesena u postupku između treće osobe i osiguranika možda neće biti priznata (u cijelosti ili djelomično) u skladu s člankom 11. (jer naknada štete nije potpuna) ne znači da može biti odbijeno priznavanje sudske odluke donesene u postupku između osiguranika i njegova osiguravajućeg društva u skladu s kojom se od osiguravajućeg društva zahtjeva naknada štete osiguraniku u slučaju plaćanja takve naknade štete.

226. **Primjer.**²⁶³ Prepostavimo da osiguravajuće društvo koje ima boravište u Kanadi sklopi ugovor o osiguranju s osobom koja ima boravište u Engleskoj („osiguranik”) u skladu s kojim će osiguravajuće društvo naknaditi štetu osiguraniku osiguranom od odgovornosti za ozljedu treće osobe, uključujući odgovornost za isplatu naknade štete s učinkom kažnjavanja.²⁶⁴ Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u korist sudova u Engleskoj. Treća osoba zatim podnosi tužbu protiv osiguranika zbog osobne ozljede u Engleskoj i sud dodjeljuje trećoj osobi punu naknadu od milijun funti i još milijun funti naknade štete s učinkom kažnjavanja. Osiguravajuće društvo odbija nadoknaditi štetu osiguraniku. Osiguranik podnosi u Engleskoj tužbu protiv osiguravajućeg društva, pozivajući se na klauzulu o izboru suda. Sud donosi odluku protiv osiguravajućeg društva u iznosu od dva milijuna funti. Osiguranik ima pravo na izvršenje te sudske odluke protiv osiguravajućeg društva u punom iznosu u Kanadi. Nije bitno što su, u skladu s člankom 2. stavkom 2. podstavkom (j), zahtjevi za naknadu štete zbog osobne ozljede koje podnesu fizičke osobe ili koji su upućeni u njihovo ime, isključeni iz područja primjene Konvencije (članak 17. stavak 2. podstavak (a)) ili to što, u skladu s člankom 11. sud u Kanadi možda nije obvezan izvršiti element kažnjavanja sudske odluke donesene u postupku između treće osobe i osiguranika (ako je sud prihvatio

nadležnost u skladu sa sporazumom o izboru suda) (članak 17. stavak 2. podstavak (b)).

227. **Naknada štete s učinkom kažnjavanja dodijeljena protiv osiguravatelja.** Ako, međutim, u postupku u Engleskoj između osiguranika i osiguravajućeg društva u prethodnom primjeru, sud ne samo da naloži osiguravajućem društvu da isplati osiguraniku dva milijuna funti, nego osiguraniku dodijeli dodatni milijun funti naknade štete s učinkom kažnjavanja (jer je osiguravajuće društvo neopravdano propustilo isplatiti osiguranika na zahtjev) taj dodatni milijun funti ne bi spadao u područje primjene članka 17. stavka 2. podstavka (b). Ako su ispunjeni zahtjevi iz članka 11., sudovi u Kanadi, u skladu s Konvencijom, ne bi bili obvezni izvršiti dodatno dodijeljenu naknadu štete.

Članak 18. Odsutnost službene ovjere

228. U članku 18. predviđeno je da svi dokumenti koji se prosljeđuju ili dostavljaju u skladu s Konvencijom oslobođeni su potrebe za službenom ovjerom ili za bilo kakvom drugom sličnom formalnošću, uključujući i apostil.²⁶⁵

Članak 19. Izjave kojima se ograničava nadležnost

229. Politika je Konvencije da su iz njezina područja primjene izuzeti svi u cijelosti tuzemni slučajevi. Ta politika proizvodi učinke na temelju članka 1. U članku 19. zagovara se oprečna politika: njime se Državi dopušta davanje izjave o tome da njezini sudovi neće primjenjivati članak 5. Konvencije na predmete koji su u cijelosti *strani*. Njime je predviđeno da Država može izjaviti da njezini sudovi mogu odbiti odlučivanje u sporovima na koje se primjenjuje sporazum o izboru isključivo nadležnog suda ako, izuzevši lokaciju izabranog suda, ne postoji povezanost dotične države i stranaka ili spora.²⁶⁶

230. U praksi, stranke ponekad biraju sudove Države s kojom ni oni niti činjenično stanje predmeta nemaju nikakve veze. Razlog je tomu činjenica da se ni jedna stranka ne želi pojaviti pred sudovima Države druge stranke te se stoga dogovore o izboru sudova neutralne Države. Neke se zemlje slažu s time.²⁶⁷ Druge smatraju da se time njihovim pravosudnim sustavima nameće nepotrebno opterećenje. Svrha članka 19. jest udovoljiti Državama koje spadaju u potonju skupinu.

²⁶² Vidjeti *supra*, t. 203. do 205.

²⁶³ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

²⁶⁴ Pokriva li polica takvu naknadu štete ovisi o uvjetima police, kako ih tumači pravo kojim je uređena.

²⁶⁵ To je istovjetno članku 29. stavku 2. preliminarnog nacrta Konvencije iz 1999. Komentar o toj odredbi u Izvješću Nygh/Pocar na str.110., gdje je navedeno da je to uvrježena praksa u kontekstu haških konvencija.

²⁶⁶ S obzirom na to da se u Konvenciji koristi izraz „mogu odbiti”, sudovi Države koja je dala takvu izjavu imali bi diskreciju u pogledu izvršavanja nadležnosti. To ne bi uzrokovalo poteškoće u pravnim sustavima u kojima sudovi

općenito imaju izvjesni stupanj diskrecije pri odlučivanju o izvršavanju nadležnosti. U pravnim sustavima u kojima to nije slučaj, moguće je donijeti propis kojim se sudovima dopušta diskrecija u skladu s člankom 19. Diskreciju dopuštenu u skladu s člankom 19. može izvršiti i zakonodavac te se u tom slučaju u propisu utvrđuje u kojim okolnostima sudovi mogu odbiti odlučivanje u predmetu.

²⁶⁷ Na primjer, engleski su sudovi godinama bili voljni odlučivati u takvim predmetima; New York je 1984. donio posebne odredbe kojima se to olakšava, ako transakcije uključuju najmanje milijun američkih dolara: vidjeti New York Civil Practice Law and Rules, pravilo 327(b) i New York General Obligations Law § 5-1402.

Članak 20. Izjave kojima se ograničava priznavanje i izvršenje

231. U članku 20. predviđeno je da Država može izjaviti da njezini sudovi mogu odbiti priznavanje ili izvršenje sudske odluke koju je donio sud druge Države ugovornice ako su stranke imale boravište u Državi kojoj je podnesen zahtjev, a odnos među strankama kao i svi drugi elementi relevantni za spor, izuzevši lokaciju izabranog suda, bili su povezani samo s državom kojoj je podnesen zahtjev.²⁶⁸ Tom se odredbom provodi prethodno razmotrena politika isključenja u cijelosti domaćih slučajeva iz područja primjene Konvencije.

232. Kako bi se razumjela svrha članka 20. treba podsjetiti da se Konvencija primjenjuje samo u međunarodnim predmetima.²⁶⁹ No, definicija pojma „međunarodan” različita je u tu svrhu, ovisno o tome odnosi li se na nadležnost²⁷⁰ ili na priznavanje i izvršenje sudske odluke.²⁷¹ U svrhu nadležnosti, predmet nije međunarodan ako stranke imaju boravište u istoj Državi ugovornici i ako su svi ostali elementi relevantni za spor (bez obzira na mjesto izabranog suda) povezani samo s tom Državom. Međutim, u svrhu priznavanja i izvršenja, predmet je uvijek međunarodan ako je sudska odluku donio sud u Državi koja nije ona u kojoj se traži priznavanje ili izvršenje. To znači da predmet koji je domaći u trenutku kada se o njemu odlučuje postaje međunarodan ako se pokrene postupak radi izvršenja sudske odluke u drugoj Državi. Svrha članka 20. jest dopustiti Državi ugovornici davanje izjave o tome da neće priznati ili izvršiti takvu sudsку odluku ako bi predmet za nju bio u cijelosti domaći da je prvotni postupak bio pokrenut pred njezinim sudovima.

233. **Primjer**²⁷². Prepostavimo da stranke imaju boravište u Državi A i da su svi ostali relevantni elementi povezani samo s tom Državom. Dogovorile su isključivu nadležnost sudova u Državi B. Ako jedna od njih pokrene postupak pred sudom u Državi A, taj sud ne bi bio obvezan odbiti nadležnost u skladu s člankom 6.: Konvencija ne bi bila primjenjiva jer predmet ne bi bio međunarodan u skladu s člankom 1. stavkom 2. Međutim, da je postupak pokrenut u Državi B, Država A bila bi dužna na temelju članka 8. priznati sudsку odluku proizašlu iz tog postupka: predmet bi postao međunarodan u smislu članka 1. stavka 3. Člankom 20. Državama je omogućeno da to promijene davanjem odgovarajuće izjave. Da je to Država A učinila, ne bi bila dužna priznati sudsку odluku.

Članak 21. Izjave u vezi s posebnim pitanjima

234. Treba podsjetiti da su člankom 2. stavkom 2. određena pitanja isključena iz područja primjene Konvencije. Člankom 21. pojednim je Državama ugovornicama dopušteno proširenje tog popisa, u mjeru u kojoj ih se to tiče, davanjem izjave. Njime je predviđeno da, ako Država ima velik interes da ne primjenjuje Konvenciju na neko određeno pitanje, ta Država može izjaviti da neće primjenjivati Konvenciju na to pitanje.²⁷³ Pri davanju izjave Država mora osigurati da izjava nije šira nego što je to potrebno te da je posebno pitanje koje je isključeno, jasno i točno definirano.²⁷⁴ Kada je takva izjava dana, Konvencija se ne primjenjuje u odnosu na to pitanje u Državi ugovornici koja je dala izjavu.

235. Namjera Diplomatske sjednice bila je da se ta odredba primjenjuje samo na izdvojena područja prava, kao što su ona koja su isključena na temelju članka 2. stavka 2. Kriterij za izjavu može biti samo predmet spora. Moguće je, na primjer, izuzeti „ugovore o pomorskom osiguranju”, ali ne „ugovore o pomorskom osiguraju kada se izabrani sud nalazi u drugoj Državi”.

236. **Zaštitne mjere.** Ako takve mjere izuzeća nisu moguće, neke Države možda neće moći postati Stranke Konvencije. Međutim, Država ne smije dati izjavu bez uvjerljivih razloga. Nužno je zaštitići i prava stranaka. U svrhu ostvarenja tih ciljeva u Konvenciji su primjenjena tri načela: transparentnost, zabrana retroaktivnosti i reciprocitet.

237. **Transparentnost i zabrana retroaktivnosti.** U skladu s člankom 32., depozitar (Ministarstvo vanjskih poslova Nizozemske) mora biti obaviješten o svakoj takvoj izjavi, a on obavješće ostale Države. Time se osigurava transparentnost. Također je predviđeno objavljivanje izjave na internetskoj stranici Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu.²⁷⁵ Ako je izjava dana nakon stupanja Konvencije na snagu za Državu koja ju je dala, ona ne proizvodi učinke najmanje tri mjeseca²⁷⁶. S obzirom na to da se Konvencija ne primjenjuje retroaktivno na ugovore sklopljene prije nego počne proizvoditi učinke²⁷⁷, stranke će pri sklapanju ugovora moći znati hoće li ona na njega utjecati. Time se štiti pravna sigurnost.

238. **Reciprocitet.** Člankom 21. stavkom 2. predviđeno je da, ako Država da takvu izjavu, ostale Države nisu dužne primjenjivati Konvenciju u pogledu tog pitanja ako se izabrani sud nalazi u Državi koja je dala izjavu. To znači da Država ugovornica koja nije spremna osigurati prednosti Konvencije ostalim Državama ugovornicama ne može očekivati da će sama ostvariti prednosti Konvencije.

²⁶⁸ S obzirom na to da se u Konvenciji koristi izraz „mogu odbiti”, sudovi Države koja je dala takvu izjavu imali bi diskreciju u pogledu priznavanja i izvršenja takvih sudskeih odluka u skladu s Konvencijom. Međutim, provedbenim je propisima moguće uvesti obvezu nepriznavanja ili neizvršenja stranih sudskeih odluka u takvim okolnostima.

²⁶⁹ Članak 1. stavak 1.

²⁷⁰ Članak 1. stavak 2.

²⁷¹ Članak 1. stavak 3.

²⁷² Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

²⁷³ Takva se izjava može dati čak i u pogledu pitanja koja su izuzeta iz isključujućih odredaba u članku 2. stavku 2., na primjer, „autorsko pravo i srodna prava” u članku 2. stavku 2. podstavku (n).

²⁷⁴ Kada Država ugovornica koja daje izjavu to želi, nacrt izjave može najprije poslati glavnom tajniku Haške konferencije kako bi se dostavila ostalim Državama ugovornicama radi njihovih komentara.

²⁷⁵ To je < www.hcch.net >.

²⁷⁶ Članak 32. stavak 4.

²⁷⁷ Članak 32. stavak 5.

239. Preispitivanje izjava. Predviđeno je povremeno razmatranje izjava iz članka 21., na sastancima radi preispitivanja koje sazove glavni tajnik Haške konferencije u skladu s člankom 24. ili, kao pripremni korak, na sastancima o općim poslovima i politici Konferencije.²⁷⁸

Članak 22. Uzajamne izjave o sporazumima o izboru suda koji nije isključivo nadležan

240. U skladu s člankom 1. stavkom 1. Konvencija se primjenjuje samo na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda. No, sporazumi o neisključivoj nadležnosti prilično su uobičajeni, posebno u međunarodnom bankarstvu. Stoga se člankom 22. Državama ugovornicama otvara mogućnost proširenja područja primjene Konvencije radi obuhvaćanja takvih sporazuma. To se, međutim, primjenjuje samo na odredbe Konvencije iz poglavlja III. o priznavanju i izvršenju sudskeh odluka (članci 8. do 15.).²⁷⁹ Ostale odredbe, a posebno članci 5. i 6., ne primjenjuju se na takve sporazume.

241. Da bi članak 22. bio provediv, Država podrijetla i Država u kojoj se traži priznavanje ili izvršenje moraju biti Države ugovornice i moraju dati izjavu u skladu s člankom 22. Osim toga, moraju biti ispunjeni sljedeći zahtjevi:

- sud podrijetla mora biti određen sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan;
- za iste stranke koje sudjeluju u istom postupku o istom predmetu ne smije postojati sudska odluka drugog suda pred kojim je postupak mogao biti pokrenut u skladu sa sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan;²⁸⁰
- ne smije postojati postupak u tijeku o istom zahtjevu u kojem sudjeluju iste stranke pred bilo kojim drugim sudom;
- sud podrijetla mora biti sud pred kojim je prvo pokrenut postupak.

242. Da bi predstavljao sporazum o izboru suda koji nije isključivo nadležan u svrhu članka 22. sporazum mora ispunjavati sljedeće uvjete²⁸¹:

- mora biti u obliku utvrđenom u članku 3. točki (c)²⁸²;
- stranke moraju s njime biti suglasne²⁸³;
- izabrani sud mora biti određen u svrhu odlučivanja u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom²⁸⁴;

- u sporazumu mora biti određen sud ili sudovi jedne ili više Država ugovornica.

243. Područje primjene. Osim činjenice da se primjenjuje na sporazume o neisključivoj nadležnosti, područje primjene članka 22. istovjetno je području primjene Konvencije u cijelini: podložno tom jednom izuzeću, ne primjenjuje se na sporazume o izboru suda koji ne bi bili obuhvaćeni ostalim odredbama Konvencije. Tako bi se ograničenja utvrđena u člancima 2. i 21. primjenjivala i na članak 22.

244. Osim u mjeri u kojoj ustanavljuje reciprocitet, izjava u skladu s člankom 22. ne može utjecati ni na jednu Državu osim Države koja daje izjavu.

245. Članak 22. stavak 2. podstavak (b). Člankom 22. stavkom 2. podstavkom (b) mijenja se zahtjev za priznavanje i izvršenje sudske odluke time što se navodi da takvo priznavanje ili izvršenje nije obvezno ako postoji sudska odluka bilo kojeg drugog suda pred kojim je postupak mogao biti pokrenut u skladu sa sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan ili ako postoji postupak u tijeku o istom predmetu u kojem sudjeluju iste stranke pred bilo kojim drugim takvim sudom, bez obzira na to je li takav postupak započeo prije ili nakon postupka pred izabranim sudom ili na to je li takva sudska odluka donesena prije ili nakon odluke izabranog suda. Za razumijevanje te odredbe potrebno je razmotriti kada se postupak može pokrenuti pred sudom koji nije izabrani sud u skladu sa sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan. To ovisi o tome je li sporazum o neisključivoj nadležnosti bez ograničenja ili s ograničenjem.

246. Sporazumi o neisključivoj nadležnosti bez ograničenja.²⁸⁵ Ako je sporazum o isključivoj nadležnosti bez ograničenja, njime se ne nameću nikakva ograničenja sudovima pred kojima postupak može biti pokrenut. Njime se jednostavno određuje sud ili sudovi jedne ili više Država ugovornica na temelju neisključive nadležnosti, na primjer, „postupak u skladu s ovim ugovorom može biti pokrenut pred sudovima u Koreji, ali to ne sprječava pokretanje postupka pred bilo kojim drugim sudom koji je nadležan u skladu s pravom Države u kojoj se nalazi“. Kada je sporazum o izboru suda u tom obliku, postupak pred *bilo kojim* sudom (čak i ako se ne nalazi u Koreji) bio bi u skladu sa sporazumom o izboru suda te je to razlog, u skladu s člankom 22. stavkom 2. podstavkom (b), za nepriznavanje, u skladu s Konvencijom, sudske odluke korejskog suda.

247. Sporazumi o neisključivoj nadležnosti s ograničenjem.²⁸⁶ Stajalište je drukčije u slučaju sporazuma o neisključivoj nadležnosti s ograničenjem. Takvim se sporazumom nameću ograničenja sudovima pred kojima se postupak može pokrenuti, no oni ipak ne sačinjavaju sporazum o izboru isključivo nadležnog suda

²⁷⁸ Vidjeti u nastavku, t. 257.

²⁷⁹ To uključuje osnove na kojima je moguće odbijanje priznavanja ili izvršenja, na primjer, u skladu s člankom 9.

²⁸⁰ To bi mogao biti bilo koji sud koji sporazumom nije isključen; vidjeti u nastavku, t. 245. i dalje.

²⁸¹ Zapravo, svi zahtjevi utvrđeni u članku 3. moraju biti ispunjeni, osim zahtjeva o isključivoj nadležnosti. Ti su zahtjevi navedeni u t. 93., *supra*.

²⁸² Vidjeti t. 110. do 114., *supra*.

²⁸³ Vidjeti t. 94. do 97., *supra*.

²⁸⁴ Vidjeti t. 101., *supra*.

²⁸⁵ U tom se stavku pretpostavlja da su sve navedene Države Stranke Konvencije i da su dale izjavu u skladu s člankom 22.

²⁸⁶ U ovoj se točki pretpostavlja da su sve navedene Države Stranke Konvencije i da su dale izjavu u skladu s člankom 22.

kako je definirano u članku 3. Konvencije. Jedan bi oblik bio sporazum kojim se određuje sud ili sudovi dviju ili više Država ugovornica, *uz isključenje nadležnosti svih ostalih*, na primjer, „postupak u skladu s ovim ugovorom može biti pokrenut samo pred sudovima u Koreji ili sudovima u Kini” ili „postupak u skladu s ovim ugovorom može biti pokrenut samo pred Okružnim sudom u Seulu ili Okružnim sudom u Pekingu”. Sporazumom u tom obliku zajamčena je nadležnost navedenim sudovima i spriječena nadležnost ostalih sudova: takav bi sporazum sačinjavao sporazum o isključivoj nadležnosti u skladu s člankom 3. Konvencije kada ne bi postojala činjenica da se određeni sudovi nalaze u različitim Državama ugovornicama. Ako A sada podnese tužbu protiv stranke B u Seulu i dobije sudske odluke, svaki postupak u istom predmetu koji bi B pokrenuo u Pekingu (ili sudska odluka donesena u Pekingu) bio bi, u smislu članka 22. stavka 2. podstavka (b), prepreka priznavanju i izvršenju sudske odluke iz Seula.

248. U drugom primjeru²⁸⁷ dostupnost sudova strankama još je više ograničena, ali bi učinak bio isti: ako su A i B sklopili sporazum u skladu s kojim A može podnijeti tužbu protiv stranke B *samo* pred Okružnim sudom u Seulu, a B može podnijeti tužbu protiv stranke A *samo* pred Okružnim sudom u Pekingu, svaka stranka ima na raspolaganju samo jedan sud, a ne dva kao u prethodnom primjeru. Ako A sada podnese tužbu protiv stranke B u Seulu i dobije sudske odluke, svaki postupak u istom predmetu koji bi B pokrenuo u Pekingu (ili sudska odluka donesena u Pekingu) bio bi, u smislu članka 22. stavka 2. podstavka (b), prepreka priznavanju i izvršenju sudske odluke iz Seula, u skladu s Konvencijom.²⁸⁸

249. **Asimetrični sporazumi.** Asimetrični sporazumi već su razmotreni.²⁸⁹ To su sporazumi u skladu s kojima jedna stranka može pokrenuti postupak samo pred izabranim sudom, ali druga stranka može pokrenuti postupak i pred drugim sudovima. U svrhu Konvencije, takvi se sporazumi smatraju sporazumima o neisključivoj nadležnosti jer se njima samo jednoj stranci otklanja mogućnost pokretanja postupka pred drugim sudovima.

250. **Primjer.**²⁹⁰ Pretpostavimo da su zajmodavac i zajmoprimec sklopili sporazum o zajmu. Sporazum sadržava klauzulu o odabiru suda kojom se predviđa da „zajmoprimec može pokrenuti postupak protiv zajmodavca samo pred Okružnim sudom u Seulu, ali zajmodavac može pokrenuti postupak protiv zajmoprimeca pred tim sudom ili bilo kojim drugim sudom koji je nadležan u skladu s pravom Države u kojoj se nalazi”. Okružni sud u Seulu donosi sudske odluke i pokreće se postupak njezina izvršenja u Kini, pri čemu su obje Države dale izjavu u skladu s člankom 22. Postupak u skladu sa sporazumom o zajmu također je u tijeku i pred sudom u Australiji. Ako je potonji postupak pokrenuo zajmodavac protiv zajmoprimeca, njime bi, u skladu s člankom 22., bilo

spriječeno izvršenje korejske sudske odluke u Kini jer bi bio u skladu sa sporazumom o izboru suda koji nije isključivo nadležan.²⁹¹ Ako ga je, s druge strane, pokrenuo zajmoprimec protiv zajmodavca, to ne bi bio slučaj; prema tome, on ne bi bio prepreka izvršenju korejske sudske odluke u Kini.²⁹²

251. **Članak 22. stavak 2. podstavak (c).** Ta je odredba namijenjena za primjenu kada se postupak pokrene pred drugim sudom, ali ne završi pravomoćnom sudske odlukom i nije u tijeku, na primjer, u slučaju prekidanja postupka na temelju doktrine *forum non conveniens*. Ako postupak završi pravomoćnom sudske odlukom ili je još u tijeku, primjenjuje se članak 22. stavak 2. podstavak (b). Ako to nije slučaj, člankom 22. stavkom 2. podstavkom (c) dodatno se zahtijeva da sud podrijetla mora biti sud pred kojim je prvo započet postupak. Ako je drugi sud koji nije isključen sporazumom o izboru suda prvi započeo postupak o istom predmetu u kojem sudjeluju iste stranke, sudska odluka ne može biti priznata ili izvršena u skladu s Konvencijom.²⁹³

252. Namjera je Diplomske sjednice bila da se članak 22. stavak 2. podstavak (c) ne smije primjenjivati ako je sud koji je prvi započeo postupak prihvatio nadležnost u suprotnosti s uvjetima sporazuma o izboru suda. Drugim riječima, članak 22. stavak 2. podstavak (c) u tom pogledu podliježe istom ograničenju kao i članak 22. stavak 2. podstavak (b), a priznavanje i izvršenje u okviru sustava izjava neće biti izuzeto zbog same činjenice da je postupak prvi započeo sud kojem to na temelju sporazuma nije bilo dopušteno.

253. **Stupanje na snagu.** Stupanje na snagu izjava iz članka 22. uređeno je člankom 32. stavcima 3. i 4. Stupanje na snagu bitno je i u pogledu davanja izjave u smislu članka 22. Izjava koja nije stupila na snagu ne može proizvoditi pravne učinke.

254. Prijelazne odredbe utvrđene u članku 16. ne primjenjuju se na izjave iz članka 22. Na Diplomatskoj je sjednici zauzeto stajalište da Država ugovornica koja daje izjavu može u izjavi navesti ima li izjava i u kojoj mjeri retroaktivni učinak.²⁹⁴ Stoga Država koja daje izjavu može utvrditi obuhvaća li ona sklopljene sporazume o izboru suda, započete postupke ili sudske odluke donesene u Državi podrijetla prije stupanja izjave na snagu za Državu kojoj je podnesen zahtjev. U nedostatku takve izjave, postupak priznavanja ili izvršenja sudske odluke može biti započet u Državi kojoj je podnesen zahtjev čim izjava počne proizvoditi pravne učinke za tu Državu. Priznavanje ili izvršenje moguće je na temelju članka 22., čak i ako je prije tog datuma sklopljen sporazum o izboru suda, započet postupak pred sudom podrijetla ili donesena izvorna sudska odluka.

²⁸⁷ U ovoj se točki pretpostavlja da su sve navedene Države Stranke Konvencije i da su dale izjavu u skladu s člankom 22.

²⁸⁸ Vidjeti t. 104., *supra*.

²⁸⁹ Vidjeti t. 105., *supra*.

²⁹⁰ U tom se stavku pretpostavlja da su sve navedene Države Stranke Konvencije i da su dale izjavu u skladu s člankom 22.

²⁹¹ To bi bio slučaj čak i ako je postupak započeo nakon početka postupka u Koreji i Kini.

²⁹² Međutim, ako je sudska odluka u Australiji prva donesena, kineski sud mogao bi imati pravo odbiti izvršenje korejske sudske odluke u skladu s člankom 9. točkom (g).

²⁹³ Konvencija ne sprječava njezino priznavanje ili izvršenje u skladu s nacionalnim pravom.

²⁹⁴ Vidjeti zapisnik s dvadesetog zasjedanja, Komisija II.: Zapisnik br. 24, t. 56. do 63.; Zapisnik br. 22, t. 74. do 97.

255. **Reciprocitet.** Čak i ako je izjava na snazi u Državi priznavanja koja se primjenjuje na sudske odluke o kojoj je riječ, izjava mora biti na snazi i u Državi podrijetla. Kada se traži priznavanje obje izjave moraju biti na snazi; u protivnom ne postoji reciprocitet. U članku 22. i članku 32. nije izričito navedeno mora li izjava koja je na snazi u Državi podrijetla biti takva da bi se mogla primijeniti na sudske odluke koja je u Državi priznavanja bila donesena na isti dan kao i sudska odluka o kojoj je riječ. Kako bi se osigurala jasnoća u pogledu tog pitanja, Država koja daje izjavu u skladu s člankom 22. može navesti mora li postojati i nešto što se može nazvati „vremenskim reciprocitetom” u skladu s člankom 22.

Članak 23. *Ujednačeno tumačenje*

256. U članku 23. navedeno je da se pri tumačenju Konvencije vodi računa o njezinom međunarodnom karakteru i potrebi za promicanjem ujednačenosti njezine primjene. Ta je odredba upućena sudovima koji primjenjuju Konvenciju. Njome se od njih zahtijeva da je tumače u međunarodnom duhu radi promicanja ujednačenosti primjene. Stoga je, kad god je to razumno moguće, potrebno uzeti u obzir strane sudske odluke i pisane postupke. Također treba imati na umu da koncepti i načela koji se u jednom pravnom sustavu smatraju aksiomima u drugom mogu biti nepoznati ili odbijeni. Ciljeve Konvencije moguće je ostvariti samo ako je svi sudovi primjenjuju slobodno.²⁹⁵

Članak 24. *Preispitivanje funkciranja Konvencije*

257. Člankom 24. od glavnog tajnika Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu zahtijeva se da se u pravilnim vremenskim razmacima pobrine za preispitivanje funkciranja Konvencije, uključujući sve izjave dane u skladu s Konvencijom, kao i razmatranje jesu li poželjne izmjene Konvencije. Jedan je od glavnih ciljeva takvih sastanaka provjeriti funkciranje izjava iz članka 21. te razmotriti je li svaka od njih još uvijek potrebna.

Članak 25. *Neujednačeni pravni sustavi*

258. Članak 25. odnosi se na probleme koji nastaju zbog činjenice da su neke Države sastavljene od dvije ili više teritorijalnih jedinica, od kojih svaka ima svoj pravosudni sustav. To se najčešće događa u slučaju federacija, na primjer, Kanada ili Sjedinjene Američke Države, ali se može dogoditi i u drugim Državama, na primjer, Kina ili Ujedinjena Kraljevina. Zbog toga može nastati problem jer je u svakom konkretnom predmetu potrebno utvrditi odnosi li se upućivanje na Državu kao cjelinu („Država” u

međunarodnom smislu) ili na određenu teritorijalnu jedinicu unutar te Države.

259. Člankom 25. stavkom 1. taj je problem riješen time što je predviđeno da se u slučaju različitih pravnih sustava koji se primjenjuju u teritorijalnim jedinicama u pogledu bilo kojeg pitanja uređenog Konvencijom²⁹⁶, smatra da se Konvencija primjenjuje na Državu u međunarodnom smislu ili na određenu teritorijalnu jedinicu, što god je prikladno.

260. Najvažniji slučajevi u kojima nastaje to pitanje povezani su s definicijom sporazuma o izboru isključivo nadležnog suda (članak 3.) i obveze izabranog suda da odlučuje u predmetu (članak 5.). Način je primjene članka 25. u tim slučajevima već razmotren.²⁹⁷

261. Neprimjena Konvencije na potpuno nacionalne slučajeve dodatno se utvrđuje u članku 25. stavku 2. U njemu se navodi da, neovisno o članku 25. stavku 1., Država ugovornica s dvije ili više teritorijalnih jedinica u kojima se primjenjuju različiti pravni sustavi nije obvezana primjenjivati Konvenciju na situacije koje uključuju samo takve različite teritorijalne jedinice. Da bi se ta odredba primjenjivala, i izabrani sud mora se nalaziti u dotičnoj Državi. Ako se sud nalazi u nekoj drugoj Državi ugovornici, primjenjuje se članak 20. (ako postoji odgovarajuća izjava).

262. Članak 25. stavak 2. podrazumijeva, na primjer, da ako je izabrani sud u Engleskoj i ako je situacija u cijelosti unutarnja za Ujedinjenu Kraljevinu, Ujedinjena Kraljevina nije dužna primjenjivati Konvenciju na temelju činjenice da jedna od stranaka ima boravište u Škotskoj.

263. U članku 25. stavku 3. predviđeno je da sud u teritorijalnoj jedinici Države ugovornice nije obvezan priznati ili izvršiti sudske odluke iz druge Države ugovornice samo zbog toga što je sud u drugoj teritorijalnoj jedinici prve Države ugovornice priznao ili izvršio sudske odluke u skladu s Konvencijom. To znači, na primjer, da sud u Pekingu nije, u skladu s Konvencijom, obvezan priznati sudske odluke iz Japana samo zbog toga što je to učinio sud u Hong Kongu.²⁹⁸ Sud u Pekingu mora odlučiti sam za sebe jesu li ispunjeni uvjeti za priznavanje ili izvršenje u skladu s Konvencijom.

264. U stavku 4. izričito je navedeno da se članak 25. ne primjenjuje na regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje. Drugim riječima, on se odnosi samo na Države (u međunarodnom smislu) i teritorijalne jedinice unutar Države u kojoj se primjenjuju različiti pravni sustavi.²⁹⁹

Članak 26. *Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima*

265. Članak 26. uređuje odnos Konvencije i drugih međunarodnih instrumenata koji se odnose na nadležnost,

²⁹⁵ Članak 38. stavak 1. u preliminarnom nacrtu Konvencije iz 1999. sadržava istovjetnu odredbu. Komentar o tome u Izvješću Nygh/Pocar na str. 118. i 119.

²⁹⁶ Činjenica da neke ili sve relevantne teritorijalne jedinice u Državi ugovornici primjenjuju običajno pravo ne znači nužno da ne primjenjuju različite pravne sustave. Čine to ako imaju različito zakonodavstvo, na primjer, u slučaju

australskih država ili kanadskih provincija s običajnim pravom.

²⁹⁷ Vidjeti t. 107. i 128. do 131., *supra*.

²⁹⁸ Može je, naravno, priznati u skladu sa svojim nacionalnim pravom.

²⁹⁹ Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje uređene su člankom 29.

priznavanje i izvršenje sudskeih odluka. Takvi instrumenti uključuju Konvenciju iz Bruxellesa³⁰⁰, Lugansku konvenciju³⁰¹, Uredbu Bruxelles³⁰², Konvenciju iz Minska³⁰³ i razne instrumente u Amerikama.³⁰⁴

266. Članak 26. stavci 1. do 5. odnose se na sukobe između Konvencije i drugih međunarodnih sporazuma; stavak 6. odnosi se na sukobe između Konvencije i pravila regionalnih organizacija za gospodarsko povezivanje. Najprije ćemo razmotriti prvo pitanje.

267. Problem proturječnih međunarodnih ugovora nastaje samo ako su ispunjena dva uvjeta. Prvi je da mora postojati stvarna neusklađenost između dva međunarodna ugovora. Drugim riječima, primjena dvaju međunarodnih ugovora mora polučiti različite rezultate u konkretnom slučaju. Kada to nije slučaj, moguća je primjena obaju međunarodnih ugovora. U nekim je slučajevima neusklađenost moguće otkloniti tumačenjem. Kada je to moguće, problem je riješen. Kao što ćemo vidjeti, to se pokušalo člankom 26. stavkom 1.

268. Drugi je uvjet da Država suda koji je prvi započeo postupak mora biti stranka obaju međunarodnih ugovora. Ako je ta Država stranka samo jednog, njezini će sudovi jednostavno primijeniti taj jedan međunarodni ugovor. Članak 26. stoga je upućen Državama koje su Stranke Konvencije i nekog drugog međunarodnog ugovora koji je u sukobu s Konvencijom.

269. **Bečka konvencija.** Člancima 30. i 41. *Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora*, 1969., kodificirana su pravila međunarodnog privatnog prava u pogledu međunarodnih ugovora koji se odnose na isti predmet.³⁰⁵ Pravila iz članka 26. Konvencije moraju se tumačiti u tom kontekstu.³⁰⁶ Sama Konvencija ne može prevladati nad drugim instrumentima u većoj mjeri nego li je to dopušteno međunarodnim pravom. Međutim, međunarodnim je pravom dopušteno da se u jednom međunarodnom ugovoru predviđa da će drugi međunarodni ugovor prevladati nad njime. Stoga je svrha članka 26. predviđjeti da se u određenom predmetu Konvencijom daje prednost drugom instrumentu, u mjeri u kojoj je s njime u sukobu. Kada se ne primjenjuje ni jedno od tih pravila o „davanju prednosti”, Konvencija proizvodi učinke u najvećoj mjeri dopuštenoj međunarodnim pravom.

³⁰⁰ Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskeih odluka u građanskim i trgovackim stvarima od 27. rujna 1968., SL 1988 L 27, str. 1. (vidjeti *supra*, bilješka 9.).

³⁰¹ Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskeih odluka u građanskim i trgovackim stvarima od 16. rujna 1988., SL 1988 L 319, str. 9. (vidjeti *supra*, bilješka 10.).

³⁰² Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskeih odluka u građanskim i trgovackim stvarima, SL 2001 L 12, str. 1. (vidjeti *supra*, bilješka 50.).

³⁰³ Konvencija iz Minska o pravnoj pomoći i pravnim odnosima u građanskim, obiteljskim i kaznenim stvarima iz 1993. Sadašnja verzija kako je izmijenjena 28. ožujka 1997. može se pronaći na engleskom jeziku, kao i prijevod na francuski jezik, u Prilogu II. prel. dok. br. 27, „The Relationship between the Judgments Project and certain Regional Instruments in the Arena of the Commonwealth of Independent States”, pripremio E. Gerasimchuk za Stalni ured, dostupno na <www.hcch.net>.

³⁰⁴ Vidjeti A. Schulz, A. Muriá Tuñón and R. Villanueva Meza, „The American instruments on private international

270. **Tumačenje.** U članku 26. stavku prvom sadržano je pravilo o tumačenju. Njime je predviđeno da se Konvencija, koliko je to moguće, mora tumačiti u skladu s drugim međunarodnim ugovorima na snazi za Države ugovornice. To se primjenjuje bez obzira na to je li drugi međunarodni ugovor sklopljen prije ili nakon Konvencije. Prema tome, kada je nekoj odredbi Konvencije razumno moguće pripisati dva značenja, treba dati prednost značenju koje je u najvećoj mjeri usklađeno s drugim međunarodnim ugovorom. To, međutim, ne znači da bi u cilju usklađenosti trebalo primijeniti prenategnuto tumačenje.

271. **Prvo pravilo o „davanju prednosti”.** Članak 26. stavak 2. sadržava prvo pravilo o „davanju prednosti”. Primjenjuje se bez obzira na to je li drugi međunarodni ugovor sklopljen prije ili nakon Konvencije. Njime je predviđeno da proturječni međunarodni ugovor ima prednost ako ni jedna stranaka nema boravište u Državi ugovornici koja nije Stranka proturječnog međunarodnog ugovora. To se pravilo ne primjenjuje ako bilo koja od stranaka ima boravište u Državi koja je Stranka Konvencije, ali ne i proturječnog međunarodnog ugovora.

272. Kada stranka ima boravište u nekoliko Država (vidjeti članak 4. stavak 2.), Konvencija daje prednost drugom međunarodnom ugovoru (u mjeri u kojoj su neusklađeni) ako sve stranke imaju boravište *samo* u Državama koje su Stranke proturječnog međunarodnog ugovora ili u Državama koje nisu ugovornice.

273. Pravilo je zamišljeno tako da Konvencija ne bi smjela prevladati u određenom predmetu ako ni jedna od Država koje su Stranke Konvencije „nema interes”,³⁰⁷ u tome da ona prevlada. Pretpostavka je da Država koja je Stranka Konvencije i međunarodnog ugovora neće imati prigovora ako potonji prevlada. Ako Država nije Stranka Konvencije, nema „interes” u tome da Konvencija prevlada. Prema tome, u članku 26. stavku 2. pretpostavka je da samo one Države koje su Stranke Konvencije i nisu Stranke međunarodnog ugovora imaju „interes” u tome da Konvencija prevlada. Ako takva Država nije uključena u određeni predmet, ne postoji razlog zbog kojeg bi Konvencija u tom predmetu trebala prevladati.

law. A paper on their relation to a future Hague Convention on Exclusive Choice of Court Agreements”, prel. dok. br. 31 iz lipnja 2005. za razmatranje na dvadesetom zasjedanju iz lipnja 2005., dostupno na <www.hcch.net>.

³⁰⁵ Općenito se smatra da se u člancima 30. i 41. navode pravila običajnog međunarodnog prava o tom pitanju, tako da ih čak i one Države koje nisu Stranke Bečke konvencije prihvataju kao točno utvrđivanje pravnog položaja.

³⁰⁶ Za cijelovitu raspravu vidjeti A. Schulz, „The Relationship between the Judgments Project and other International Instruments”, prel. dok. br. 24 iz prosinca 2003. za razmatranje u okviru Posebne komisije iz prosinca 2003., dostupno na <www.hcch.net>.

³⁰⁷ U svrhu ovog izvješća, pojам „interes“ ne odnosi se na domaći pravni koncept kao što je „državni interes“ ili „vladini interes“, nego se odnosi na prihvatljivo očekivanje Države Stranke da će Konvencija prevladati u određenom činjeničnom slučaju. Kako je objašnjeno u t. 274., boravište stranaka čimbenik je na temelju kojeg se to u Konvenciji utvrđuje.

274. Sljedeće je pitanje: *kada* Država ima „interes“ u nekom predmetu? Odgovor na temelju Konvencije jest da Država ima interes ako i samo ako jedna od stranaka ima boravište na njezinu teritoriju. Ako stranka ima boravište na njezinu teritoriju i na teritoriju neke druge Države, na primjer, trgovačko društvo osnovano u jednoj Državi čije je glavno mjesto poslovanja u drugoj Državi, Država još uvijek ima interes. Zbog toga se pravilo primjenjuje samo ako sve stranke imaju boravište *samo* u Državama koje su Stranke proturječnog međunarodnog sporazuma ili u Državama koje nisu ugovornice.

275. **Stranke.** Tko se smatra „strankom“ u svrhu tog pravila? S obzirom na to da je svrha pravila odrediti kada Država ima interes u predmetu, pojam „stranka“ mora značiti osoba koja je stranka sporazuma o izboru suda, obvezana je njime ili se ima pravo pozvati na njega.³⁰⁸ Samo takve osobe imaju interes u primjeni Konvencije i Država ima interes u predmetu samo u pogledu tih osoba. Osim toga, osoba mora biti stranka u postupku jer netko tko nije stranka u postupku nema interes u tome primjenjuje li se Konvencija na postupak. Stoga je „stranka“ stranka u postupku koja je obvezana sporazumom o izboru suda ili ima pravo pozvati se na njega. S druge strane, nije važno je li ta osoba bila jedna od izvornih stranaka u postupku ili mu se priključila u kasnijoj fazi.

276. Sada možemo navesti neke primjere. Luganska konvencija poslužit će nam kao primjer, iako su u praksi sukobi rijetki jer postoje vrlo male neusklađenosti između nje i Konvencije. Najvažnija izuzeća odnose se na pravilo *lis pendens* i osiguranje.³⁰⁹ Potonje će nam poslužiti kao primjer.³¹⁰ U Luganskoj je konvenciji pravilo da izabranom судu nije dopušteno odlučivati u predmetu ako je sud u drugoj Državi ugovornici prvi pokrenuo postupak.³¹¹ U skladu s Konvencijom, s druge strane, izabrani sud mora odlučiti u predmetu čak i ako je neki drugi sud prvi započeo postupak.³¹²

277. **Prvi primjer.** Trgovačko društvo s boravištem u Norveškoj sklapa ugovor s trgovačkim društvom s boravištem u Švicarskoj. Norveška i Švicarska stranke su Luganske konvencije i Haške konvencije. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u korist sudova u Švicarskoj. Norveško trgovačko društvo podnosi u Norveškoj tužbu protiv Švicarskog trgovačkog društva. Nakon toga, Švicarsko trgovačko društvo podnosi u Švicarskoj tužbu protiv norveškog trgovačkog društva. Švicarski i norveški sud morat će odlučiti hoće li primijeniti Hašku ili Lugansku konvenciju. Budući da ni jedna od stranaka nema boravište u Državi ugovornici koja nije stranka Luganske konvencije, Luganska konvencija ima prednost. Švicarski sud ne može odlučivati u predmetu osim ako i sve dok se norveški sud ne proglaši nenadležnim.

278. **Drugi primjer.** Kanadsko trgovačko društvo sklapa ugovor s norveškim trgovačkim društvom. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u korist sudova u Švicarskoj. Norveško trgovačko društvo podnosi u Norveškoj tužbu protiv kanadskog trgovačkog društva. Nakon toga, kanadsko trgovačko društvo podnosi u Švicarskoj tužbu protiv norveškog trgovačkog društva. Opet će i Švicarski i norveški sud morati odlučiti hoće li primijeniti Hašku ili Lugansku konvenciju. Budući da jedna od stranaka (kanadsko trgovačko društvo) ima boravište u zemlji koja je Stranka Haške konvencije, ali nije Stranka Luganske konvencije, Luganska konvencija nema prednost na temelju članka 26. stavka 2.³¹³ To znači da Švicarski sud treba odlučivati u predmetu (članak 5.); on ne može čekati odluku norveškog suda o njegovoj nadležnosti (što bi bilo obvezno u skladu s člankom 21. Luganske konvencije).

279. **Druge pravilo o „davanju prednosti“.** Drugo pravilo o „davanju prednosti“ sadržano je u članku 26. stavku trećem. Namijenjeno je kao pomoć Državama koje su Stranke Konvencije i neusklađenog međunarodnog ugovora, ako sve Stranke potonjem nisu pridružene Konvenciji. Njime je predviđeno da Konvencija ne utječe na primjenu međunarodnog ugovora od strane Države ugovornice koji je sklopljen³¹⁴ prije stupanja na snagu Konvencije za tu Državu ugovornicu, ako primjena Konvencije ne bi bila u skladu s obvezama te Države ugovornice prema bilo kojoj Državi koja nije država ugovornica. Ako to pravilo ne bi postojalo, neke Države ne bi mogle postati stranke Konvencije.

280. Drugo pravilo o „davanju prednosti“ primjenjuje se samo u mjeri u kojoj bi primjena Konvencije bila neusklađena s obvezama dotične Države prema Državi koja nije ugovornica. To znači da mora postojati barem jedna Država koja je Stranka drugog međunarodnog ugovora, ali ne i Konvencije. Štoviše, Konvencija daje prednost tom drugom međunarodnom ugovoru samo ako bi Država o kojoj je riječ u protivnom bila obvezna prekršiti svoje obveze prema toj Državi.

281. Prvo pravilo o „davanju prednosti“ sadržava provjeru kako bi se utvrdilo kada Država ima interes u nekom predmetu, tako da ima pravo ustrajati na primjeni drugog međunarodnog ugovora. Drugo pravilo o „davanju prednosti“ ne sadržava takvu provjeru. Prema tome, nije lako reći kada primjena Konvencije ne bi bila u skladu s obvezama Države ugovornice prema Državi koja je Stranka drugog međunarodnog ugovora, ali ne i Konvencije. To bi ovisilo o uvjetima drugog međunarodnog ugovora i o međunarodnom pravu.

282. **Primjer.** Prepostavimo da je Ruritanija (izmišljena Država) Stranka Luganske konvencije, ali ne i Haške konvencije. Švicarska je Stranka Luganske konvencije i

³⁰⁸ Za pitanje je li osoba koja nije stranka sporazuma o izboru suda ipak njime obvezana vidjeti t. 97., *supra*.

³⁰⁹ Drugo izuzeće je da, kako je za sada navedeno u verziji iz 1988., elektronički oblik nije predviđen Luganskom konvencijom.

³¹⁰ Osiguranje je razmatrano u t. 302. do 304., u nastavku, u vezi s Uredbom Bruxelles.

³¹¹ To proizlazi iz tumačenja Suda Europskih zajednica članka 17. Konvencije iz Bruxellesa u predmetu C-116/02

Gasser protiv MISAT, [2003.] ECR I-14721 (dostupno na <<http://curia.europa.eu/>>), tumačenja koje bi se gotovo sigurno primijenilo i na Lugansku konvenciju.

³¹² Članak 5.

³¹³ Ako bi Kanada, Norveška i Švicarska bile Stranke Konvencije, ne bi bilo osnove na temelju koje bi prevladala Luganska konvencija.

³¹⁴ Vidjeti t. 283. do 285.

postala je Stranka Haške konvencije. Kanada je Stranka Haške konvencije. Kanadsko trgovacko društvo sklapa ugovor s ruritanskim trgovackim društвom. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u korist sudova u Švicarskoj. Ruritansko trgovacko društvo podnosi u Ruritaniji tužbu protiv kanadskog trgovackog društva. Nakon toga, kanadsko trgovacko društvo podnosi u Švicarskoj tužbu protiv ruritanskog trgovackog društva. Budуći da jedna od stranaka (kanadsko trgovacko društvo) ima boravište u zemlji koja je Stranka Haške konvencije, ali nije Stranka Luganske konvencije, ne primjenjuje se članak 26. stavak 2. Dakle, Konvencija u Švicarskoj ne bi dala prednost Luganskoj konvenciji. To bi značilo da švicarski sud mora primijeniti Hašku konvenciju; stoga on ne može čekati odluku ruritanskog suda o njegovoj nadležnosti. Međutim, švicarski sud bio bi to dužan učiniti u skladu s člankom 21. Luganske konvencije. U cilju rješavanja tog problema, u članku 26. stavku 3. predviđeno je da Konvencija daje prednost ranijoj ugovornoj obvezi Švicarske prema Ruritaniji.

283. Raniji međunarodni ugovori. Drugo pravilo o „davanju prednosti” primjenjuje se samo na sukobe s ranijim međunarodnim ugovorom. Pitanje utvrđenja kada je jedan međunarodni ugovor raniji u odnosu na drugi stvara znatne poteškoće u međunarodnom pravu. Opće je stajalište da je odlučujuće vrijeme sklapanja dotičnih međunarodnih ugovora, a ne njihovo stupanje na snagu.³¹⁵ Međutim, u članku 26. stavku 3. Konvencije primjenjeno je drukčije pravilo u kojem su povezana ta dva pristupa: drugo pravilo o „davanju prednosti” primjenjivo je ako je drugi međunarodni ugovor *sklopljen*³¹⁶ prije Konvencije i *stupio na snagu* za dotičnu Državu. Štoviše, ako je drugi međunarodni ugovor usklađen s tim pravilom, drugo pravilo o „davanju prednosti” primjenjuje se i na novi međunarodni ugovor kojim se on revidira ili ga zamjenjuje, osim u mjeri u kojoj se revizijom ili zamjenom stvaraju nove neusklađenosti s Konvencijom.

284. Prvi primjer. Pretpostavimo da nakon sklapanja Konvencije skupina Država (od kojih neke nisu postale Stranke Konvencije) sklopi drugi međunarodni ugovor o istoj temi. Ruritanija zatim ratificira Konvenciju i ona za nju stupa na snagu. Nakon toga, Ruritanija ratificira drugi međunarodni ugovor koji za nju također stupa na snagu. Budуći da je drugi međunarodni ugovor sklopljen prije stupanja Konvencije na snagu u Ruritaniji, Konvencija

daje prednost drugom međunarodnom ugovoru u mjeri u kojoj primjena Konvencija ne bi bila u skladu s obvezama Ruritanije prema Državi koja je Stranka u drugom međunarodnom ugovoru, ali nije Stranka Konvencije.

285. Drugi primjer. Pretpostavimo da je Ruritanija Stranka Luganske konvencije, ali ne i Konvencije. Norveška i Švicarska Stranke su obiju konvenciju. Konvencija za njih stupa na snagu nakon sklapanja Luganske konvencije. Pretpostavimo, nadalje, da je Luganska konvencija zamijenjena novom konvencijom nakon što je Konvencija za njih stupila na snagu.³¹⁷ Članak 26. stavak 3. primjenjivao bi se na tu novu konvenciju u mjeri u kojoj bi se u njoj zadržale iste neusklađenosti s Konvencijom kao i u Luganskoj konvenciji, ali ne bi se primjenjivao u pogledu bilo kojih novih neusklađenosti koje bi njome bile uvedene.

286. Treće pravilo o „davanju prednosti”. Treće pravilo o „davanju prednosti” (utvrđeno u članku 26. stavku četvrtom) odnosi se samo na međunarodne ugovore za priznavanje i izvršenje sudske odluka. Primjenjuje se na takve međunarodne ugovore bez obzira na to jesu li sklopljeni prije ili nakon Konvencije. Ako se traži priznavanje ili izvršenje sudske odluke donesene u Državi koja je Stranka takvog međunarodnog ugovora u drugoj takvoj Državi, Konvencija neće utjecati na primjenu tog međunarodnog ugovora, pod uvjetom da sudska odluka nije priznata ili izvršena u manjoj mjeri nego u skladu s Konvencijom.

287. To je pravilo značajno samo ako su obje dotične Države Stranke Konvencije i drugog međunarodnog ugovora: Konvencija se ne primjenjuje osim ako su obje Države Stranke Konvencije i drugi se međunarodni ugovor ne primjenjuje osim ako su obje Stranke tog ugovora. Svrha je pravila promicanje priznavanja i izvršenja sudske odluke. Ako se to učinkovitije ili u većoj mjeri postiže drugim međunarodnim ugovorom, bilo bi bolje dopustiti njegovu primjenu. Konvenciju bi trebalo primijeniti samo ako bi u skladu s međunarodnim ugovorom sudska odluka bila priznata ili izvršena u manjoj mjeri. Osim ako se pravom Države kojoj je podnesen zahtjev zahtjeva drukčije, stranka koja traži izvršenje može odabrat izvršenje sudske odluke u skladu s Konvencijom ili u skladu s drugim međunarodnim ugovorom.

³¹⁵ I. Sinclair, *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, 2. izdanje, Manchester University Press 1984., str. 98.; A. Aust, *Modern Treaty Law and Practice*, Cambridge University Press 2000, str. 183.; J.B. Mus, „Conflicts Between Treaties in International Law”, 45 *Netherlands International Law Review* 1998., str. 208., str. 220. do 222. Drukčije stajalište izneseno je u E.W. Vierdag, „The Time of the ‘Conclusion’ of a Multilateral Treaty: Article 30 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Related Provisions”, 59 *British Yearbook of International Law* 1988., str. 75., no čini se da je to netočno na temelju obrazloženja J.B. Musa, *supra*.

³¹⁶ Osim ako je njime predviđeno drukčije, dvostrani međunarodni ugovor općenito se smatra sklopljenim u trenutku njegova potpisivanja; višestrandni međunarodni ugovor općenito se smatra sklopljenim u trenutku potpisivanja Završnog akta (ili njegova donošenja na neki drugi način) ili u trenutku njegova otvaranja za potpisivanje, koji je god datum kasniji. Vidjeti A. Aust, *Modern Treaty Law*

and Practice, Cambridge University Press 2000, str. 74. U tom kontekstu, vrijedi spomenuti da je za Hašku konferenciju ova Konvencija donijela promjenu: do sada se smatralo da je Haška konvencija sklopljena na dan prvog potpisa, a ne na dan njezina donošenja (potpisivanje Završnog akta na svečanosti zatvaranja Diplomske sjednice) ili na dan njezina otvaranja za potpisivanje (što je obično istoga dana). Sve do prvog potpisa bio je to „nacrt Konvencije”, bez navođenja datuma. *Konvencija od 30. lipnja 2005. o sporazumima o izboru suda* prva je Haška konvencija koja se, u skladu s novim pravilom, smatra sklopljenom na dan njezina donošenja, u trenutku potpisivanja Završnog akta i otvaranja Konvencije za potpisivanje, bez obzira na to je li bilo koja Država toga dana stvarno potpisala Konvenciju.

³¹⁷ U vrijeme pisanja, u tijeku su poslovi sklapanja revidirane Luganske konvencije kojom se njezin sadržaj usklađuje s Uredbom Bruxelles. Ugovorne stranke bit će Europska zajednica, Island, Norveška i Švicarska.

288. Četvrto pravilo o „davanju prednosti”. Četvrto pravilo o „davanju prednosti” (utvrđeno u članku 26. stavku petom) odnosi se na međunarodne ugovore o nadležnosti, priznavanju ili izvršenju sudske odluke, ali samo u pogledu „posebnog pitanja”. Pojam „posebno pitanje” znači posebno područje prava iz članka 2. stavka 2. ili članka 21. Primjeri posebnih pitanja uključuju trgovačko zastupanje, pomorsko osiguranje ili licenciranje patenata. Konvencija daje prednost takvim međunarodnim ugovorima, u mjeri neusklađenosti, bez obzira na to jesu li sklopljeni prije ili nakon Konvencije i bez obzira na to jesu li sve Stranke međunarodnog ugovora i Stranke Konvencije.

289. Izjava. Međutim, postoji jedan uvjet. Da bi se to pravilo primijenilo, dotična Država ugovornica morala je dati izjavu u vezi s međunarodnim ugovorom u skladu s člankom 26. stavkom 5.³¹⁸ Ako je takva izjava dana, ostale Države ugovornice nisu obvezne primijeniti Konvenciju, u mjeri neusklađenosti, u pogledu pitanja na koje izjava upućuje, ako se izabrani sud nalazi u Državi koja je dala izjavu. To znači da ako, slijedom izjave, Države koje su dale izjavu više ne podliježu obvezi reciprociteta u skladu s Konvencijom, ostale Države ugovornice nisu obvezne primijeniti Konvenciju kada se izabrani sud nalazi u Državi koja je dala izjavu.³¹⁹ Međutim, to se primjenjuje „samo u mjeri bilo koje neusklađenosti”; drugim riječima, primjenjuje se samo u okolnostima u kojima reciprocitet ne bi bio zajamčen.³²⁰

290. Primjer. Prepostavimo da skupina Država koje su postale Stranke Konvencije (Države „pomorskog založnog prava”) naknadno sklope međunarodni ugovor o pomorskom založnom pravu (pitanje koje je također obuhvaćeno Konvencijom) koji sadržava odredbe o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudske odluke. Ako one daju odgovarajuću izjavu, njihovi sudovi imat će pravo primijeniti novi međunarodni ugovor, a ne Konvenciju, u mjeri bilo koje neusklađenosti. Prepostavimo da se u međunarodnom ugovoru o pomorskom založnom pravu predviđa da su sporazumi o izboru suda ništavi u pogledu založnog prava kategorije „A”; da su valjani u pogledu založnog prava kategorije „B” samo ako su sastavljeni pred javnim bilježnikom; da će biti valjani u pogledu založnog prava kategorije „C”, samo ako se izabrani sud nalazi u Državi registracije plovila te da će biti valjani u pogledu založnog prava kategorije „D”, samo ako se izabrani sud nalazi u Državi „založnog prava”. Kada se, u tim okolnostima, izabrani sud nalazi u Državi „založnog prava”, Države „bez založnog prava”³²¹ ne bi bile obvezne

primijeniti Konvenciju u svim predmetima koji uključuju založno pravo kategorije „A” ili kategorije „D”; one ne bi bile obvezne primijeniti je u predmetima koji uključuju založno pravo kategorije „B” ako sporazum o izboru suda nije sastavljen pred javnim bilježnikom i ne bi bile obvezne primijeniti je u predmetima koji uključuju založno pravo kategorije „C” ako se izabrani sud ne nalazi u Državi registracije.

291. Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje. Članak 26. stavak 6. odnosi se na slučaj kada regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje (ROGP) postane Stranka Konvencije. Ako se to dogodi, moguće je da će pravila (propisi) koje donese regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje biti u sukobu s Konvencijom. Članak 26. stavak 6. sadržava dva pravila o „davanju prednosti” koja se u tom slučaju primjenjuju. Primjenjuju se bez obzira na to je li pravilo regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje doneseno prije ili nakon Konvencije. Temeljno je načelo da Konvencija daje prednost regionalnom instrumentu u slučaju predmeta koji je sasvim „regionalan” u smislu boravišta stranaka.

292. Prvo pravilo o „davanju prednosti” ROGP-u. Prvo pravilo o „davanju prednosti” u slučaju sukoba s propisima regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje odražava prvo pravilo o „davanju prednosti” proturječnim međunarodnim ugovorima. Sadržano je u članku 26. stavku 6. podstavku (a) i njime je predviđeno da Konvencija daje prednost propisima organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju kada ni jedna stranka nema boravište u Državi ugovornici koja nije Država članica regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje.

293. Kada stranka ima boravište u nekoliko Država (vidjeti članak 4. stavak 2.), Konvencija daje prednost propisima regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje (u mjeri u kojoj su neusklađeni) ako sve stranke imaju boravište *samo* u Državama članicama regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje ili u Državama koje nisu ugovornice.³²²

294. Stranke. Pojam „stranka” ima isto značenje u članku 26. stavku 6. kao i u prethodnim točkama: znači osoba koja je stranka sporazuma o izboru suda, obvezana je njime ili se ima pravo na njega pozvati.³²³ Osim toga, osoba mora biti stranka u postupku. Stoga je „stranka” stranka u postupku koja je obvezana sporazumom o izboru suda ili ima pravo na njega se pozvati.

³¹⁸ Članak 23. primjenjuje se na takvu izjavu.

³¹⁹ To znači da, u primjeru koji se odnosi na pomorsko založno pravo (t. 290., u nastavku), ako se izabrani sud nalazi u Državi „pomorskog založnog prava” (Država koja je Stranka međunarodnog ugovora o pomorskom založnom pravu), sudovi u Državama „bez pomorskog založnog prava” (Države koje nisu Stranke međunarodnog ugovora o pomorskom založnom pravu) ne bi bili obvezni suspendirati ili prekinuti postupak u skladu s člankom 6. niti bi bili obvezni priznati ili izvršiti sudske odluke u skladu s člankom 8.

³²⁰ Izjava u skladu s člankom 26. stavkom 5. razlikuje se od izjave u skladu s člankom 21. jer se, u skladu s potonjim, Konvencija ne primjenjuje na postupak koji uključuje posebno pitanje o kojem je riječ; s druge strane, u skladu s

člankom 26. stavkom 5., Konvencija se nastavlja primjenjivati ako nema neusklađenosti, drugim riječima, u slučajevima kada se tim obvezama u skladu s Konvencijom koja se još primjenjuje za Države koje su dale izjavu (jer one nisu neusklađene s međunarodnim ugovorom) jamči reciprocitet.

³²¹ Pojam Države „bez založnog prava” znači Države ugovornice koje nisu Stranke međunarodnog ugovora o pomorskom založnom pravu.

³²² To se temelji na objašnjenjima sadržanim u t. 273. i 274., *supra*.

³²³ Za pitanje je li osoba koja nije stranka sporazuma o izboru suda ipak njime obvezana vidjeti t. 97., *supra*.

295. Evropska zajednica. Sada možemo navesti neke primjere. Evropska je zajednica regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje. Uredba Bruxelles dio je zakonodavstva Evropske zajednice i obuhvaća gotovo istu osnovu kao i Konvencija. Najvažniji mogući sukobi između Uredbe Bruxelles i Konvencije odnose se na pravilo *lis pendens* i osiguranje. Te će nam razlike poslužiti kao osnova za primjere provedbe članka 26. stavka 6.

296. *Lis pendens.* U skladu s Uredbom Bruxelles, sud Države članice Evropske zajednice ne može odlučivati u predmetu ako je sud druge Države članice prvi započeo postupak o istom predmetu u kojem sudjeluju iste stranke (osim ako i sve dok drugi sud ne odbije nadležnost). To se primjenjuje čak i ako je sud koji je drugi započeo postupak bio određen sporazumom o isključivoj nadležnosti.³²⁴ Prva skupina primjera temeljiti će se na tom pitanju.

297. Prvi primjer.³²⁵ Trgovačko društvo s boravištem u Austriji sklopolo je ugovor s trgovačkim društvom s boravištem u Finskoj. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda kojom je određen Okružni sud u Rotterdamu u Nizozemskoj. Austrijsko trgovačko društvo pokreće postupak u Austriji. Finsko trgovačko društvo zatim podnosi tužbu u Rotterdamu. Rotterdamski sud ne može odlučivati u predmetu osim ako i sve dok austrijski sud ne odbije nadležnost.³²⁶ To je zbog toga što ni jedna stranka nema boravište u Državi ugovornici koja nije Država članica Evropske zajednice; stoga, u skladu s člankom 26. stavkom 6. podstavkom (a), Konvencija ne utječe na pravila Evropske zajednice.

298. Drugi primjer.³²⁷ Trgovačko društvo s boravištem u Austriji sklopolo je ugovor s trgovačkim društvom s boravištem u Državi X, Državi koja nije Stranka Konvencije. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda kojom je određen Okružni sud u Rotterdamu. Austrijsko trgovačko društvo pokreće postupak u Austriji. Trgovačko društvo iz Države X zatim podnosi tužbu u Rotterdamu.³²⁸ Rotterdamski sud ne može odlučivati u predmetu osim ako i sve dok austrijski sud ne odbije nadležnost.³²⁹ To je zbog toga što ni jedna stranka nema boravište u Državi ugovornici koja nije Država članica Evropske zajednice; stoga, u skladu s člankom 26. stavkom 6. podstavkom (a), Konvencija ne utječe na pravila Evropske zajednice.

299. Treći primjer.³³⁰ Trgovačko društvo s boravištem u Austriji i trgovačko društvo s boravištem u Brazilu

³²⁴ Gasser protiv MISAT, predmet C-116/02, [2003.] ECR I-14721 (dostupno na <<http://curia.europa.eu/>>) (Sud Evropskih zajednica). Taj je predmet bio o istovjetnoj odredbi Konvencije iz Bruxellesa, ali bi se primjenjivao i u skladu s Uredbom Bruxelles.

³²⁵ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću prepostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³²⁶ Članak 27. Uredbe Bruxelles.

³²⁷ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću prepostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³²⁸ Članom 23. Uredbe Bruxelles (pravilo iz Uredbe o sporazumima o izboru suda) obuhvaćeni su i predmeti u kojima samo jedna od stranaka ima domicil u Državi članici Evropske zajednice.

³²⁹ Članak 27. Uredbe Bruxelles.

sklopili su ugovor. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda kojom je određen Okružni sud u Rotterdamu. Austrijsko trgovačko društvo podnosi u Austriji tužbu protiv brazilskog trgovačkog društva. Brazilsko trgovačko društvo odgovara pokretanjem postupka protiv austrijskog trgovačkog društva pred sudom u Rotterdamu. Sud u Rotterdamu mora odlučivati u predmetu u skladu s člankom 5. Konvencije jer jedna od stranaka (brazilsko trgovačko društvo) ima boravište u Državi ugovornici koja nije Država članica Evropske zajednice; stoga se člankom 26. stavkom 6. podstavkom (a) ne sprječava utjecaj Konvencije na pravila Zajednice. Prema tome, sudu u Rotterdamu nije dopuštena primjena pravila *lis pendens* iz članka 27. Uredbe Bruxelles. S druge strane, austrijski sud bio bi obvezan odbaciti predmet, u skladu s člankom 23. Uredbe Bruxelles, kao i u skladu s člankom 6. Konvencije.

300. Četvrti primjer.³³¹ Prepostavimo, na temelju činjenica utvrđenih u prethodnoj točki, da austrijski sud nije obvezan prekinuti postupak u skladu s člankom 6. Konvencije jer se primjenjuje jedno od izuzeća od te odredbe. Prepostavimo, međutim, da još uvijek vrijedi obveza poštovanja sporazuma o izboru suda u skladu s člankom 23. Uredbe Bruxelles te stoga i prekidanja postupka. U tom slučaju, austrijski sud bio bi obvezan prekinuti postupak u skladu s člankom 23. Uredbe Bruxelles. Članak 26. stavak 6. Konvencije ne bi se primjenjivao jer ne bi postojala neusklađenost između Konvencije i Uredbe: izuzećima od članka 6. Konvencije samo se *dopušta* austrijskom судu odlučivanje u predmetu, a ne *obvezuje* na takvo postupanje. Usaporemo li treći i četvrti primjer postaje jasno da nije bitno primjenjuje li se jedna od osnova navedenih u članku 6. točkama (a) do (e); sud koji je započeo postupak a nije odabran sud (koji je prvi započeo postupak) uvijek bi morao prekinuti postupak u skladu s člankom 23. Uredbe Bruxelles.

301. Peti primjer.³³² Trgovačko društvo s boravištem u Austriji i trgovačko društvo s boravištem u Brazilu sklopili su ugovor. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda kojom je određen Okružni sud u Rotterdamu. Sud u Rotterdamu prvi započinje postupak. Nakon toga, austrijsko trgovačko društvo podnosi u Austriji tužbu protiv brazilskog trgovačkog društva. Austrijski sud bio bi dužan obustaviti ili prekinuti³³³ postupak u skladu s člankom 27. Uredbe Bruxelles (*lis pendens*).³³⁴ Ne bi bio dužan razmatrati

³³⁰ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću prepostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³³¹ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću prepostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³³² Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izvješću prepostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³³³ Bio bi dužan zastati s postupkom u skladu s člankom 27. stavkom 1. sve dok se ne utvrdi nadležnost suda u Rotterdamu; zatim bi bio dužan odbaciti postupak u skladu s člankom 27. stavkom 2.

³³⁴ Također bi bio dužan odbaciti postupak u skladu s člankom 23. Uredbe Bruxelles (sporazumi o izboru suda),

primjenjuje li se jedno od izuzeća od članka 6. Konvencije jer, ako bi to učinio, člankom 6. ne bi se od austrijskog suda zahtijevalo da odlučuje u predmetu.³³⁵ Prema tome, članak 26. stavak 6. podstavak (a) Konvencije ne bi utjecao na primjenu Uredbe Bruxelles na austrijskom sudu.

302. Osiguranje. U člancima 8. do 14. Uredbe Bruxelles utvrđena su pravila o nadležnosti za postupke koji se odnose na osiguranje. Člankom 13. zabranjeni su sporazumi o izboru suda koji odstupaju od tih pravila, osim u određenim ograničenim slučajevima.³³⁶ Zabrana sporazuma o izboru suda ne primjenjuje se, međutim, na razne vrste osiguranja u prijevozu plovilima ili zrakoplovima³³⁷, niti se primjenjuje na „velike rizike“ kako su definirani pravom Zajednice.³³⁸ Izvan tih izuzeća, u skladu s Uredbom, sporazum je o izboru suda koji odstupa od pravila o nadležnosti u vezi s osiguranjem ništav. Konvencija se, s druge strane, primjenjuje na sve vrste osiguranja, osim onih u kojima je stranka fizička osoba koja prije svega djeluje u osobne, obiteljske ili kućanske potrebe (potrošač).³³⁹ Između ove dvije krajnosti postoji nekoliko ugovora o osiguranju koji su obuhvaćeni Konvencijom, ali na koje se primjenjuje zabrana sporazuma o izboru suda u skladu s Uredbom. U ovim je slučajevima moguć sukob.

303. Prvi primjer.³⁴⁰ Nizozemsко osiguravajuće društvo sklopilo je ugovor o komercijalnom osiguranju s trgovačkim društvom X s boravištem u Španjolskoj. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u kojoj je naveden Okružni sud u Rotterdamu. Ugovor je obuhvaćen zabranom o sporazumima o izboru suda iz članka 13. Uredbe. Osiguravajuće društvo podnosi tužbu protiv stranke X pred izabranim sudom. Izabrani sud ne može odlučivati u predmetu: Uredba Bruxelles ima prednost nad Konvencijom na temelju članka 26. stavka 6. podstavka (a) Konvencije.

304. Drugi primjer.³⁴¹ Kanadsko osiguravajuće društvo otvorilo je poslovcu (bez zasebnog osnivanja) u Španjolskoj.³⁴² Sklopilo je ugovor o komercijalnom osiguranju s trgovačkim društvom X s boravištem u Španjolskoj. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u kojoj je naveden Okružni sud u Rotterdamu. Ugovor je obuhvaćen zabranom o sporazumima o izboru suda iz članka 13. Uredbe. Osiguravajuće društvo podnosi tužbu protiv stranke X pred izabranim sudom. Članak 26. stavak 6. podstavak (a) ne primjenjuje se jer jedna od

osim ako sporazum o izboru suda nije u skladu sa stavkom 1. te odredbe.

³³⁵ Vidjeti t. 145., *supra*.

³³⁶ Jedini su dopušteni sporazumi o izboru suda oni: (1) koji su sklopljeni nakon nastanka spora; (2) koji omogućuju nositelju prava na osiguranje, osiguraniku ili korisniku (ali ne i osiguravatelju) da pokrenu postupak pred sudovima koji nisu navedeni u Uredbi; (3) koji su sklopljeni između nositelja prava na osiguranje i osiguravatelja, od kojih obojica u trenutku sklapanja ugovora imaju domicil ili uobičajeno boravište u istoj Državi članici, i kojima se prenosi nadležnost na sudove te Države; (4) koji su sklopljeni s nositeljem prava na osiguranje koji nema domicil u Državi članici (osim ako je osiguranje obvezno ili se odnosi na nekretnine u Državi članici) ili (5) koji se odnose na osiguranje koje pokriva jedan od rizika utvrđenih u članku 14. Uredbe.

³³⁷ Članak 13. stavak 5. te članak 14. stavci 1. do 4. Uredbe.

stranaka ima boravište u Državi ugovornici koja nije Država članica Europske zajednice (Kanada). Sud u Rotterdamu mora odlučivati u predmetu.

305. Drugo pravilo o „davanju prednosti“ ROGP-u. Drugo pravilo o „davanju prednosti“ u slučaju sukoba s propisima regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje slično je trećem pravilu o „davanju prednosti“ proturječnim međunarodnim ugovorima. Sadržano je u članku 26. stavku 6. podstavku (b) i njime je predviđeno da Konvencija ne utječe na pravila regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje koja se odnose na priznavanje ili izvršenje sudske odluke između Država članica regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje. Postoji, međutim, jedna važna razlika: ne postoji odredba da se sudska odluka ne smije priznati niti izvršiti u manjoj mjeri nego na temelju Konvencije.

306. Uredba Bruxelles. Uredbom Bruxelles općenito je predviđen viši stupanj priznavanja i izvršenja nego Konvencijom. U skladu s Uredbom, priznavanje i izvršenje u velikoj se mjeri automatski provode. Osnove za odbijanje, utvrđene u člancima 33. do 37. Uredbe, više su ograničene nego osnove za odbijanje u skladu s člankom 9. Konvencije. Nepostojanje odredbe o tome da sudska odluka ne smije biti priznata ili izvršena u manjoj mjeri nego na temelju Konvencije nije od velike važnosti u pogledu Uredbe Bruxelles. Osiguranje je, međutim, iznimka.

307. Osiguranje. Člankom 35. stavkom 1. Uredbe predviđeno je da se sudska odluka ne priznaje ako nisu poštovane odredbe odjeljka 3. poglavla II. Taj odjeljak sadržava članke 8. do 14. u kojima su (kao što smo vidjeli³⁴³) utvrđena pravila o nadležnosti za postupke koji se odnose na osiguranje. Članom 13. Uredbe zabranjeni su sporazumi o izboru suda koji odstupaju od tih pravila, osim u određenim ograničenim slučajevima.³⁴⁴ Izvan tih ograničenih izuzeća, u skladu s Uredbom, sporazum je o izboru suda koji odstupa od pravila o nadležnosti u vezi s osiguranjem ništav.³⁴⁵ To znači da, ako članci 8. do 14. imaju prednost nad Konvencijom zbog prvog pravila o „davanju prednosti“ ROGP-u (članak 26. stavak 6. podstavak (a) Konvencije), sudska odluka koju je u suprotnosti s tim odredbama donio sud u državi članici Europske zajednice ne bi bila priznata ili izvršena u bilo kojoj drugoj državi članici Europske zajednice. U tom

³³⁸ Članak 14. stavak 5. Uredbe te članak 5. Direktive br. 88/357, SL 1988 L 172, str. 1. o izmjeni članka 5. Direktive br. 73/239, SL 1973 L 228, str. 3.

³³⁹ Članak 2. stavak 1. podstavak (a) Konvencije.

³⁴⁰ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješču pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³⁴¹ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješču pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³⁴² U skladu s člankom 9. stavkom 2. Uredbe Bruxelles, smatralo bi se da osiguravajuće društvo ima domicil u Španjolskoj. Međutim, u skladu s Konvencijom, imalo bi boravište u Kanadi.

³⁴³ T. 302., *supra*.

³⁴⁴ Vidjeti bilješku 336., *supra*.

³⁴⁵ Vidjeti t. 302., *supra*.

jednom iznimnom slučaju, Uredba Bruxelles manje pogoduje priznavanju i izvršenju nego Konvencija.

308. S druge strane, ako Konvencija ima prednost nad Uredbom (jer jedna od stranaka ima boravište u Državi ugovornici izvan Europske zajednice), članci 8. do 14. Uredbe ne bi bili primjenjivi; stoga se članak 35. stavak 1. Uredbe ne bi primjenjivao. Prema tome, sudska bi odluka bila priznata i izvršena u skladu s Uredbom.³⁴⁶

309. **Prvi primjer.**³⁴⁷ Nizozemsko osiguravajuće društvo sklopolo je ugovor o komercijalnom osiguranju s trgovackim društvom X s boravištem u Španjolskoj. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u kojoj je naveden Okružni sud u Rotterdamu. Ugovor je obuhvaćen zabranom o sporazumima o izboru suda iz članka 13. Uredbe. Osiguravajuće društvo podnosi tužbu protiv stranke X pred izabranim sudom. Izabrani sud ne može odlučivati u predmetu: Uredba Bruxelles ima prednost nad Konvencijom na temelju članka 26. stavka 6. podstavka (a) Konvencije. Ako sud u Rotterdamu ipak odluči u predmetu, njegova odluka u Španjolskoj neće imati pravo na priznavanje ili izvršenje u skladu s Konvencijom. U skladu s člankom 26. stavkom 6. podstavkom (b) Konvencije, odredbe Uredbe Bruxelles imaju prednost nad odredbama Konvencije, a u skladu s člankom 35. stavkom 1. Uredbe, sudska odluka neće biti priznata jer nisu poštovane odredbe članka 13. Uredbe (sadržane u odjeljku 3. poglavlja II.).

310. **Drugi primjer.**³⁴⁸ Kanadsko osiguravajuće društvo otvorilo je poslovcu (bez zasebnog osnivanja) u Španjolskoj.³⁴⁹ Sklopolo je ugovor o komercijalnom osiguranju s trgovackim društvom X s boravištem u Španjolskoj. Ugovor sadržava klauzulu o izboru suda u kojoj je naveden Okružni sud u Rotterdamu. Ugovor je obuhvaćen zabranom o sporazumima o izboru suda iz članka 13. Uredbe. Osiguravajuće društvo podnosi tužbu protiv stranke X pred izabranim sudom. Članak 26. stavak 6. podstavak (a) ne primjenjuje se jer jedna od stranaka ima boravište u Državi ugovornici koja nije država članica Europske zajednice (Kanada). Sud u Rotterdamu mora odlučivati u predmetu. Njegova odluka bit će priznata i izvršena u Španjolskoj u skladu s Uredbom Bruxelles. Članak 35. stavak 1. Uredbe ne primjenjuje se jer odredbe kojima se zabranjuju sporazumi o izboru suda koji se odnose na osiguranje sadržane u članku 13. Uredbe ne bi bile primjenjive na predmet.

Članak 27. Potpisivanje, ratifikacija, prihvat, odobrenje ili pristupanje

311. Članak 27. odnosi se na načine postajanja Države Strankom Konvencije. Svaka Država može postati Stranka Konvencije potpisivanjem te zatim ratifikacijom, prihvatom ili odobrenjem, ili pristupanjem. (U nekim drugim haškim konvencijama, Država pristupnica u nepovoljnijem je položaju od Države koja je ratificira jer pristupanje tim konvencijama podliježe suglasnosti Država koje su već postale Stranke. To nije slučaj s Konvencijom.) Bez obzira na to koji način odabere Država koja želi postati Strankom, konačni je status isti. U cilju što lakšeg i šireg pristupanja Konvenciji, Države mogu odabratи način koji im najviše odgovara. Relevantni instrumenti polažu se pri Ministarstvu vanjskih poslova Nizozemske, depozitara Konvencije.

Članak 28. Izjave u vezi s neujednačenim pravnim sustavima

312. Članak 28. odnosi se na Države koje se sastoje od dviju ili više teritorijalnih jedinica.³⁵⁰ Njime je takvo državi dopušteno davanje izjave o primjeni Konvencije samo u nekim njezinim teritorijalnim jedinicama. Tako bi Ujedinjena Kraljevina mogla potpisati i ratificirati, ili pristupiti, samo za Englesku, a Kina samo za Hong Kong. Takvu je izjavu uvijek moguće izmijeniti. Ta je odredba posebno važna za Države u kojima zakonodavna tijela jedinica trebaju donijeti potrebne propise kako bi Konvencija mogla proizvoditi učinke (na primjer, zakonodavna tijela provincija i teritorija u Kanadi).

Članak 29. Regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje

313. U člancima 29. i 30. sadržane su odredbe o postajanju regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje Strankom Konvencije.³⁵¹ Dvije su mogućnosti. Prva je da regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje i njezine Države članice postanu stranke Konvencije. To se može dogoditi ako istodobno imaju vanjsku nadležnost za predmet Konvencije (zajedničku nadležnost) ili ako neka pitanja spadaju u vanjsku nadležnost regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje, a druga u nadležnost Država članica (što bi za ishod imalo podijeljenu ili mješovitu nadležnost za Konvenciju u cjelini). Druga je mogućnost da regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje sama postane

³⁴⁶ Ishod svakog drugog rješenja bio bi neobičan utoliko što bi izabrani sud imao pravo i bio dužan odlučivati u predmetu, ali njegova odluka ne bi bila priznata ni izvršena. Budući da sud koji nije izabrani sud ne može odlučivati u predmetu, bilo bi nemoguće ishoditi odluku suda u Državi članici Europske zajednice koja bi bila priznata i izvršena u drugim Državama članicama Europske zajednice. Osiguravatelji izvan Europske zajednice bili bi zatim prisiljeni odrediti sud izvan Europske zajednice kako bi osigurali priznavanje sudske odluke u Europskoj zajednici.

³⁴⁷ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³⁴⁸ Treba podsjetiti da se u svim primjerima navedenima u ovom izješću pretpostavlja, osim ako je izričito navedeno

drukčije, da je Konvencija na snazi te da su navedene Države Stranke Konvencije: vidjeti izjavu na str. 20., *supra*.

³⁴⁹ U skladu s člankom 9. stavkom 2. Uredbe Bruxelles, smatralo bi se da osiguravajuće društvo ima domicil u Španjolskoj. Međutim, u skladu s Konvencijom, imalo bi boravište u Kanadi.

³⁵⁰ Taj se članak ne primjenjuje na regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje.

³⁵¹ Na Diplomatskoj je sjednici dogovoren da pojmom „regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje“ treba imati autonomno značenje (koje ne ovisi o pravu bilo koje Države) te da ga treba fleksibilno tumačiti tako da uključuje podregionalne i transregionalne organizacije, kao i organizacije čiji je mandat štititi od ekonomskih pitanja: vidjeti Zapisnik br. 21 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 49. do 61.

stranka Konvencije. To se može dogoditi kada ona ima isključivu vanjsku nadležnost za predmet Konvencije. U tom bi slučaju Države članice bile obvezane Konvencijom na temelju suglasnosti regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje.

314. Članak 29. odnosi se na prvu mogućnost. Njime je regionalnim organizacijama za gospodarsko povezivanje koje sačinjavaju samo suverene Države dopušteno da postanu Stranke Konvencije ako imaju vanjsku nadležnost za neka ili sva pitanja koja su njome obuhvaćena. Organizacija za regionalnu ekonomsku integraciju ima ista prava i obveze kao i Država ugovornica u mjeri u kojoj ima takvu vanjsku nadležnost. U tom slučaju ona mora obavijestiti depozitara o pitanjima za koja ima vanjsku nadležnost, kao i o svim promjenama u tom pogledu.³⁵²

Članak 30. Pristupanje regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje bez njezinih država članica

315. Članak 30. odnosi se na drugu mogućnost, kada regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje sama postaje stranka Konvencije. Kada se to dogodi, regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje može izjaviti da su njezine Države članice obvezane Konvencijom.³⁵³

316. **Značenje pojma „Država”**. Kada regionalna organizacija za gospodarsko povezivanje postane Stranka Konvencije, u skladu s člankom 29. ili člankom 30., svako upućivanje u Konvenciji na „Državu ugovornicu” ili na „Državu” jednako se primjenjuje, ako je prikladno, na regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje. Ta odredba odgovara članku 25. stavku 1. O njezinu je učinku već bilo riječi.³⁵⁴ Treba, međutim, napomenuti, da je članak 26. stavak 6. *lex specialis* u odnosu na članke 29. i 30. što se tiče primjene pravnih instrumenata regionalne organizacije za gospodarsko povezivanje. Kada Konvencija ne daje prednost takvom instrumentu u skladu s člankom 26. stavkom 6., nije moguće primjeniti članak 29. ili 30. u svrhu obrazloženja primjene instrumenta umjesto Konvencije.

Članak 31. Stupanje na snagu

317. U članku 31. utvrđuje se vrijeme stupanja Konvencije na snagu. To će biti prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od polaganja druge isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu. Slična su pravila utvrđena za njezino stupanje na snagu za određenu Državu ili regionalnu organizaciju za gospodarsko povezivanje koje naknadno postanu Stranke Konvencije³⁵⁵, te za teritorijalnu jedinicu na koju je proširena u skladu s člankom 28. stavkom 1.³⁵⁶

Rezerve

318. Konvencija ne sadržava odredbe kojima se zabranjuju rezerve. To znači da su rezerve dopuštene, uz poštovanje uobičajenih pravila običajnog međunarodnog prava (kao što je navedeno u članku 2. stavku 1. podstavku (d) i člancima 19. do 23. *Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.*).

319. Međutim, na Diplomatskoj je sjednici prihvaćena sljedeća izjava:

„Ova Komisija smatra da rezerve ni na koji način ne treba poticati te da kad god Država želi izjaviti rezervu treba to učiniti samo ako ima velik interes za to; rezerva ne smije biti šira nego što je potrebno te mora biti jasna i precizna; ne smije se odnositi na posebno pitanje koje može biti predmet izjave te ne smije biti štetna za predmet, svrhu i usklađenost Konvencije.

Učinci stajališta koje ova Komisija izražava ograničeni su samo na ovu Konvenciju te se ni na koji način ne odnose na neku buduću konvenciju Haške konferencije.”³⁵⁷

Članak 32. Izjave

320. Izjave iz članaka 19., 20., 21., 22. i 26. mogu se dati pri potpisivanju, ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupanju ili u bilo kojem trenutku nakon toga te se mogu izmjeniti ili povući u bilo kojem trenutku. Izjave se daju depozitaru (Ministarstvo vanjskih poslova Nizozemske).

321. Izjava dana u trenutku otpisivanja, ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupanja proizvodi učinke istodobno sa stupanjem na snagu Konvencija za dotičnu Državu. Izjava dana poslije i svaka izmjena ili povlačenje izjave proizvode učinke od prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku tromjesečnog razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest. Izjava dana u skladu s člancima 19., 20., 21. i 26. ne primjenjuje se na sporazume o izboru isključivo nadležnog suda koji su sklopjeni prije nego što ona počne proizvoditi učinke.³⁵⁸

Članak 33. Otkaz

322. U članku 33. predviđeno je da Država ugovornica može otkazati Konvenciju pisom obavijesti depozitaru. Otkaz može biti ograničen na određene teritorijalne jedinice neujednačenog pravnog sustava na koje se Konvencija primjenjuje. Otkaz proizvodi učinke od prvog dana mjeseca koji slijedi po isteku dvanaestomjesečnog razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest. Kada je u obavijesti određeno dulje razdoblje da otkaz počne proizvoditi učinke, otkaz počinje proizvoditi učinke istekom tog duljeg razdoblja od dana kada je depozitar primio obavijest.

³⁵² Članak 29. stavak 2.

³⁵³ Članak 29. stavak 4. To bi bio slučaj, na primjer, na temelju članka 300. stavka 7. *Ugovora o osnivanju Europske zajednice*.

³⁵⁴ Vidjeti t. 258. do 260., 17., 107. i 128. do 131., *supra*.

³⁵⁵ Članak 31. stavak 2. podstavak (a)

³⁵⁶ Članak 31. stavak 2. podstavak (b)

³⁵⁷ Vidjeti Zapisnik br. 23 s dvadesetog zasjedanja, Komisija II., t. 1. do 31., posebno t. 29. do 31.

³⁵⁸ Ovdje nije naveden članak 22.; stoga izjava iz članka 22. može obuhvatiti i sporazume o izboru suda sklopjene prije dana na koji izjava počne proizvoditi učinke u skladu s člankom 32. stavkom 3. ili 4.; vidjeti t. 253. i dalje, *supra*.

Članak 34. Obavijesti depozitara

323. Člankom 34. od depozitara se zahtjeva obavješćivanje članica Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu i drugih Država i regionalnih organizacija za gospodarsko povezivanje koje su potpisale, ratificirale, prihvatile, odobrile ili pristupile Konvenciji o raznim pitanjima relevantnima za Konvenciju, kao što su potpisivanja, ratifikacije, stupanje na snagu, izjave i otkazi.

DS-02-16-367-HR-N

Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu
Permanent Bureau
Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Nizozemska
Telefon: +31 70 363 3303
Fax: +31 70 360 4867
E-mail: secretariat@hcch.net
Website: www.hcch.net

ISBN 978-92-79-58133-5

9 789279 581335

doi : 10.2838/206741